

# το δόντι

ΤΕΥΧΟΣ 26 • € 0,01

ΔΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ

11 + 12.2003

**Έρχονται οι Ρώσοι!**

**Κώστας Λογαράς**

Προδημοσίευση του  
νέου μυθιστορήματος

**ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ**

Ελένη Αρβελέρ

Λουκία Ρικάκη

Βασίλης Βασιλειάδης

Η ιστορία του ελληνικού  
οχήματος έγινε βιβλίο!

Αφιέρωμα στην ταξιδιωτική λογοτεχνία

**Ανταποκρίσεις:** Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης – Ecofestival 2003



# ΡΩΣΙΑ 100 ΧΡΟΝΙΑ

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ



19 Δεκεμβρίου 2003 – 15 Φεβρουαρίου 2004

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΜΙΕΤ ΠΑΤΡΩΝ

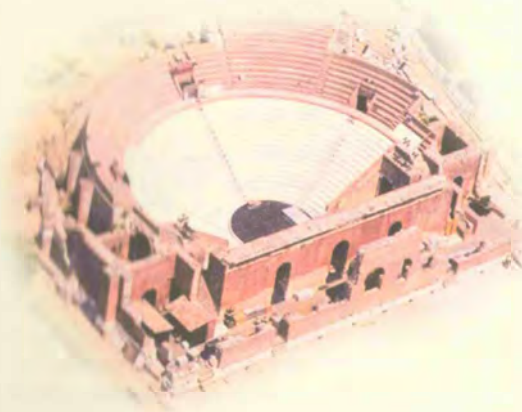
ΟΡΓΑΝΩΣΗ: ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ και ΡΙΖΑΡΕΙΟ ΙΔΡΥΜΑ

ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ: *το δόντι*



ΠΑΤΡΑ 2006

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ ΕΥΡΩΠΗΣ



Η επιτυχία είναι υπόθεση όλων μας!

ΠΙΝΕΤΟ  
Συλλογή

ΕΝΗΜΕΡΩΝΟΜΑΣΤΕ-ΣΤΗΡΙΖΟΥΜΕ-ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΥΜΕ

ΔΗΜΟΣ ΠΑΤΡΕΩΝ







Σελ. 32



Σελ. 66



Σελ. 62

Editorial .....	5
Οδόντα αντί Οδόντες .....	6
2003: Καβάφης ή Παλαμάς; .....	17
Μεσογειακοί Αγώνες! Εις ανάμνησιν .....	18
Caro Diario: Στο ημερολόγιο της Πολιτιστικής η Ελένη Αρβελέρ και οι εκδηλώσεις στη Γένοβα .....	18
Κινηματογράφος: Ανταπόκριση από Θεσσαλονίκη και δύο συζητήσεις με τη Λ. Ρικάκι και τον Β. Βασιλειάδη.....	22
Προδημοσίευση από το νέο μυθι- στόρημα του Κώστα Λογατζή .....	29
Παραλείπόμενα, φωτογραφίες και εντυπώσεις από τις εκδηλώσεις μας για τον Κωστή Παλαμά .....	32
«Προσεχώς» με προτάσεις για τις επόμενες εβδομάδες .....	43
Το σινεμά από την πλευρά του θεατή .....	41
«Προσεχώς» με προτάσεις για το επόμενο δίμηνο.....	77
Λίγες λάμψεις από το βιβλίο του Άκη Μπελεζίνη .....	51
Ο Ανδρέας Γεωργίου, «άκαυτα» σμυρνέικα και άλλες μουσικές προτάσεις .....	54
Ευρωπαϊκό Έτος Ατόμων με Έπιβα Ανάγκες. Οι χώροι που δεν έχουμε και μια παράσταση που μας άρεσε .....	58
Βιβλίο: «Ιδιόμορφα» αναγνώσματα για τα Χριστούγεννα και μαζί η ιστορία του ελληνικού οχηματισμού .....	60
Αφιέρωμα στην ταξιδιωτική λογοτεχνία.....	66
Περιβάλλον: Εντυπώσεις από το Ecofestival της Αθήνας .....	72
Πού θα μας βρείτε .....	78

## Ιδιοκτήτης

Ανδρέας Γ. Τσιλίρας  
Αλ. Υψηλάντου 229,  
26222 Πάτρα  
τηλ. 2610 623669  
fax 2610 240250  
info@todonti.gr

## Αρχισυντάκτης

Γιάννης Μουγγολιάς

## Νομικός Σύμβουλος

Βασίλης Λαδάς

## Υποδοχή διαφήμισης

Εύη Γκατσοπούλου

## Σύμβουλος Επικοινωνίας

Ζέττα Ζάχου

## Διαφημίσεις

Γιάννης Δοντάς

## Σε αυτό το τεύχος συνεργάστηκαν:

Παναγιώτης Ανδριόπουλος

Κατερίνα Γαλανοπούλου

Εύη Γκατσοπούλου

Δημήτρης Κάββουρας

Βασίλης Λαδάς

Κώστας Λογαράς

Βίκυ Στυριδιωνός

## Καλλιτεχνική επιμέλεια

Τυπόγραμμα

www.typosgama.gr

## Εκτύπωση

Παναγιωτόπουλος

Ι. Διακίδη 48, Πάτρα

τηλ.: 2610-330532

Η φωτογραφία στη σελ. 30 από  
το Άγκιστρο του Νομού Σερ-  
ρών, ανήκει στον Γιώργο Δημη-  
τρίου και δημοσιεύτηκε στο πε-  
ριοδικό «ΓΕΩ» της «Ελευθερο-  
τυπίας» (τ. 47)

# editorial

## Λες να αρέσουμε;

Τώρα τελειπαία, χωρίς να έχω αλλάξει παρέες, χω-  
ρίς να μιλώ με διαφορετικούς ανθρώπους και διατη-  
ρώντας την (αυτάρεσκη;) πεποίθηση ότι αντιλαμβά-  
νομαι σωστά τα λεγόμενα των εκάστοτε συνομιλητών  
μου, ακούω ολοένα και πιο συχνά άτομα που εκτιμώ,  
να μου μιλούν με κολακευτικά λόγια για την Πάτρα.

Ταυτόχρονα όταν εγώ — εραστής έτσι κι αλλιώς της  
επιχειρηματολογημένης δημοσιογραφικής «γκρί-  
νιας» — αναλώνομαι σε παράπονα για τις αδυναμίες  
της πόλης μου, την αδιαφορία των πολιτικών της τα-  
γών και το τέλμα που περιβάλλει αρκετά συχνά την  
καθημερινότητά της, εισπράττω αντί απάντησης σω-  
ρεία επιχειρημάτων που αφενός αποδεικνύουν ότι υπάρ-  
χουν παντού και αφετέρου υποστηρίζουν ότι υπάρ-  
χουν άλλα τόσα σημεία της πόλης που μαρτυρούν  
εξέλιξη και αναβάθμιση.

Αποτελώντας, ίσως, τον τελευταίο που θα διεκδι-  
κούσε τον τίτλο του τοπικιστή σ' αυτήν εδώ την πό-  
λη, επεξεργάζομαι τέτοιου είδους απόψεις σχετικά  
ψύχραιμα, χωρίς να παρασύρομαι σε ενθουσιασμούς  
ή αφορισμούς.

Αξίζει, όμως, τον κόπο να θέσουμε έναν καινούριο  
προβληματισμό: Η εικόνα μια πόλης, οι εντυπώσεις  
που δίνει, η δυναμική που αντανακλά στους κατοί-  
κους της, από ποιους τελικά κρίνεται πιο αξιόπιστα;  
Είναι πιο έγκυροι στις κρίσεις τους οι προσωρινοί επι-  
σκέπτες, οι ταξιδιώτες, οι περαστικοί και οι τουρίστες,  
ή μήπως τη σωστή εικόνα την έχουν οι μόνιμοι κά-  
τοικοι, αυτοί που ζουν την πόλη καθημερινά στις μι-  
κρές και τις μεγάλες στιγμές της;

Παρακάμπτοντας την εύκολη λύση ότι η αλήθεια βρι-  
σκεται κάπου στη μέση κι ότι πρέπει να λαμβάνουμε  
υπόψη και τις δύο πλευρές, παρατηρώ ότι αυτό που  
μας λείπει για να είμαστε δίκαιοι με την Πάτρα είναι η

διάθεση να βγούμε έξω από τα τείχη μας, έξω από την  
ίδια μας τη ζωή. Να συγκρίνουμε και να συγκριθούμε.

Πόσοι γνωρίζουμε στ' αλήθεια τι συμβαίνει σε άλλες  
ελληνικές και ευρωπαϊκές πόλεις, αντίστοιχες με την  
Πάτρα; Πόσο καλά ξέρουμε την πραγματική θέση της  
Πάτρας στο σημερινό κόσμο; Τώρα που έρχεται η Πολι-  
τιστική και όλοι αρχίσαμε ξαφνικά να διεθνοποιού-  
μαστε με ταξίδια εργασίας και αποκομιδής εμπειριών,  
διαβάζω τις μοιρολατρικές και φυσικά άδικες για την  
Πάτρα συγκρίσεις με μεγαλουπόλεις του εξωτερικού:  
«Πόσο μπροστά είναι οι ξένοι και πόσο πίσω είμαστε  
εμείς. Πόσο σπουδαίο κοινό υπάρχει στο εξωτερικό  
και πόσο φτωχά είναι εδώ τα πράγματα...».

Υπάρχουν σαφέστατα τεράστιες αδυναμίες στην Πά-  
τρα και άπειρα προβλήματα. Απουσία διάθεσης συ-  
νεργασίας, ατομικισμός, υπεραπλούστευση και εύ-  
κολη απομυθοποίηση των πάντων, κουτσομπολιό και  
αναζήτηση κάθε φορά της κρυφής διάστασης των  
πραγμάτων, σαν να είναι απόλυτα σίγουρο ότι δεν  
υπάρχουν ούτε καθαροί άνθρωποι, ούτε καθαρές  
πράξεις. Σα να έχουμε αποφασίσει ότι δεν υπάρχει  
κανένας τίμιος και επιτυχημένος στην πόλη.

Όμως είναι και η άλλη όψη του νομίσματος. Κάποιοι  
πιο αντικειμενικοί από μας διακρίνουν ήδη αρκετές  
αλλαγές και κάποιοι άλλοι θέλουν να μας μοιάσουν,  
σχεδόν μας ζηλεύουν...

Ας μην ταυτιστούμε ούτε με τη μία ούτε με την άλλη  
πλευρά. Όμως πριν συνεχίσουμε να τα ζητάμε όλα «εδώ  
και τώρα», ας ξεκινήσουμε απλώς να δουλεύουμε!

Ανδρέας Γ. Τσιλίρας



# οδόντα αντίοδόντος

## Πώς ενημερωνόμαστε;

Διεκδίκηση Μεσογειακών Αγώνων, τουριστική έκθεση στη Θεσσαλονίκη, εκδηλώσεις για την Πολιτιστική Πρωτεύουσα... Μερικά μόνο από τα σημαντικά γεγονότα των τελευταίων μηνών τα οποία συνέβησαν εκτός Πάτρας, ακόμα και εκτός Ελλάδας, και τα οποία μας αφορούσαν άμεσα.

Ενημερωθήκαμε για όλα αυτά και μάλιστα μάθαμε και αρκετές λεπτομέρειες. Έτσι νομίζουμε τουλάχιστον, διότι υπήρχε ένα πολύ σοβαρό μειονέκτημα. Τις εκδηλώσεις αυτές δεν τις κάλυψαν στη μεγάλη τους πλειοψηφία τα μέσα ενημέρωσης της περιοχής και η όποια πληροφόρηση υπήρχε είτε μέσω δημοσιογράφων που επιλεκτικά προσκλήθηκαν είτε μέσω του γραφείου τύπου των φορέων που συμμετείχαν στις εν λόγω εκδηλώσεις.

Κι όμως. Αυτό που θα έπρεπε να συμβαίνει σε κάθε εκδήλωση που γίνεται εκτός «συνόρων», είναι να προσκαλούνται εκπρόσωποι όλων των μέσων της περιοχής (είτε μέσω της Ένωσης Συντακτών είτε μέσω των αρμοδίων φορέων) να καλύψουν το γεγονός (έστω κι αν χρειαστεί να πληρώσουν τα έξοδα), εξασφαλίζοντας αμερόληπτη πληροφόρηση σε όλους.

Διαφορετικά, τα ίδια τα μέσα θα έπρεπε να επιδιώκουν με δική τους πρωτοβουλία την παρουσία εκπροσώπου (κάτι αντικειμενικά δύσκολο, λόγω οικονομικών δυσχερειών), ή τουλάχιστον να δημοσιεύουν τις πληροφορίες με κάποιες εμφανείς επιφυλάξεις.

## Προς το παρόν απεφεύχθη

Καλά και κακά νέα προέκυψαν από την επίσκεψη στην Πάτρα του γ.γ. του «Αθήνα 2004»

Κώστα Καρτάλη. Ανάμεσα σε αυτά το πιο σοβαρό είναι ότι αναβλήθηκε τελικά επ' αόριστο η κατασκευή του συνεδριακού κέντρου και των άλλων παρεμβάσεων που είχε σχεδιάσει ο Οργανισμός Λιμένων Πατρών στην περιοχή του Φάρου της Τριών Ναυάρχων.

Οι παρεμβάσεις του ΟΛΠΑ είχαν μεν προθέσεις με θετικές προοπτικές (προώθηση θρησκευτικού τουρισμού, διοργάνωση συνεδρίων κλπ.), όμως δεν είχε ξεκαθαριστεί ακόμα αν οι συγκεκριμένες παρεμβάσεις θα «βύλωναν» ακόμα περισσότερο με κτιριακές εγκαταστάσεις το θαλάσσιο μέτωπο της Πάτρας.

Εξάλλου η δημιουργία ενός ακόμα συνεδριακού κέντρου μέσης χωρητικότητας, σε συνέχεια των υπάρχοντων, δεν είναι σίγουρο ότι θα προσέθετε κάτι ουσιαστικό στις συνεδριακές ανάγκες της πόλης, καθώς αυτό για το οποίο υπάρχει πραγματικά απαίτηση είναι η κατασκευή ενός μεγάλου συνεδριακού κέντρου που θα έχει τη δυνατότητα να φιλοξενεί διεθνείς διοργανώσεις με χιλιάδες συνέδρους.

## Με νέο Δ.Σ.

Νέο Διοικητικό Συμβούλιο επέλεξε στις αρχές Νοεμβρίου ο Σύλλογος Πατρίων Πρωτεύουσας «Ο Απόστολος Ανδρέας». Με στόχο να συνεχίσει η καλή παράδοση στη διατήρηση των ισχυρών δεσμών ανάμεσα στους Πατριούς της Αθήνας, εξέλεξαν οι: Ελμίνα Πασσά (πρόεδρος), Αλέξιος Παπαντωνόπουλος (αντιπρόεδρος), Χάρης Αγγελόπουλος (γενικός γραμματέας), Γεώργιος Χαρμαντάρης (ταμίας), Μαρία Κορμαλίδου - Φουκανέλη (έφορος), Βίβιαν Παππά - Πραποπούλου, Παναγιώτης Μακρυγιάννης, Κωνσταντίνος - Ραλλού Ζαχαροπούλου - Ευαγγελίδου και Ανδρέας

# νέο κέντρο πληροφορικής

© Openmind

Πιστοποιημένο Εξεταστικό Κέντρο

**Ολοκληρωμένα προγράμματα σπουδών πληροφορικής για όλες τις ηλικίες και για τα επίπεδα:**

**Expert Juniors**  
(3,5-5,5 ετών)

**Expert Kids**  
(5,5-16 ετών)

**Expert Users**  
(για ενήλικες)

**Expert Professionals**  
(για επαγγελματίες)

**Expert Academics**  
(γνώσεις ακαδημαϊκού επιπέδου στην πληροφορική)

**ΚαΠα**  
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ

Με την υποστήριξη του  
Εκπαιδευτικού Οργανισμού Πληροφορικής:

**Expert in**  
Advanced Computer Studies

Πληροφορίες - εγγραφές: Κορίνθου 255 Πάτρα τηλ. 2610 625 360



# οδόντα αντίοδόντος

Ζύγουρας (μέλη). Για την εξελεγκτική επιτροπή εξελέγησαν οι: Βασίλειος Τζελέπης, Ειρήνη Μοσχόβου και Χαρά Αποστολάκη.

## Κανόνες δεοντολογίας

Δεν είναι η πρώτη φορά που το αντιμετωπίζουμε, όμως δε θα πάψει να μας κάνει εντύπωση πώς κάποιιο εννοούν τη δεοντολογία. Ο κ. Λεωνίδας Μαργαρίτης είναι, για όσους δεν τον ξέρουν, νομαρχιακός σύμβουλος Αχαΐας, εκλεγμένος με την παράταξη του νομάρχη Δ. Κατσικόπουλου. Είναι επίσης πρόεδρος των Πολυτέκνων Ν. Αχαΐας, πρόεδρος της Εταιρείας Λογοτεχνών ΝΔ Ελλάδας, ενώ κατέχει πιθανότατα κι άλλα αξιώματα που ίσως να αγνοούμε.

Διαβάζοντας, λοιπόν, το περασμένο «δόντι» και συγκεκριμένα το θέμα που αφορούσε στο Νέο Μουσείο Πατρών, ενοχλήθηκε από το άρθρο που ανεφέρετο στις αντιδράσεις όσων διαμαρτυρήθηκαν για την κατασκευή του Μουσείου, θεωρώντας μάλιστα ότι αναφέρεται και στον ίδιο. Κι αντί να απαντήσει, όπως γίνεται σε όλα τα μέρη του πολιτισμένου κόσμου, απευθείας σε μας ώστε να δημοσιεύσουμε τις απόψεις του (μαζί, φυσικά, με τις απαντήσεις μας), θεώρησε σκόπιμο να μοιράσει ένα άρθρο του σε όλες τις εφημερίδες, το οποίο ούτε καν έκανε τον κόπο να μας κοινοποιήσει.

Στο άρθρο, μάλιστα, ίσως για να μην καρπωθούμε κι εμείς λίγη δημοσιότητα, απέφυγε να μιλήσει επώνυμα τόσο για το «δόντι» (αναφέρθηκε αόριστα σε ένα «τοπικό έντυπο πολιτισμού»), όσο και για τον αρθρογράφο.

Εννοείται πως δεν πρόκειται να ασχοληθούμε με την ουσία του άρθρου του, εφόσον ο

ίδιος δεν επιθυμούσε να μας το στείλει. Όμως η κίνησή του ήταν όντως αποκαλυπτική...

## Ευαισθησίες

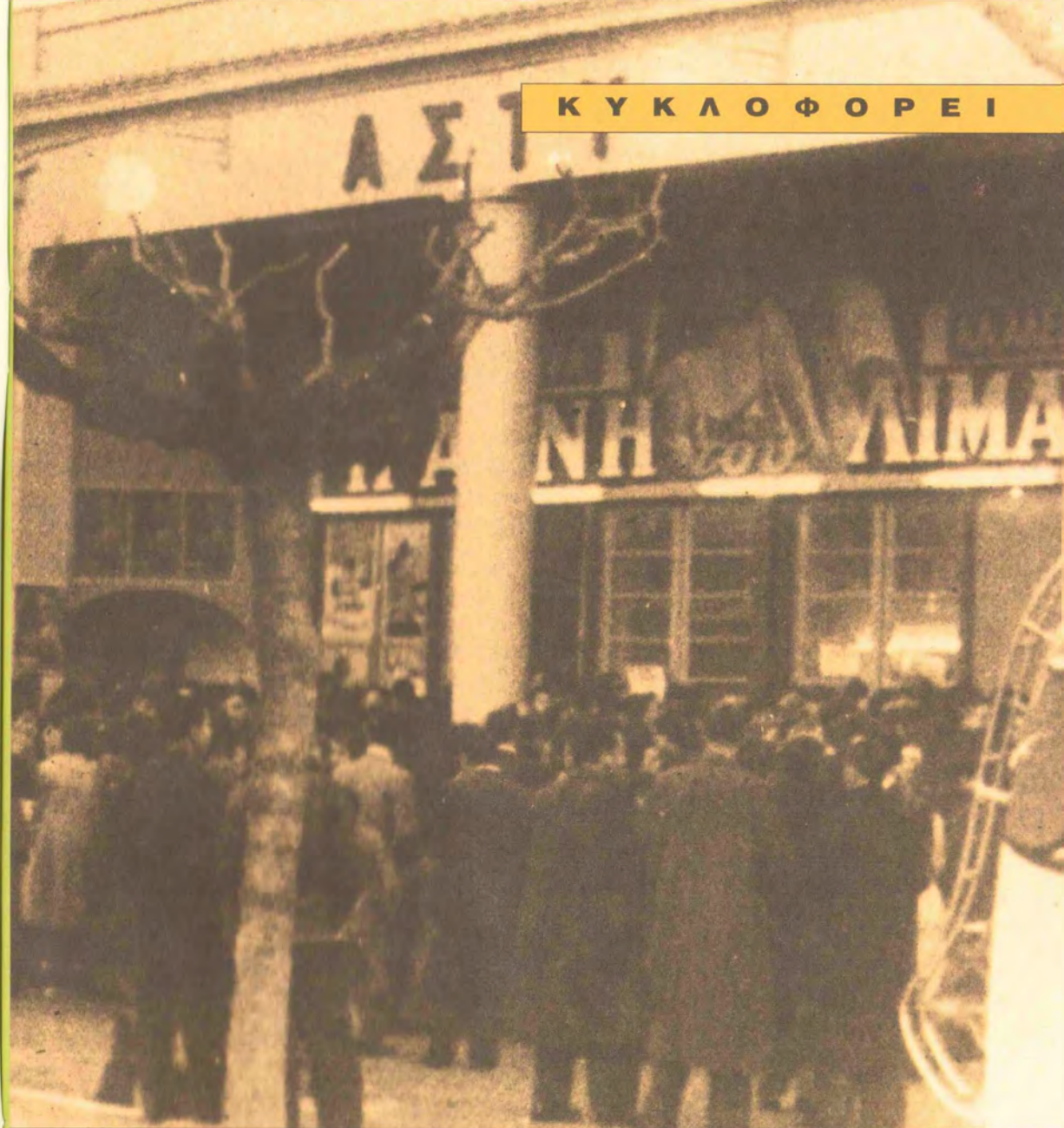
Μια που η συζήτηση για το Νέο Μουσείο Πατρών, μας παραξένεψε είναι αλήθεια η «ορμή» αρκετών διαμαρτυρούμενων που έσπευσαν να σχολιάσουν με διάφορους πλάγιους τρόπους, το γεγονός ότι πήραμε θέση υπέρ της κατασκευής του Μουσείου κι ότι συμεριζόμαστε τις απόψεις του υπεύθυνου αρχιτέκτονα. Μέχρι και για υπέρμαχους της καταστροφής των πνευμόνων πρασίνου της Πάτρας μας κατηγορήσαν. Αλήθεια, όλοι οι αυτοί οι σφίμφως διαμαρτυρόμενοι, πόση ακριβώς έμψυκτη ευαισθησία για το περιβάλλον έχουν να επιδείξουν τα τελευταία τριάντα χρόνια; Η μήπως το να αφήνεται ένας χώρος εγκαταλελειμμένος θεωρείται δείγμα σεβασμού;

## Τι τους τραβάει;

Με αφορμή τα γεγονότα με την κόντρα γύρω από το πρόσωπο του Θέμη Μουμουλίδη και τη θέση του στο ΔΗΠΕΘΕ, ρίξαμε πρόσφατα μια ματιά στο αρχείο. Και θυμηθήκαμε ξανά πώς σε ένα ποσοστό άνω του 80% όλοι οι επικεφαλής των μεγάλων πολιτιστικών φορέων της Πάτρας (ΔΗΠΕΘΕ, Φεστιβάλ, Δημοτικό Ωδείο), έφυγαν από την πόλη με μια «ρεταινιά».

Η Μάγια Λυμπεροπούλου ως υπεροπτική και εκτός τόπου και χρόνου, ο Ηλίας Ανδριόπουλος ως κομματικός, εγκάθετος και αδρανής, ο Αλέξανδρος Μυράτ ως ελιτιστής, ο Γιώργος Κιμιούλης ως διαπλεκόμενος και σχεδόν απατεώνας, ο Νίκος Αρ-

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ



ΓΙΑΝΝΗ ΜΟΥΓΓΟΛΙΑ

100 χρόνια

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ  
ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΑ

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΗ ΛΕΣΧΗ ΠΑΤΡΑΣ



# οδόντααντίοδόντος

μάος ως συντηρητικός και άτολμος, ο Δημήτρης Μποτίνης ως εμπαθής και άκαμπτος, ο Μουμουλίδης ως αποικιοκράτης...

Ούτε ένας δεν πήρε ένα γενναίο «ευχαριστώ», ούτε ένας δεν κρίθηκε ότι κάτι καλό άφησε. Όμως, ακόμα κι αν αυτοί οι χαρακτηρισμοί ισχύουν για όλους, μήπως το πρόβλημα δεν το έχουν οι συγκεκριμένοι «ελαττωματικοί» καλλιτέχνες, αλλά εμείς που τους επιλέγουμε; Κι αν τελικά όταν έρχονται τους συνοδεύει μια πολύ καλή φήμη κι όταν φεύγουν τους συνοδεύει η ρετινιά, δικό μας πρόβλημα δεν είναι κι αυτό; Πότε θα αντιμετωπίσουμε και τις δικές μας ευθύνες;

## Επανεκάμψε

Πάνω που γράφαμε στο περασμένο τεύχος ότι το «Πολυτεχνείο» του Αιγίου ελαφρώς εγκαταλείφθηκε, λόγω πολιτικών προτεραιοτήτων, φαίνεται ότι η παρέα του επανεκάμψε και ήδη ξεκίνησε ένα ενδιαφέρον πρόγραμμα εκδηλώσεων. Αντιθέτως, αυτή που ακόμα δεν έχει βρει το δρόμο της στο Αίγιο είναι η Δημοτική Επιχείρηση Πολιτιστικής Ανάπτυξης Αιγίου, που βρίσκεται σε διαρκή ανασυγκρότηση και κανείς δεν ξέρει πόσο ακριβώς χρόνος θα απαιτηθεί μέχρι να αρχίσει να παράγει έργο.

## Για τον Κώστα Κοκκοβίκα

Φίλος, ακαταπρόσητος εργάτης, ιδεολόγος, ευαίσθητος... Ακούστηκαν ευτυχώς τα πάντα για τον Κώστα Κοκκοβίκα που τόσο ξαφνικά μας άφησε, μαζί με τις υποσχέσεις του για ακόμα πιο δημιουργικό έργο και για περισσότερες παθιασμένες υπενθυμίσεις της ιστορίας του τόπου μας.

Δε χρειάζεται να αναφέρουμε τους λόγους που τον θεωρούσαμε και στο «δ» και όπου αλλού συναντηθήκαμε συνοδοιπόρο, έστω κι αν δεν καταφέραμε τελικά να δημοσιεύσουμε ένα δικό του κείμενο, από τα τόσα που είχαμε κατά καιρούς συζητήσει.

Ας αποδειχθούν τουλάχιστον γόνιμοι όλοι οι λόγοι που ακολούθησαν την ξαφνική του φυγή κι ας αρχίσουν να γίνονται πράξη ορισμένες από τις ιδέες του που μέχρι τώρα βρίσκονται στα συρτάρια αρκετών φορέων και αρμοδίων.

## Ολυμπιακή Παιδεία προς το 2006

Θα συνεχιστεί το πρόγραμμα της Ολυμπιακής Παιδείας και μετά το 2004, όπως υποσχέθηκε πρόσφατα ο υφυπουργός Παιδείας Γιώργος Θωμάς, ικανοποιώντας τους γυμναστές που βρίσκουν απασχόληση. Όμως επειδή το συγκεκριμένο πρόγραμμα προσφέρει αρκετά χρήματα και πολλές ευκαιρίες δραστηριοποίησης των σχολείων, μήπως θα ήταν προτιμότερο για την Πάτρα να στραφεί προς την κατεύθυνση της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας και παράλληλα με την αθλητική παιδεία να εξοικειώνει τους μαθητές των σχολείων της περιοχής για όσα πρόκειται να γίνουν σε τρία χρόνια;

Β Ι Β Λ Ι Ο Π Ω Λ Ε Ι Ο

# Πρωτοπορία



Πάτρα, Γερωκοσποπούλου 31 - 33, Τηλ.: 2610 278.727

Αθήνα, Γραβιάς 3 - 5, Τηλ.: 210 38.01.591

Θεσσαλονίκη, Λ. Νίκης 3, Τηλ.: 2310 226.190

[www.protoporiar.gr](http://www.protoporiar.gr)



## Πάτρα 2003

### Παλαμάς - Καβάφης

Το προολυμπιακό έτος 2003, το Υπουργείο του Ελληνικού Πολιτισμού το έχρισε τόσο ως έτος Παλαμά όσο και ως έτος Καβάφη το 2003. Έχουμε τα 60χρονα από το θάνατο του Παλαμά και τα 70χρονα από το θάνατο του Καβάφη.

Μια περίεργη μοίρα τους δυο ποιητές τους φέρνει αντιμέτωπους και μετά θάνατον (αφού συμπίπτουν ανά δεκαετία οι επετείοί τους). Όσο ζούσαν είναι γνωστές οι κόντρες τους και τα επίσημα ή ανεπίσημα σχόλια του ενός εναντίον του άλλου.

Τότε οι προτιμήσεις του ευρύτερου κοινού έκλιναν προς τον Κωστή Παλαμά. Το ίδιο και των περισσότερων ποιητών της γενιάς του '30. Ο Καβάφης είχε τους δικούς του φανατικούς. Ωστόσο από τότε μιλούσαν για δυο μεγάλους ποιητές. Όσο περνούσαν τα χρόνια όμως, η ζυγαριά βάραινε στην πλευρά του Καβάφη. Πλέον ο Καβάφης είναι παγκοσμίως γνωστός. Μεταφρασμένος σε 29 γλώσσες, σύμφωνα με τα στοιχεία που δίνει το βιβλίο του Δημήτρη Δασκαλόπουλου «Βιβλιογραφία του Καβάφη 1886-2000».

Οι 29 γλώσσες καλύπτουν όλον τον κόσμο. Εν πολλοίς, ο Καβάφης έγινε πρώτα γνω-

στός στο εξωτερικό και μετά στην Ελλάδα. Σημασία βέβαια έχει ότι ο Καβάφης όχι μόνο μεταφράζεται αλλά και διαβάζεται στις γλώσσες αυτές, πράγμα που το αποδεικνύουν οι αλληπαλλήλες εκδόσεις και οι διαφορετικοί κάθε φορά μεταφραστές.

Ο Παλαμάς φέτος τιμήθηκε από την Πολιτεία. Στην Πάτρα, που είναι και η γενέτειρά του, έγινε έκθεση στη Δημοτική Βιβλιοθήκη και ομιλίες στο ξενοδοχείο «Βυζαντινό», όπου συμμετείχε και ο Πρόεδρος του Ελληνικού Κέντρου Βιβλίου.

Για τον Καβάφη έγινε επίσης ανοιχτή εκδήλωση στο Δημοτικό Θέατρο οργανωμένη από ιδιωτικό φορέα, τον «Σύνδεσμο Φιλολόγων Αχαΐας». Η προσέλευση του κοινού ήταν πολύ μεγαλύτερη στην εκδήλωση για τον Καβάφη παρά στην εκδήλωση για τον Παλαμά. Τούτο βέβαια δεν είναι αλάνθαστη στατιστική ένδειξη ως προς τις προτιμήσεις του κοινού διότι στις δημοτικές εκδηλώσεις πολλοί και πολλές πηγαινούν για τις δημόσιες σχέσεις τους και η επιλογή της συμμετοχής τους στις εκδηλώσεις έχει και ως κριτήριο ποιοι ομιλητές θα τους δουν.

όταν πεινάνε...



...πάμε με ένα κουτί μπισκότα\*

(\*) Υμπερκωμένη τροφή υψηλής θερμιδικής αξίας, ειδική για θύματα υποσιτισμού. Ένα μόνο κουτί ισοδυναμεί με πλήρη διατροφή 2.290 θερμίδων, εμπλουτισμένη με όλες τις απαραίτητες βιταμίνες και πρωτεΐνες και καλύπτει επαρκώς την ανάγκη για τροφή ενός υποσιτισμένου παιδιού για 2 μέρες.

Τα "μπισκότα" αυτά είναι ένα μόνο από τα δεκάδες εξειδικευμένα μέσα, που χρησιμοποιούν οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα για να βοηθήσουν ανθρώπους που αισιλούνται από φυσικές καταστροφές, ένοπλες διενέξεις, επιδημίες, εξαθλίωση...

**Γιατί όταν κινδυνεύουν ανθρώπινες ζωές έχουμε μόνο μία επιλογή:  
Να είμαστε αποτελεσματικοί**

Η δική σας συμβολή μάς είναι απαραίτητη για να συνεχίσουμε.

Η κατοχή είναι προσφορά



Αθήνα: Ξενίας 15, ΤΚ: 115 27, τηλ.: 210 5 200 500  
Θεσσαλονίκη: Κατούνη 4, ΤΚ: 546 25, τηλ.: 2310 556176  
www.msf.gr

Παρακαλούμε συμπληρώστε τα στοιχεία σας και στείλετε μας το απόκριμα για να σας ενημερώσουμε για τη δράση μας  
Όνοματεπώνυμο:.....  
Οδός:..... Αριθμ..... ΤΚ.....  
Πόλη / περιοχή..... Τηλ.....  
E-mail.....  
Έτος Γέννησης.....



# σχόλια

Αλάνθαστη στατιστική ένδειξη όμως είναι ποιου ποιητή πωλούνται τα βιβλία. Από πρόχειρη έρευνα που έκανα στα βιβλιοπωλεία των Πατρών, ουδεμία ποιητική συλλογή του Παλαμά πωλήθηκε φέτος. Ενώ του Καβάφη πωλούνται συνεχώς και σταθερώς. Και τα ποιήματά του και μελέτες για την ποίησή του.

Παρά τις εκδηλώσεις λοιπόν, παρά τις κριτικές παρεμβάσεις για την αξία της λυρικής τουλάχιστον ποίησης του Παλαμά και παρά την έμμεση και μέσω του Γ. Σεφέρη κυρίως, επιρροή του Κ. Παλαμά στη νεώτερη ποίησή μας, τα ποιήματα του Κωστή Παλαμά δεν διαβάζονται. Επειδή θέλει περισσότερη διευκρίνιση η τελευταία παρατήρησή μου, εξηγώ τι εννοώ. Ο Παλαμάς ήθελε και επεδίωξε με την ποίησή του να εκφράσει συλλογικό όραμα λυτρωτικό για τον Ελληνισμό. Λίγο πολύ ο Σεφέρης αυτήν την συνταγή θέλησε να παραλάβει.

Το χρέος αυτό έχει περάσει και στους ποιητές που ακολούθησαν τη γενιά του Σεφέρη σε μεγάλο βαθμό. Οι στίχοι τους βαραίνουν από έννοιες καθοδηγητικές και ρητορικές. Κάπου ο Σεφέρης, που όπως ο Παλαμάς ήταν μεγάλος κριτικός της ποίησής μας, λέει «βουλιάζουν όσοι σηκώνουν τις μεγάλες πέτρες» και φαίνεται πως ο στίχος του είναι αληθινός καθ'όσον αφορά τους ποιητές μας.

Βούλιαξαν πολλοί και οι νεώτεροι ποιητές μας αισθάνονται ως αδικημένο τον Παλαμά που μπήκε μπροστά στα εθνικά μας θέματα σε δύσκολες εποχές μίλησε ρητορικά και καθοδηγητικά και παρέσυρε την ποίησή του σε μεγαλοστομία.

Ο Καβάφης ακολούθησε άλλη συνταγή. Πανάρχαιη και αλάνθαστη. Είχε πρωτίστως ως στόχο την αισθητική του ποιήματος.

Ο στόχος του ήταν να αρέσει το ποίημά του. Και τα θέματά του, παρά τις κάποιες δυσκολίες των ιστορικών ποιημάτων του και αυτών που αποτελούν προσωπικά του μηνύματα, είναι θέματα απλά που απασχολούν την λαϊκή ποίηση και τους λαϊκούς ποιητές. Η ομορφιά των νύκτων, ο έρωτας, η ατυχία, η σύντομη διαδρομή της ζωής, η αδικία των κοινωνικών συμβιβασμών, η σάτιρα της εξουσίας και των «φάντων».

Το δρόμο αυτό ο Καβάφης τον ακολούθησε καλά με την ποίησή του δουλεύοντας όπως οι τεχνίτες το υλικό του επίμονα και ασταμάτητα ώστε να διαμορφώσει δική του φωνή ξεχωριστή έχοντας ως στόχο πάντα το ωραίο ποίημα και δεν πείστηκε να καθοδηγήσει την καινότητα του ή το έθνος. Άλλο αν από τα ποιήματά του βγαίνουν διδάγματα, φιλοσοφικός στοχασμός και αγάπη για τους Έλληνες και την ιστορία τους.

## ΟΙ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΙ ΣΤΟΝ ΑΝΤ1 ΚΑΘΕ ΜΕΡΑ, ΛΕΝΕ... ΠΟΛΛΑ!

06:00 - 09:00  
09:00 - 09:30  
09:30 - 11:00

Γιάννης Καλαμίτσης  
Γιώργος Αυτιάς  
Δημήτρης Καμπουράκης

11:00 - 12:00  
12:00 - 13:00  
13:00 - 14:00  
14:00 - 16:00

Νατάσα Τραγουστή  
Γιώργος Χουβαλάκης  
Μάκης Τριανταφυλλόπουλος  
Γιώργος Παπαδάκης  
Γιώργος Αντωνίου

16:00 - 18:00  
18:00 - 19:00  
19:00 - 20:00  
20:00 - 22:00  
22:00 - 24:00

Ίνα Τσέλιου  
Άρης Σταθάκης (κάθε Παρασκευή)  
Βασίλης Αδαμόπουλος  
Άγγελος Στέλιου  
Λίνα Γιαννοπούλου



Ρήγα Φεραίου 94, Πάτρα, 5ος όροφος 262 24, Τ.Θ. 3053  
Τηλ.: 26 10 622.334 & 26 10 622.344, Fax: 26 10 277.259  
e-mail: ant1patras@otenet.gr



# Μεσογειακοί: Εις ανάμνησιν

## Ας είναι καλά η Αλμέιρα...

Φταίει ο Ανδρέας Φούρας ή όχι; Θα μπορούσε να βοηθήσει περισσότερο η Πολιτεία και δεν το έκανε; Ήταν αρκετό το συναισθηματικό μήνυμα του Γιώργου Παπανδρέου λίγο πριν την ψηφοφορία ή δε χρειάζονταν καν; Και τελικά πόσο εμπνευσμένη ήταν η... καρναβαλική αποστολή στην Αλμέιρα;

Τέτοια ερωτήματα, υπαρξιακά και καθοριστικά για το σήμερα και το αύριο της Πάτρας, μας βασάνισαν λίγες ώρες μετά την απόφαση της Επιτροπής Μεσογειακών Αγώνων να μην αναθέσει στην Πάτρα τη διοργάνωση του 2009. Τελικά η πολλή φούρια πέρασε, τα πρωτοσέλιδα έστρεψαν αλλού το ενδιαφέρον τους, οι προεκλογικές κόντρες σταμάτησαν και η Πάτρα συνειδητοποίησε ότι δεν καταστράφηκε.

Τότε; Τί έμεινε τελικά από όλη την περιπέτεια της διεκδίκησης; Αν δούμε τα πράγματα χιουμοριστικά, θα πρέπει απλώς να σταθούμε στο... Μεσογειακό Πάρκο της Ηρώων Πολυτεχνείου με τις μισοφυτεμένες ελιές, τις σημαίες και τα μνημεία (κατ' άλλους μνήματα) των χωρών της Μεσογείου. Να δούμε τώρα τί θα το κάνουμε...

Αν, αντιθέτως, πάρουμε τα πράγματα λίγο πιο σοβαρά θα πρέπει κατ' αρχάς να αποδώσουμε τα του Καίσαρος τω Καίσαρι. Η πόλη δεν μπορούσε να πάρει τους Μεσογειακούς και οι λόγοι ανέρχονται σε... μερικές δεκάδες. Παρ' όλ' αυτά ο κ. Ανδρέας Φούρας που είχε απόλυτη συναίσθηση της πραγματικότητας επέλεξε να διεκδικήσει προσωπικά τους Αγώνες, εξασφαλίζοντας:

Στον εαυτό του τη συνέχιση μιας δημοτικότητας που είχε πέσει αισθητά μετά την απομάκρυνσή του από το υφυπουργείο Αθλητισμού και στην Πάτρα κάποιες καινούριες δημόσιες σχέσεις και γνωριμίες που δε θα έκανε με άλλο τρόπο.

Πολύ σοφά (ελπίζουμε ότι το έκανε επίτηδες) ο κ. Φούρας δεν καλλιέργησε καμία σιγουριά για την επιτυχία μας, όμως δεν μπορούσε να μην υποστηρίξει (το αν

το πίστευε, ερευνάται...) ότι η Πάτρα θα έχει να ωφεληθεί τα μέγιστα από τη διοργάνωση του 2009.

Εδώ είναι και το μέγα ζητούμενο. Θεωρητικά η Πάτρα, όπως και κάθε άλλη πόλη στη θέση της) είχε όντως πάρα πολλά να κερδίσει με τους Αγώνες. Όμως δεν είναι λίγοι αυτοί (ανάμεσά τους κι εμείς) που πιστεύουμε ότι ίσως και να μας βγει σε καλό που δεν πήραμε τη διοργάνωση.

Ανεξάρτητα από τις αθλητικές υποδομές που όντως έχουμε, η αγορά της πόλης –ό κοινωνικός της ιστός όπως λένε οι επιστήμονες– είναι παντελώς ανέτοιμος για τέτοιες διοργανώσεις, γεγονός που αποδείχτηκε με τη συμπεριφορά μας κατά την προετοιμασία των Ολυμπιακών Αγώνων και της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας.

Η προσμονή των Αγώνων σε ένα μεγάλο βαθμό θα έτρεφε φρούδες ελπίδες σε πολλούς και θα οδηγούσε ακόμα περισσότερους προς την αγαπημένη οδό της «αρπαχτής». Μία μεγάλη όσο και περιέργη αγορά που έχει για τα καλά ανοίξει ενόψει του 2006, θα λαθροβιούσε για τρία ακόμα χρόνια εις βάρος πολλών υγιειών επιχειρήσεων που μένουν παραδοσιακά μακριά από τέτοιους πειρασμούς.

Γι' αυτό είναι καλύτερα που δεν πήραμε τους Αγώνες. Για να «ξεσκαρτάρει» η αγορά, για να μην έχουν αντικείμενο οι πάσης φύσεως λαθρόβιοι και τελικά για να ωριμάσουμε όλοι, χωρίς να κάνουμε όνειρα για μεγάλα γεγονότα που θα αναστήσουν την πόλη.

Όσο για την Πανεπιστημιάδα που μας προέκυψε αμέσως μετά ως επόμενος στόχος διεκδίκησης, επίσης για το 2009, καλοδιχούμενη φυσικά, αρκεί να μη γίνει κι αυτή θύμα των σινηθών υπερβολών μας...

## Ο κ. Φούρας, η διαφήμιση και τα ΜΜΕ

Την περίοδο που ο κ. Ανδρέας Φούρας ήταν υφυπουργός Αθλητισμού, τα μέσα ενημέρωσης της πόλης (ανάμεσά τους κι εμείς) είχαν από τον ΟΠΑΠ μια εξόχως πρόνοιακή μεταχείριση στον τομέα της διαφήμισης κι αυτό είναι κάτι που δεν αποτελεί ντροπή ούτε για τον κ. Φούρα ούτε για τα ΜΜΕ. Έτσι γινόταν, έτσι γίνεται κι έτσι θα γίνεται πάντα. Άλλωστε για τα ΜΜΕ της περιφέρειας η κρατική διαφήμιση υπήρξε ανέκαθεν μέσο επιβίωσης...

Οι εποχές των παχιών αγελάδων πέρασαν ανεπιστρεπτί, ο ΟΠΑΠ συνεχίζει να διαφημίζεται μόνο στις τοπικές εφημερίδες (αυτές θεωρήθηκε ότι εξυπηρετούν τη νυν διοίκηση, στην οποία επίσης υπάρχει τοπική εκπροσώπηση) και ο κ. Φούρας δεν είχε την ευκαιρία να συνεχίσει τις εξυπηρετήσεις προς τα μέσα ενημέρωσης, μέχρι που έφτασε η διεκδίκηση των Μεσογειακών Αγώνων.

Συνεχίζοντας την καλή παράδοση (κι αυτό δεν είναι καθόλου ειρωνικό), ο κ. Φούρας έχοντας να διαχειριστεί κρατικά χρήματα αλλά και τη σημαντική βοήθεια των εταιρειών – χορηγών, επανέκαμψε στην παροχή διαφημιστικών καταχωρήσεων. Μόνο που αυτή τη φορά υπέπεσε σε ένα λάθος που φαντάζει ύποπτο και παράλογο μαζί...

Στην περίπτωση των Μεσογειακών, ο κ. Φούρας αποφάσισε να μοιράσει το ποσό που ο ίδιος προόριζε για διαφήμιση της αποψιφιοφύλαξης της πόλης, μόνο σε τρεις κατηγορίες τοπικών μέσων ενημέρωσης: Στις καθημερινές εφημερίδες, στους τηλεοπτικούς σταθμούς και στους ραδιοφωνικούς σταθμούς που είχαν ενημερωτικές εκπομπές. Άφησε έτσι απ' έξω ένα καθόλα σεβαστό ποσοστό των τοπικών ΜΜΕ που αποτελούν οι εβδομαδιαίες εφημερίδες, οι μουσικοί ραδιοφωνικοί σταθμοί και τα περιοδικά.

Το κριτήριο ήταν ένα και προφανές. Ο κ. Φούρας μοίρασε χρήματα μόνο σε μέσα ενημέρωσης στα οποία μπορούσε να ανταλλάξει τη διαφήμιση με άλλη

—«γκρίζα»— προβολή, παραβλέποντας το γεγονός ότι ένα μεγάλο μέρος του κοινού της περιοχής δεν θα γινόταν κοινωνός της διαφημιστικής καμπάνιας.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι το ότι προτίμησε να επιχορηγήσει (γιατί περί αυτού πρόκειται) ραδιοφωνικούς σταθμούς χαμηλής ακροαματικότητας και έντυπα άκρως περιορισμένης κυκλοφορίας, ενώ άφηνε επ' έξω σταθμούς και έντυπα με σαφώς μεγαλύτερη απήχηση, «τιμωρώντας» τα επειδή λέγονται περιοδικά κι όχι εφημερίδες ή επειδή προτιμούν να παίζουν διαρκώς μουσική.

Αν ο κ. Φούρας σκεφτόταν χωρίς υστεροβουλία, θα είχε μόνο δύο επιλογές:

- Να επιλέξει να συνεργαστεί με μέσα ενημέρωσης που πραγματικά έχουν απήχηση (βάσει κυκλοφορίας, μετρήσεων ακροαματικότητας και θεαματικότητας) οπότε θα είχε να κινηθεί ανάμεσα σε 2 εφημερίδες, 7-8 ραδιοφωνικούς σταθμούς και τρεις τηλεοπτικούς.
- Να διαλέξει τη σολομώντσιο λύση που καταλήγει στο δημοφιλέστατο «όλοι θα πάρετε...». Θα μοίραζε (αναλογικά εννοείται) το διαφημιστικό προϋπολογισμό σε όλους και δε θα υπήρχε κανένα πρόβλημα ούτε με τις δικές του δημόσιες σχέσεις, ούτε με τους συνεργάτες του που έπαιρναν διαρκώς τηλέφωνα διαμαρτυρίας από παραπονούμενους ιδιοκτήτες ραδιοφωνικών σταθμών, εβδομαδιαίων εφημερίδων και περιοδικών.

Τώρα, τί έγινε και ο κ. Φούρας αποφάσισε να αδικήσει μια σημαντική μερίδα των μέσων της περιοχής, παραμένει άγνωστο. Το μόνο σίγουρο είναι πώς ούτε ο ίδιος πρόκειται να απαντήσει σε αιτιάσεις σαν κι αυτές που περιγράφουμε, ούτε όμως κι εμείς θα σταματήσουμε να πιστεύουμε ότι (αν και με αρκετά σοβαρά λάθη) παραμένει από τους ελάχιστους πολιτικούς της Αχαΐας που όταν απέκτησαν αξίωμα δεν την ξεχασαν.



ΕΛΕΝΗ ΓΛΥΚΑΤΖΗ - ΑΡΒΕΛΕΡ

«Θα έρθω  
όποτε με χρειαστείτε»



Με την κ. Ελένη Γλύκατζη - Αρβελέρ συναντηθήκαμε το καλοκαίρι στους Δελφούς κατά τη διάρκεια της Θεατρικής Συνάντησης που διοργάνωσε το Ευρωπαϊκό Κέντρο Δελφών, στο οποίο η κ. Αρβελέρ κατέχει τη θέση της προέδρου. Τότε ακόμα δεν είχαν ξεκαθαριστεί τα πράγματα γύρω από την Πολιτιστική Πρωτεύουσα, γι' αυτό και της ζητήσαμε ανάμεσα σε μια μεγάλη συζήτηση που κάναμε, να μας πει τη δική της γνώμη και κυρίως να μας καταθέσει τις προϋποθέσεις της δικής της συμβολής.

Οι απαντήσεις της ήταν όπως πάντα σαφείς και άμεσες, όμως το πιο ενδιαφέρον σημείο ήταν αυτό που αφορούσε τη δική της συμμετοχή.

Τη ρωτήσαμε και 'ιρχάς αν πιστεύει ότι μπορούμε στην Πάτρα να οργανώσουμε σωστά την Πολιτιστική Πρωτεύουσα στο χρόνο που μας απομένει:

«Όταν ήμουν υπεύθυνη του Κέντρου

## Συνέντευξη στον Ανδρέα Τσιλίρα

Σύγχρονης Τέχνης Μιομπιντού στο Παρίσι, οι εκδηλώσεις και τα μεγάλα γεγονότα οργανώνονταν πέντε χρόνια πριν. Εγώ δηλαδή υλοποιούσα ουσιαστικά το πρόγραμμα που είχε σχεδιάσει ο προκάτοχός μου και προγραμμάτιζα τις δράσεις του κέντρου για τον αντικαταστάτη μου! Έτσι οργανώνονται στην Ευρώπη οι μεγάλες εικαστικές και άλλες παραγωγές. Επειδή, όμως, στην Πάτρα δεν έχετε την πολυτέλεια του χρόνου θα πρέπει να είστε ρεαλιστικοί και προσεκτικοί στις αποφάσεις σας για να καταφέρετε να τις υλοποιήσετε...».

Σύμφωνα με την κ. Αρβελέρ, «τρία μεγάλα γεγονότα χρειάζεται η Πάτρα το 2006». Μιλώντας πιο συγκεκριμένα προτείνει ένα διεθνές συνέδριο προς τα τέλη του χρόνου, ένα φεστιβάλ το καλοκαίρι και ίσως μια σπουδαία καλλιτεχνική εκδήλωση που θα έχει ως αφορμή την παράδοση του Καρναβαλιού και θα μπορεί να το προβάλει σωστά στην υπόλοιπη Ευ-

ρώπη. «Γύρω από αυτά τα γεγονότα μπορείτε να χτίσετε ένα πολύ ενδιαφέρον πρόγραμμα εκδηλώσεων, κινητοποιώντας πρώτ' απ' όλα τις δυνάμεις και τους ανθρώπους που έχουν ή είχαν στο παρελθόν άμεση ή έμμεση σχέση με την Πάτρα».

«Δεν έχετε ανθρώπους, καλλιτέχνες ή διανοούμενους, που να κατ'άγονται από την Πάτρα και να επιθυμούν εκείνη τη χρονιά να ξαναβρεθούν στην πόλη τους;». Είναι η σειρά της να μας ρωτήσει, προσπαθώντας να μάθει από ποιους παράγοντες θα υλοποιηθούν οι πρωτοβουλίες της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας. Στο δίλημμα «καλλιτέχνης ή μανάτζερ», η κ. Αρβελέρ προτιμά έναν καλό μανάτζερ στο τιμόνι των πολιτιστικών θεσμών. «Ο καλλιτέχνης, αν δεν έχει την εμπειρία και τις γνώσεις του μανάτζερ, είναι πολύ εύκολο να πάρασυρθεί και να συνομιλήσει τελικά μόνο με ανθρώπους της δικής του τέχνης, ενώ παράλληλα είναι πολύ πιθανό να αντιμετωπίσει σοβαρό πρόβλημα με τις απαιτήσεις της οικονομικής διαχείρισης και του μάρκετινγκ...».

Ανάλογη κινητοποίηση μπορεί να γίνει, όπως μας λέει, και στο χώρο των ανθρώπων του πνεύματος που κατάγονται από την Ελλάδα και δη-

μιουργούν σε οποιαδήποτε χώρα της Ευρώπης ή του κόσμου. «Αρκεί να έχουν προηγηθεί σωστές και έγκαιρες συζητήσεις μαζί τους, ώστε να μην αισθανθούν ότι απλώς κάλυψαν ένα κενό στο πρόγραμμα, αλλά να καταλάβουν ότι πραγματικά τους σεβόσαστε».

Σε αυτό το σημείο μας διηγείται και μια πρόσφατη δική της εμπειρία από το διάστημα της ελληνικής προεδρίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, όταν της ζητήθηκε «στο παρά πέντε» κάποιας εκδήλωσης η βοήθεια και εκείνη ανταποκρίθηκε άμεσα και αποτελεσματικά, εισπράττοντας στο τέλος μάλλον απαξιωτική συμπεριφορά και βρισκόμενη εκτεθημένη στον κύκλο των ευρωπαίων διανοητών που εκείνη κινητοποίησε για λογαριασμό της ελληνικής Πολιτείας.

Σημαίνει αυτό ότι αν κληθεί από την Πολιτιστική Πρωτεύουσα του 2006 να συμβάλει θα είναι πλέον εξαιρετικά δύσπιστη; «Όχι, κάθε άλλο. Θα έρθω όποτε με χρειαστείτε, αρκεί πρώτα να έχετε καταλήξει σχετικά νωρίς για το τι ακριβώς θέλετε να κάνετε. Με την Πάτρα έχω πολύ καλές σχέσεις, έχω διατηρήσει πολύ καλές εντυπώσεις από τις φορές που έχω έρθει κι επομένως θα χαρώ να συμμετάσχω στην επιτυχία της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας το 2006...».



(\*) Ο τίτλος είναι κλεμμένος από μια ταινία του Νάνι Μορέτι και σημαίνει «Αγαπημένο μου ημερολόγιο». Στο «δ» εκφράζει το... αγαπημένο ημερολόγιο της Πολιτιστικής, στο οποίο καταγράφονται γκρίνιες, γεγονότα, σκέψεις και προτάσεις, δικές μας και άλλων, μέχρι να φτάσουμε στο σωτήριο έτος 2006 και να δούμε όλοι από κοντά αν αξίζει τελικά όλη αυτή η περιπέτεια.



# Πάμε Γένοβα;

## Η Πολιτιστική Πρωτεύουσα του 2004 ξεκινά με έναν κύκλο βραβείων Νόμπελ

Το ημερολόγιο της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας που έχουμε ξεκινήσει σε αυτές εδώ τις σελίδες μπορεί να αφορά την Πάτρα, πρέπει όμως να αρχίσει και να... ταξιδεύει. Αυτό δηλαδή που δεν κάνει ακόμα η Πάτρα, είπαμε να αρχίσουμε σιγά και ταπεινά να το κάνουμε μόνοι μας.

Ταξίδια στις Πολιτιστικές Πρωτεύουσες του 2004 και του 2005. Για να μπορούμε να συγκρίνουμε, να ζηλέψουμε, να παραδειγματιστούμε ή έστω να έχουμε απλώς μια εικόνα για το πώς θα κινηθεί ο θεσμός τα επόμενα δύο χρόνια, μέχρι να έρθει ξανά η σειρά της Ελλάδας.

Στη Γένοβα, λοιπόν, που θα είναι το 2004 μαζί με τη Γαλλική Λιλ οι ευρωπαϊκές πρωτεύουσες, μια από τις πρώτες εκδηλώσεις παρουσιάζει εξαιρετικό ενδιαφέρον. Πρόκειται για έναν κύκλο εκδηλώσεων που έχει τίτλο «Βραβεία Νόμπελ στη Γένοβα: Ανάμεσα στη λογοτεχνία και το θέατρο». Μια σειρά από δρώμενα θα παρουσιαστούν στο θέατρο Archivolto της Γένοβα από τον Ιανουάριο ως το Μάιο σε μια προσπάθεια εξερεύνησης του έργου μερικών από τους μεγαλύτερους συγγραφείς και νομπελίστες μέσω αναγνώσεων, χορογραφιών, θεατρικών παραστάσεων, μουσικής και κινηματογράφου.

Το πλάνο προβλέπει δύο φεστιβάλ με τη συμμετοχή μερικών πρόσφατα βραβευμένων με Νόμπελ λογοτεχνικών, όπως ο Γερμανός Γκίντερ Γκρας ή ο Πορτογάλλος Χοσέ Σαραμάνγκο με τους οποίους υπάρχει ήδη σχετική συνεννόηση.

Πρόκειται επίσης να διοργανωθεί ένα φεστιβάλ Μάρκες με την προοπτική της επαναδραματοποίησης για μια παγκόσμια πρεμιέρα του έργου του «100 χρόνια μοναξιά».

Σε κάθε έναν από αυτούς τους κύκλους των εκδηλώσεων, οι συγγραφείς θα είναι παρόντες στη σκηνή μαζί με ηθοποιούς, τραγουδιστές, μουσικούς και χορευτές.

Περισσότερες πληροφορίες για τις συγκεκριμένες εκδηλώσεις μπορείτε να βρίσκεται στο site του θεάτρου [www.archivolto.it](http://www.archivolto.it). Μπορείτε ακόμα και να τηλεφωνήσετε στο 0039010412135.

Παράλληλα από 7 - 9 Ιανουαρίου στο Palazzo Ducale θα διοργανωθεί από το Ίδρυμα Gaslini ένας κύκλος εκδηλώσεων με τίτλο «Παιδιά και Μεσόγειος» στο πλαίσιο του Ναυτικού Φεστιβάλ «Μιστράλ».

### Η πρώτη επαφή

Ένα διήμερο συνάντησης περίπου 200 ανθρώπων του πολιτισμού από την Πάτρα θα είναι η πρώτη επίσημη επαφή του καλλιτεχνικού διευθυντή της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας Θάνου Μικρούτσικου με τους φορείς της πόλης. Στις 9 και 10 Ιανουαρίου, ο Μικρούτσικος κυρίως θα... ακούει απόψεις, προτάσεις, ιδέες και παράπονα για την πορεία της προετοιμασίας. Στοιχεία που τον βοηθήσουν να επιβεβαιώσει αυτά που έχει ήδη στο μυαλό του για το 2004 και τα οποία φυσικά δεν μπορεί να υλοποιήσει χωρίς την ενεργό συμμετοχή της πόλης.

### Κάτι οριακό

Μπορεί να είναι ακόμα νωρίς για να ανακοινώσει ο Μικρούτσικος κάτι συγκεκριμένο πάνω στο καλλιτεχνικό πρόγραμμα, όμως όταν τον περασμένο Σεπτέμβριο ήμασταν μάρτυρες μιας συνάντησής του με το συνθέτη Σάκη Παπαδημητρίου από τη Θεσσαλονίκη, τον ακούσαμε να του λέει πως σε περίπτωση που ανάλαμβανε την Πολιτιστική Πάτρα του 2006 «κάτι οριακό στην τζαζ». Και αυτό αρκεί από μόνο του για να μας εξάψει το ενδιαφέρον...

### Απούσα

Μα καλά, με τη σειρά της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας τότε σκοπεύει να ασχοληθεί και ο... Υποτίθεται πως υπάρχει συνεργασία με το Πανεπιστήμιο, υποτίθεται πως έπρεπε να είναι μια από τις πρώτες κινήσεις της πόλης (για λόγους φυσικά προβολής της), όμως γεγονός είναι πως αν κάποιος επισκεφθεί τυχαία τη σελίδα του 2006 ([www.patra2006.gr](http://www.patra2006.gr)) θα διαβάσει μόνο τη δήλωση του υπομνηστού Πολιτισμού Ευάγγελου Βενιζέλου το Μάιο που μας δόθηκε επίσημα το χρίσμα. Να δούμε ως τότε η Πάτρα θα είναι πλήρως απούσα από το Διαδίκτυο...

### Εναλλακτικό σχέδιο

Το πάθημα της Αθήνας που τα τελευταία δύο χρόνια δεν έχει σοβαρούς αθλητικούς χώρους για τα κάθε είδους πρωταθλήματα (αφού γίνονται ταυτόχρονα έργα για τους Ολυμπιακούς) φαίνεται πως θα ζήσει και η Πάτρα στον τομέα των χώρων εκδηλώσεων, μέχρι να έρθει το 2006. Εκθέσεις και μεγάλες εκδηλώσεις δε θα μπορούν παρά να γίνονται σε δύο-τρεις χώρους, καθώς στους υπόλοιπους θα βρίσκονται σε εξέλιξη έργα αναβάθμισης. Μήπως πρέπει από τώρα να αρχίσουμε να μελετάμε εναλλακτικές λύσεις ή πρέπει να πάρουμε απόφαση ότι τα έτη 2004 και 2005 δε θα γίνεται τίποτα στην Πάτρα, περιμένοντας το... σωτήριον 2006; Αρκεί να μη μας βρει η επίμαχη χρονιά γεμάτους γιασιά...

### «Αντιπροσωπεία»

Τελικά στη συνάντηση των Πολιτιστικών Πρωτεύουσών της Ευρώπης που έγινε πριν λίγες εβδομάδες στο Γκρατς της Αυστρίας (Πολιτιστική Πρωτεύουσα το 2003), ποιος ακριβώς παρόντος βρέθηκε εκ μέρους της Δημοτικής Αρχής; Ο Δήμος Πατρέων έστειλε φυσικά εκπροσώπους (αν και η σύνθεσή ήταν ελαφρώς περιεργή...), όμως η έλλειψη έστω και ενός στελέχους από τη σημερινή ηγετική ομάδα, δείχνει άραγε υπερβολική σιγουριά στις ικανότητές μας; Ή μήπως δεν ενδιέφερε κανέναν να πάρει μια ιδέα για το πώς στήθηκε η Πολιτιστική Πρωτεύουσα του 2003;

### Και κάτι καλό...

Να που μας έκανε καλό τελικά που το 1997 έπεσαν τόσο έντονα τα φώτα της δημοσιότητας στη Θεσσαλονίκη και στα πεπραγμένα της δικής της Πολιτιστικής. Όπως και να το κάνουμε όταν έχεις δει τα χειρότερα, δε φοβάσαι καθυστερήσεις, γραφειοκρατία και άλλα συναφή. Συνήθως μάλιστα περιμένεις τα χειρότερα, οπότε αν κάτι δεν πάει όσο στραβά περιμένεις, νιώθεις και ευχαριστημένος...



## Απονέμοντας τα δικά μας βραβεία

### 44ο Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης

Ένας ιδιότυπος απόηχος – λίστα των κορυφαίων σινεφιλικών στιγμών του 44ου Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης μέσα στον καταγισμό των εικόνων θα μπορούσε να αποτελέσει κατόπιν εορτής μια ασφαλή και χρήσιμη πυξίδα στο χάρτη της σινέ συμπρωτεύουσας.

Πάντα με κριτήρια υποκειμενικά και προσωπικά ακριβώς όπως η φευγαλέα αίσθηση της επιλογής όταν καλείσαι να διαλέγεις μέσα στον κυκεώνα των πολυάριθμων ταινιών, που προβάλλονταν παράλληλα σε επτά διαφορετικές αίθουσες.

Οι τίτλοι του τέλους έπεσαν, τα φώτα άναψαν και το χαρτί σου ζητά να ξεδιαλύνεις την ομίχλη της Λευκοπυργιώτισσας στο δρόμο του γυρισμού από την «Προβλήτα» στη ...λεωφόρο της «Νίκης».

Τι θα μπορούσε λοιπόν να συμπεριλάβει ένα ιδιόμορφο top 5 σε μορφή ημερολογίου;

Παρασκευή 21 Νοεμβρίου: Η Θεσσαλονίκη ηλιόλουστη, οι βιτρίνες των καταστημάτων στολισμένες με τρόπο κινηματογραφικό συμμετέχουν στο διαγωνισμό βιτρίνας του φεστιβάλ. Μέσα στην αίθουσα του πολυσινεμά της «Πλατείας» πολύ λίγοι οι θεατές. Οι περισσότεροι γνωστοί εξ Αθηνών δημοσιογράφοι δεν έχουν ακόμα φτάσει.

Το «**Τελευταίο Τρένο**» από τη Ρωσία ενός σκηνοθέτη με το όνομα Αλεξέι Γκέρμαν Τζούνιορ, ηλικίας 27 ετών. Είναι η πρώτη του ταινία. Ώρα 4.10 μ.μ. Έξω ήλιος, αλλά στη δημοσιογραφική προβολή το απόλυτο λευκό του πάγου στο ανατολικό μέτωπο του πολέμου λιώνει από την ανθρωπιά και την ευαισθησία των τραγικών ηρώων. Είναι Γερμανοί, αλλά θα μπορούσαν να είναι και Ρώσοι. Με μόνιμο ηχητικό μπαγκκράουντ τον

ανησυχητικό βήχα, οι ταπεινωμένες ανθρώπινες φιγούρες πορεύονται προς την καταστροφή. Ο πόλεμος δεν θ' αφήσει τίποτα όρθιο. Η ταινία τελειώνει. Ο Γερμανός χειρουργός Πάουλ Φίτς μπαχ κοιμάται προσωρινά μέσα στα χαλάσματα με την ομπρέλα ανοιχτή να προφυλάσσει τα μετόπισθεν. Στα πόδια του ψυχοραγεί μια γυναίκα αδειάζοντας τα ...εσωψυχά της. Ήταν η πρώτη ταινία, ήταν και η πρώτη αυτή, που πήρε το Χρυσό Αλέξανδρο στο Διεθνές Διαγωνιστικό. Συνταρακτική και τρομαχτική. Ελεγειακή και ρεαλιστική. Μα πάνω απ' όλα βαθιά συναισθηματική.

«**Noi Albinol**»: Οι «Νέοι Ορίζοντες» ταξιδεύουν στην Ισλανδία. Στην αίθουσα «Πάυλος Ζάννας» ανεβαίνουν με ασανσέρ. Είναι στον 5ο όροφο του «Ολύμπιον». Στον ίδιο όροφο, βρίσκεται το «Δωμάτιο με Θέα». Ώρα 10 μ.μ. Πολλές διασημότητες, ηθοποιοί, σκηνοθέτες, συγγραφείς φεστιβαλικοί παράγοντες, απαστράπτουσες καλλονές πίνουν ποτά, καπνίζουν και λύνουν γρίφους: κινηματογραφικούς, ερωτικούς, φιλοσοφικούς, κυκλοφοριακούς... Στο σινεμά ο 17χρονος Νόι ζει χωρίς προοπτικές σε μια επαρχιακή κωμόπολη στη Βόρεια Ισλανδία. Στο σχολείο σκράπας αλλά τα τεστ του ψυχιάτρου τον βγάζουν ιδιοψυχία. Μέρα – νύχτα σκέφτεται να δραπετεύσει απ' την πόλη του. Διαιρκώς όμως μένει. Ούτε με την Άιρις μπορεί να φύγει. Παγωμένος και παγωμένος ασφυκτικά. Μια χιονοστιβάδα θα τον εγκλωβίσει για μέρες κάτω από τη γη. Όταν τον ανασύρουν μαθαίνει από την τηλεόραση ότι όλοι οι δικοί του, γονείς, δάσκαλοι και η Άιρις είναι νεκροί. Από την ίδια χιονοστιβάδα. Θα ξεκινήσει ή θα μείνει για πάντα εκεί; Μια σπιγάδα σου μένει στο στόμα ακριβώς όπως το παγωμένο και βουβό χαμόγελο στο πρόσωπο του Νόι. Τα φώτα ανάβουν. Στη φωτογραφία του

προγράμματος ο Νόι φορά μάλλινο σκούφο, ακριβώς όπως και ο σκηνοθέτης Νταγκούρ Κάρι.

Ιταλία και Ολύμπιον! Το «**Δώρο**» δεν προβλήθηκε στη δημοσιογραφική γιατί δεν πρόβλεψαν το σωστό φακό στη μηχανή. Έτσι τα πρώτα λεπτά τότε τα είδαμε παραμορφωμένα. Τώρα στην κανονική διάσταση. Ο σκηνοθέτης προλογίζει την ταινία λέγοντας ότι θα απαντήσει σε ερωτήσεις μετά το τέλος της προβολής. Ο Μισέλ Δημόπουλος δίπλα του χαρακτηρίζει το «Δώρο» μια πολύ περιεργη ταινία. Ογδόντα λεπτά βουβά, χωρίς ανθρώπινα λόγια. Ο ήχος της φύσης, το κουδούνισμα ενός κινητού τηλεφώνου που ξαφνιάζει τον ανέκφραστο γέρο, τα σαπιοκάραβα που ξέβρασε το κύμα, ένα διαλυμένο αυτοκίνητο στη μέση του δρόμου, μερικά μόνο κομμάτια από την παρακμή ενός χωριού στην Καλαβρία. Αργά και βασιανιστικά οδεύει στην καταστροφή και την εξαφάνιση. Οι ελάχιστοι κάτοικοι σε εικόνα πλήρους εγκατάλειψης, αργούν. Μοναδικός τους σύμμαχος η φύση. Ηθοποιοί: οι κάτοικοι του χωριού, όλοι ερασιτέχνες. Πρωταγωνιστής ο γέρος, ένας απίστευτος μόνος, που παίζοντας τη ζωή του μας καθήλωσε. Στο τέλος έσβησε δίπλα στη βρύση που δεν πρόλαβε να κλείσει. Ήταν ο παππούς του σκηνοθέτη Μικελάντζελο Φραμαρτίνιο. Το μικρό του: Άγγελος. Και δέχτηκε να παιξει για να διευκολυνθούν οι σχέσεις του με τις γυναίκες του χωριού. Το είπε μετά την προβολή ο ίδιος ο εγγονός του. Το «Δώρο» στο «Πάυλος Ζάννας» προβλήθηκε κανονικά. Δεν είχε τίποτα το παραμορφωτικό. Λίγες μέρες αργότερα πήρε τον «Αργυρό Αλέξανδρο». Ο Οτάρ Ισσελιάνι και η επιτροπή έκαναν καλά τη δουλειά τους. Μια γνωστή καλή δημοσιογράφος έβγαλε μια κραυγή έκπληξης και χαράς στην απονομή.

Επιστροφή στο «Πάυλος Ζάννας». Γοργό βήματα για να προλάβουμε να είμαστε εκεί πριν τις 5 το απόγευμα.

Προβάλλεται η «**Επιστροφή**» του Ρώσου Αντρέι Ζβιαγκίντσεφ. Έχει ήδη κερδίσει το Χρυσό Λιοντάρι του Φεστιβάλ Βενετίας. Η θερμοκρασία ακόμα ψηλή. Ένας πατέρας που επιστρέφει μετά από πολλά χρόνια στο σπίτι του παίρνει τους δύο γιους σε ένα ταξίδι, για ένα έρημο νησί. Η ανταρσία στην πατριαρχική επιβολή και εξουσία, σχέσεις και χαρακτήρες στο μικροσκοπικό, ερμηνείες εκκλησιαστικές, πλάνα σιτάνας αι-

σθητικής, διαδοχικές σεναριακές ανατροπές, ένα φιλικό παραμύθι των εικόνων, ένα διαρκές παιχνίδι των στοχασμών. Τά έχει όλα αυτή η ταινία. Ήταν η καλύτερη του φεστιβάλ. Επιστροφή βουτηγμένη στη σιωπή, τη μελαγχολία, τους γκριζούς τόνους δύο παιδικών ψυχών που ψυχοραγούν στο δρόμο του γυρισμού χωρίς τον τρίτο της παρέας. Εύφημη μνεία από τη Fipresci, που βράβευσε το «Οξυγόνο» σαν καλύτερη ελληνική ταινία. Ο Δημήτρης Εϊπίδης των Νέων Οριζόντων το σχολίασε δεόντως παραλαμβάνοντας τη μνεία, απόντος του σκηνοθέτη που λείπει σε ταξίδι για δουλειές, δηλαδή για μεγάλα βραβεία και λαμπρές τιμές. Και βέβαια η μνεία της Fipresci ήταν πολύ λίγη για τέτοια εμπειρία.

Αδιαχώρητο στις θέσεις του «Σταύρος Τορνές». Ανάμεσα στους θεατές και ο Μισέλ Δημόπουλος παρά την κούραση των ημερών. Τελευταία προβολή της ημέρας: 11 μ.μ. «**Οι Στάχτες του χρόνου**» του Γουάνγκ Καρ Βάι από το Χονγκ Κονγκ. Η καλύτερη ταινία στο αφιέρωμα για το σκηνοθέτη. Πολεμικές τέχνες, απίστευτη κινηματογραφική αφήγηση, ιδιαίτερα πολύπλοκη και αισθητικά κάδρα που η ζωγραφική αδυνατεί να προσφέρει. Ξιφομαχίες και έρωτες στην Κίνα του 12ου αιώνα. Τα σπαθιά αστράφτουν και τα μάτια μας οργιάζουν. Κινηματογράφος πολλών αστέρων, δοκίμιο καλλιτεχνίας.

Πέντε ταινίες, που τις θυμάμαι ακόμα, πέντε από τις πολλές που μένουν τώρα που ο καιρός ψύχρανε εδώ στην Πάτρα. Και απ' ότι λένε οι ειδήσεις, στη Θεσσαλονίκη είναι ακόμα πιο κρύος.





**ΛΟΥΚΙΑ ΡΙΚΑΚΗ**

## «Χρειάζεται να καδράρεις στην ομορφιά...»



Η Λουκία Ρικάκη είναι μια γυναίκα με πολύ δυναμική παρουσία στον καλλιτεχνικό χώρο. Την συνάντησαμε στη Ρόδο, στα πλαίσια του φεστιβάλ Ecocinema του οποίου είναι η καλλιτεχνική διευθύντρια. Μία από τις ιδιότητές της, καθώς η κ. Ρικάκη είναι και σκηνοθέτης πολλών επιτυχημένων ταινιών και θεατρικών

έργων, η ιδρυτής του πρώτου Standup Club Comedy στην Ελλάδα, της εταιρίας Orama Films και Tricky Tricky Films, του θεάτρου «104 – Κέντρο Λόγου και Τέχνης», και υπεύθυνη του Ελληνικού Προγράμματος του Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης.

Μιλήσαμε μαζί της για το «Ecocinema» (περισσότερα για αυτή τη συζήτηση θα βρείτε και στην ηλεκτρονική μας έκδοση [www.todonti.gr](http://www.todonti.gr)), αλλά και για μερικές ακόμα από τις ενασχολήσεις της...

Η πρόσφατα βραβευμένη ταινία της στο φεστιβάλ International Scientific Film Festival που έγινε στο Szolnok της Ουγγαρίας, «Λόγια της σιωπής», εξακολουθεί να περιοδεύει σε πόλεις σε συνεργασία με τη σκηνοθέτιδα, το Δίκτυο Δημοτικών Κινηματογράφων του ΥΠΠΟ και την Ομοσπονδία Κωφών. Είναι η πρώτη ταινία στην Ελληνική νοηματική γλώσσα, η οποία συνδέθηκε και με την εκπαιδευτική κοινότητα. Μαθητές των σχολείων την παρακολουθούν

στις πόλεις που προβάλλεται. Η ίδια μας είπε για την εμπειρία της από την περιοδεία:

«...Τα παιδιά ανταποκρίνονται σε τέτοιου είδους εγχειρήματα. Στην περίπτωση της ταινίας μου λειτούργησαν ως φορείς πληροφορίας στην οικογένεια. Ήρθαν πολλοί γονείς να την δουν επειδή τους μίλησαν γι' αυτήν τα παιδιά τους. Γενικά πάντως χρειάστηκε πολλή προετοιμασία για να πραγματοποιηθεί αυτή η περιοδεία. Η ανταπόκριση του κόσμου με κάνει τελικά, να θεωρώ το εγχείρημα επιτυχημένο...»

Με αφορμή την παρατήρησή μας ότι στο Φεστιβάλ η συμπεριφορά της ήταν απλή και η ίδια ιδιαίτερος προσεγγίσιμη, σχολιάζει:

«Έχουμε κακώς την εντύπωση ότι ο καλλιτέχνης πρέπει να βρίσκεται μακριά από τον κόσμο, καθισμένος στο θρόνο του. Θα σου διηγηθώ ένα περιστατικό που μου συνέβη στη Γαλλία και που με έκανε από πολύ ωρίς, ευτυχώς, να το καταλάβω. Είχα πάει στο Theatre de Soleil να παρακολουθήσω μια παράσταση της Άριαν Μινούσκιν (η δημιουργός του Theatre) την οποία θαύμαζα απεριόριστα. Ήταν ένας μύθος για μένα αυτή η γυναίκα και όπως όλοι οι μύθοι, τοποθετημένη πολύ ψηλά. Στο διάλειμμα, στο καφέ του θεάτρου, σηκώθηκε μια γυναίκα κάποια στιγμή και άρχισε να αλλάζει τα τασάκια από τα τραπέζια. Ήταν η Μινούσκιν! Η μυθολογία μου γι' αυτή τη γυναίκα εκτινάχθηκε πλέον. Όταν καταχτάς τους στόχους σου και είσαι ικανοποιημένος από τον εαυτό σου, πιαύεις να συμπεριφέρεσαι κάπως. Δεν είναι βέβαια έτσι από την αρχή. Χρειάζονται εμπειρίες και άρση της ανασφάλειας που νιώθεις όταν πρώτο ξεκινάς. Είχα κι εγώ κάποτε καριερίστικο στυλ, άγχος, και

το προσωπικό κόστος, κινητώντας την επιτυχία, ήταν μεγάλο. Ευτυχώς, είχα την τύχη να κάνω καριέρα σε μικρή ηλικία και επιτυχία πολύ νωρίς με το «Κουαρτέτο σε τέσσερις κινήσεις», οπότε έκλεισε ο κύκλος και προχώρησα. Είδα ότι δεν πρέπει να γίνει αυτοσκοπός το κυνήγι της επιτυχίας. Όμως για να το συνειδητοποιήσεις αυτό, πρέπει να την γευτείς».

**Το 2002 βραβευθήκατε από το ΥΠΠΟ για την ταινία σας «Το Αιγαίο μέσα από τα λόγια των ποιητών» Η ταινία σας αυτή ανήκει στο είδος του ντοκιμαντέρ;**

«Δεν είναι ταινία που βασίζεται στην έρευνα όπως τα ντοκιμαντέρ. Κινηματογράφησα την ομορφιά του Αιγαίου χρησιμοποιώντας και το λόγο της ποίησης. Χρειάζεται να καδράρεις στην ομορφιά. Δεν πρέπει όλες οι ταινίες τεκμηρίωσης να είναι στρατευμένες ταινίες διαμαρτυρίας. Δεν είμαι οπαδός της θεωρίας «τέχνη για την τέχνη». Πρέπει, όμως, να ανακαλύπτουμε και τις μικρές ή μεγάλες ομορφίες που βρίσκονται γύρω μας και να τις προβάλλουμε. Εγώ θέλω να υπάρχει τέχνη στην καθημερινότητά μου. Είναι αυτό που με κάνει καλύτερη σαν άνθρωπο και σαν καλλιτέχνη».

**Είστε η ιδρυτής του πρώτου Standup Comedy Club στην Ελλάδα. Πώς προέκυψε να ασχοληθείτε με το συγκεκριμένο είδος;**

«Όταν σπούδαζα στην Αγγλία (ιστορία τέχνης, κινηματογράφος, γραφικές τέχνες και φωτογραφία) δούλευα στο σκοτεινό θάλαμο της σχολής και ήμουν και η φωτογράφος της σχολής θεάτρου. Οι φοιτητές της σχολής είχαν ως υποχρεωτική άσκηση standup comedy. Αυτές οι παραστάσεις δίνονταν στα μπαράκια του Donοφ και εγώ τις φωτογράφιζα για λογαριασμό της σχολής. Αυτή ήταν η πρώτη μου επαφή με το είδος το οποίο με ενθουσίασε και έβαλα στόχο όταν γυρίσω στην Ελλάδα να κάνω κάτι αντίστοιχο. Το '94 ξεκίνησα να ασχολούμαι πολύ περιστασιακά. Την επόμενη χρονιά, στο πάρτι που δόθηκε μετά την πρώτη μου θεατρική παράσταση («Οργία» του Παζολίνι), με πλησίασε κάποιος και μου πρότεινε να πάρω το χώρο του οποίου ήταν ο ιδιοκτήτης και να

παρουσιάσω ό,τι θέλω. Έτσι λοιπόν ξεκίνησε το '95 η πρώτη ομάδα».

Έκανα προσπάθειες να προωθήσω τις «Νύχτες Κωμωδίας» όμως ήταν κάτι πολύ καινούργιο για την Ελλάδα και δεν περνούσε. Ενώ οι παραστάσεις δίνονταν τόσα χρόνια η ουσιαστική αναγνώριση αυτού του εγχειρήματος ήρθε μέσα από την τηλεόραση τον περασμένο χρόνο. Ο Μανώλης Καψής έμαθε για τις «Νύχτες Κωμωδίας» και μου πρότεινε να τις παρουσιάσει στην εκπομπή του. Μετά την προβολή της εκπομπής το ενδιαφέρον για τις παραστάσεις αυτές πολλαπλασιάστηκε. Φέτος οι «Νύχτες Κωμωδίας» μεταφέρθηκαν σε καινούργιο χώρο (στο «Booze») και θα γυριστούν και οχτώ ωριαία επεισόδια, που θα προβληθούν από το «Σταρ».

**Πώς διαμορφώνονται τα μελλοντικά σας σχέδια στον κινηματογράφο;**

«Τα μελλοντικά μου σχέδια θα τα μάθεις μπαίνοντας στη σελίδα [www.holdme.gr](http://www.holdme.gr). Όπου υπάρχει, κατά τη γνώμη μου, κάτι πολύ ενδιαφέρον και πρωτότυπο».

Επισκεφθήκαμε λοιπόν την συγκεκριμένη ιστοσελίδα και ανακαλύψαμε ότι πρόκειται για την καινούργια ταινία που ετοιμάζει η κ. Ρικάκη με τίτλο «Κράτησέ με». Το πρωτότυπο κομμάτι είναι ότι ο καθένας από μας μπορεί να συμμετέχει στη διαμόρφωσή της στέλνοντας ιστορίες που αφορούν... «μία απώλεια. Αισθήσεων, ανθρώπων, αντικειμένων, την απώλεια γενικά».

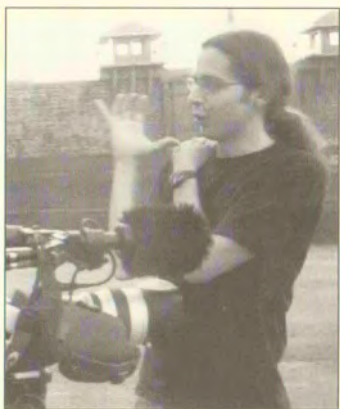
Ορισμένες από τις ιστορίες θα συμπεριληφθούν στην ταινία, σε μια ενότητα με τίτλο «Παιχνίδι της Αφής». Καθώς θα εξελίσσεται το σενάριο, η ιστοσελίδα θα φιλοξενεί τις ιστορίες που θα σταλούν.

Η ιστοσελίδα φιλοξενεί ήδη ιστορίες που αφορούν την απώλεια. Η επόμενη μπορεί να είναι η δική σας.



**ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ**

## «Με συναρπάζουν οι αληθινοί άνθρωποι»



Ο Βασίλης Βασιλειάδης είναι ένας πολύ νέος σκηνοθέτης που με την πρώτη ουσιαστικά ταινία του «Ο χορός των σφουγγαράδων», κέρδισε το κοινό αλλά και την κριτική επιτροπή του Εοσειήθημα 2003 και πήρε το βραβείο καλύτερης ελληνικής ταινίας μικρού μήκους. Η ταινία έχει πάρει επίσης, τιμητική μινεία στο Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης 2002. Σπούδασε στην Αγγλία ηλεκτρονική επεξεργασία εικόνας με ηλεκτρονικούς υπολογιστές, πήρε υποτροφία για το Σαν Φρανσίσκο (Broadcast and Electronic Communication Arts) και έκανε μεταπτυχιακά στη Νέα Υόρκη στην τηλεοπτική παραγωγή. Έχει δουλέψει ως οπερατέρ, μοντέρ, και σκηνοθέτης σε ταινίες μυθοπλασίας, τηλεοπτικά προγράμματα, διαφη-

μιστικά βίντεο και ντοκιμαντέρ και ήταν βοηθός παραγωγής ντοκιμαντέρ για το Biography και το History Channel που προβάλλονται τώρα από την ET1. Το 1999 ολοκλήρωσε στα πλαίσια πτυχιακής εργασίας την ταινία του «Κερκίνη: Υγρότοπος ή Λιμνοδεξαμενή,» η οποία έχει προβληθεί σε δύο ελληνικά φεστιβάλ.

### Ποιο ήταν το έναυσμα για να ασχοληθείς με τη σκηνοθεσία;

Από παιδί είχα την περιέργεια να μάθω τι συμβαίνει πίσω από την κάμερα. Πριν τελειώσω το λύκειο, έτυχε να βρεθώ σε τηλεοπτικά στούντιο και μου άρεσε η ένταση και το γκλάμουρ τότε. Στην Αγγλία οι σπουδές μου απαίτησαν εργασίες πάνω στο συγκεκριμένο αντικείμενο. Με συνεπήρε η διαδικασία των γυρισμάτων, και ειδικά το μοντάζ, αλλά και το γεγονός ότι αυτό που έβλεπα στην οθόνη το είχα δημιουργήσει εγώ. Κατά την διάρκεια των σπουδών μου στο Σαν Φραν-

σίσκο δούλεψα σε διάφορα πόστα της διαδικασίας παραγωγής μιας ταινίας και απέκτησα μεγάλη εμπειρία. Η δουλειά μου, ως οπερατέρ κυρίως, εκτιμήθηκε από τους αμερικάνους, οι οποίοι μου ανέθεσαν πολλές δουλειές. Και ακριβώς αυτή η εμπιστοσύνη και εκτίμηση μου άνοιξε την όρεξη να δοκιμάζω πράγματα που διαφορετικά, δεν θα είχα τη τόλμη να δοκιμάσω.

Στόχος μου αρχικά ήταν να ασχοληθώ με την κάμερα, ως οπερατέρ ή διευθυντής φωτογραφίας. Ώσπου ένας Ιρανο-αμερικάνος καθηγητής μου, ο Hamid

Khanji, μου είπε να προσπαθήσω να με δω και ως παραγωγό και ως σκηνοθέτη. Διεβλέψα ότι είχα τις δυνατότητες, και με ώθησε να τολμήσω να κάνω δικές μου δουλειές. Συνεργαστήκαμε πολλές φορές και μου ανέθεσε εξ' ολοκλήρου το συντονισμό και την παραγωγή διαφημιστικών. Είδα ότι με ενδιαφέρει περισσότερο τελικά ο τομέας σκηνοθεσίας και κυρίως ότι ήμουν καλός σ' αυτόν, κρίνοντας από τα αποτελέσματα.

### Το ότι ασχολήθηκες αρχικά με το ντοκιμαντέρ σημαίνει ότι θα συνεχίσεις να κάνεις τέτοιου είδους ταινίες ή στα σχέδιά σου είναι και ταινίες μυθοπλασίας;

Μου αρέσουν ως θεατή αλλά διαδικασία παραγωγής τους δεν με ενδιαφέρει. Τα γυρίσματα δεν έχουν το απρόβλεπτο του ντοκιμαντέρ, και το κυριότερο δεν ασχολούνται με το πραγματικό. Οι αληθινοί άνθρωποι είναι αυτοί που με συναρπάζουν. Οι αληθινοί, καθημερινές ζωές σαν τις δικές μας. Η δυνατότητα εξερεύνησης τόπων και ανθρώπων. Η συνειδητοποίηση του πόσο διαφορετικοί αλλά και πόσο ίδιοι είμαστε. Και ξέρεις, αυτοί οι άνθρωποι σου εμπιστεύονται τη ζωή τους. Μεγάλη η ευθύνη αλλά και ηθική ικανοποίηση εφόσον μείνουν ικανοποιημένοι και οι ίδιοι από το αποτέλεσμα.

Έχω δουλέψει όμως και σε ταινίες μυθοπλασίας και μάλιστα σε μία το διασκεδάσα πολύ. Ήταν το «A Place to Live», της Anah Inbar. Ήμουν διευθυντής φωτογραφίας. Η ταινία πήρε το βραβείο Doris Schary Award 2003 που δίνεται σε ανεξάρτητες αντιπρασιτικές ταινίες. Αφορά έναν Σύριο και μία Ισραηλινή που προσπαθούν να συγκρατήσουν σε ένα διαμέρισμα στη Νέα Υόρκη, αλλά αντιμετωπίζουν συνεχώς τις προκαταλήψεις και την έχθρα που υπάρχει ανάμεσα στα κράτη τους. Η ταινία είναι γυρισμένη σαν ντοκιμαντέρ που το τραβάει η τρίτη συγκατοικός τους, φοιτήτρια σκηνοθεσίας, η οποία δεν εμφανίζεται ποτέ, γιατί είναι πίσω από τη κάμερα. Η τρίτη συγκατοικός... είμαι εγώ! Έπαιζα, κατά κάποιο τρόπο, έναν ρόλο με τις κινήσεις της κάμερας. Ωραία εμπειρία!

### Γιατί ασχολήθηκες με την Κάλυμνο;

Το 1979, 2 χρονών εγώ, ζούσαμε στο Μίσιγκαν των ΗΠΑ, γιατί οι γονείς μου έκαναν μεταπτυχιακές σπουδές. Ο πατέρας μου είχε ακούσει για μια Ελληνική κοινότητα που είχε δημιουργηθεί στο Κάμπελ του Οχάιο από μετανάστες – κυρίως Καλύμνιους – οι οποίοι ταξίδευαν από άκρη σ' άκρη στην Αμερική και έβαφαν γέφυρες σε μεγάλα ύψη. Άρχισε μια έρευνα στα πλαίσια ενός μαθήματος κοινωνιολογίας, εντυπωσιασμένος από το γεγονός ότι πάλι οι Καλύμνιοι ασχολούνταν με ένα πολύ επικίνδυνο επάγγελμα, στα ύψη αυτή τη φορά. Όταν γυρίσαμε στην Ελλάδα δεν ξαναασχολήθηκε με το θέμα. 22 χρόνια μετά, όντας στην Νέα Υόρκη, άρχισα να το ψάχνω ξανά από περιέργεια και χωρίς να έχω αρχικά την πρόθεση να το κάνω ταινία. Δεν είχα πάει ποτέ στην Κάλυμνο, δεν είχα κανέναν γνωστό από τη Κάλυμνο, πράγμα που έκανε την έρευνα πιο συναρπαστική, και δεν ήξερα καν αν υπήρχαν ακόμα σφουγγαράδες ή αν υπήρχαν ακόμα Καλύμνιοι που έβαφαν γέφυρες. Δεν πίστευα, επίσης, ότι από την Αμερική που ήμουν, θα μπορούσα να καταφέρω πολλά γιατί ποιος θα με βοηθούσε; Ψάχνοντας βρήκα πολλά για τους παλιούς σφουγγαράδες, αλλά τίποτα για το σήμερα. Τυχαία κάποια στιγμή βρήκα στο Ίντερνετ ένα βιβλίο μιας Αγγλίδας που μετανάστευσε πριν 4 χρόνια στη Κάλυμνο. Το Bitter Sea, της Faith Wain, το οποίο αναφέρεται σε σημερινούς σφουγγαράδες. Επικοινωνήσα μαζί της, συμφώνησε να συνεργαστεί – έγινε Βοηθός Παραγωγού – και με τη βοήθεια πολλών άλλων η ταινία έγινε.

Παραμύθι λίγο, ε; Ένας Θεσσαλονικιός που ζούσε τότε στη Νέα Υόρκη, που δεν είχε καμία σχέση και ούτε είχε πάει ποτέ στη Κάλυμνο, γνώρισε μια Αγγλίδα που ζούσε στη Κάλυμνο, και του σύστησε άλλους Καλύμνιους που βουτούσαν για σφουγγάρια στην Ελλάδα και είχαν συγγενείς που έβαφαν γέφυρες στην Αμερική.

### Η επικινδυνότητα των δύο επαγγελματών... Ο μίτος της ταινίας. Πρακτικά πως κατάφερες να την γυρίσεις;

Οικονομικά και όχι μόνο με βοήθησαν πάρα πολύ οι





γονείς μου. Ήρθα και στην Ελλάδα, και παρουσίασα την ιδέα σε Ευρωπαίους πιθανούς χρηματοδότες, αλλά ποιος θα εμπιστευόταν έναν 25χρονο άγνωστο,

Με βοήθησαν επίσης πολύ, δύο πολύ καλοί μιοι φίλοι. Η Τώνια η Μαμάη βοήθησε στην κάμερα και ο Αλέξης ο Ταξίδης στον ήχο και τα υποβρύχια γυρίσματα. Και τα δυο παιδιά δεν είχαν καμία σχέση με το αντικείμενο, και αυτό είναι το εκπληκτικό γιατί έκαναν επαγγελματική δουλειά. Τους χρωστώ πολλά. Όπως και στη Faith Wain που ουσιαστικά χωρίς το βιβλίο της και τις επαφές της σε Νέα Υόρκη και Κάλυμνο η ταινία δεν θα είχε πραγματοποιηθεί.

Ουσιαστική βοήθεια είχα και από το Πανεπιστήμιό μου στην Νέα Υόρκη και τους καθηγητές μου, που εκτός από τις συμβουλές τους, μου εμπιστεύτηκαν τα μηχανήματα για να τα φέρω στη Κάλυμνο και έτσι γλίτωσα μεγάλο μέρος των εξόδων. Από τον Σταύρο τον Λάντσια, ο οποίος δέχθηκε και με εμπιστεύθηκε να χρησιμοποιήσω μουσική από τον δίσκο του «Επιστροφή» και νομίζω έμεινε ικανοποιημένος από το

αποτελεσμα και από τους Καλύμνιους που αγκάλιασαν την ταινία Ανοιχτοί και φιλόξενοι άνθρωποι που θέλουν να ακουστεί η ιστορία τους και είναι πολλοί περήφανοι για αυτή.

### Ποια τα σχέδια σου για το μέλλον;

Θέλω να κάνω ταινίες για τη σύγχρονη Ελλάδα Η εμπειρία μου είναι ότι ο κόσμος στο εξωτερικό θέλει να μάθει πώς ζούνε οι Έλληνες, ποιες οι αντιλήψεις τους και σε απομονωμένες περιοχές και στις πόλεις. Και να σου πω την αλήθεια, νοιώθω και εγώ ότι έχω χάσει αρκετά επεισόδια ζώντας τα τελευταία χρόνια έξω και θέλω να μας ξαναγνωρίσω. Με ενδιαφέρει και η ρατσιστική και ξενοφοβική τάση που λέγεται ότι έχουν οι Έλληνες, και που με έκπληξη το διαπιστώνω και εγώ καθημερινά. Θα δούμε...

## προδημοσίευση

# «Άμα σε τυλίζουμε, κομμουνιστές και εθνικόφρονες, το ίδιο είναι...»

Από το νέο μυθιστόρημα του Κώστα Λογαρά με τον προσωρινό τίτλο «Ντεμίρ Ισάαρ – Ο σιδερένιος βράχος» που θα κυκλοφορήσει εντός του 2004 από τις εκδόσεις «Μεταίχμιο».

Λίγα χιλιόμετρα έξω από τις Σέρρες ο οδηγός έστριψε πάλι προς τα πάνω. Μια ταμιέλα χλιοστρυπημένη από σκάγια, στραβά γερμένη και με μισοσβησμένα γράμματα έγραφε Βαμβακόφυτο, Σιδηρόκαστρο, Προμαχώνας, Βουλγαρία.

Ακούμπησα το βλέμμα μου πάνω στο οργωμένο χώμα, το καπνύμνο, και ένιωσα να ηρεμώ.

«Να 'σουνε σπόρος!» χαμογέλασα με πίκρα, «να σε βάζανε στο χώμα, μέχρι να περάσει ο καιρός». Αυτή η σκέψη με ανακούφισε. Η εικόνα μου να χουχουλιάζω κρυμμένος στη σιωπή, δίχως να με βλέπουνε και χωρίς να βλέπω, με μύρωνε, θαρρείς, και μου 'δινε μια πρόσκαιρη ψευδαίσθηση ασφάλειας.

Στα χαντάκια του δρόμου σκόρπισο το παγωμένο χιόνι τούφες-τούφες, και στο βάθος μια σειρά από πανύψηλα δέντρα –καβάκια τα λένε οι Σερραίοι– τυλιγμένα σε μian αχλή που τη βγάζει ο κάμμος σαν ανασασμό. Ήταν πολύ μακριά από εκεί που τα 'βλεπα κι είχαν το ύψος μιας καρφίτσας.

Στα νότια εμείς έχουμε κάμπους αλλά έχουμε και θάλασσα και βράχια και δέντρα που περνάς στο δρόμο και τ'α πιάνεις με το χέρι σου –διπλα σου είναι– όχι αυτή η γύμνια του τοπίου, σκεφτόμουν με

αποστροφή. Σε αποκοιμίζει ετούτη η έκταση.

Στα μέρη μου, αναλογιζόμενοι με ευχαρίστηση, δεν προλαβαίνει το μάτι σου να ησυχάσει ή να ξεχαστεί, γιατί σκοντάφτει πάνω στις πέτρες, σε βουνά, στα δέντρα και στιγμή δεν ησυχάζεις. Το καλοκαίρι μάλιστα μπαίνουν απ' τ' ανοιχτά παράθυρα των λεωφορείων οι μυρωδιές από θυμάρι και πορτοκαλιές, μυρίζει ο αέρας πεύκο, τίποτα δεν πληγώνει τη ματιά σου, οι θάλασσες, τα βράχια, το πράσινο χρώμα της ελιάς. Ακόμα και οι χαμηλές βουνοκορφές είναι σε μέτρα ανθρώπινα..

Ενώ εδώ, σφαίρα να ρίξεις, τραβάει ίσα στο κενό. Πάει, πάει όσο κρατάει η φόρα της κι ύστερα πέφτει πάνω στο χώμα σαν αδύναμη πετρούλα. Ένα μουντό τοπίο, μια έκταση χωρίς εκπλήξεις, ψυχρή κι αδιάφορη που σε ισοπεδώνει. Δεν περνάς εσύ πάνω απ' αυτήν, εκείνη σε διασχίζει κάθετα και σε εξαφανίζει.

«Πού με στέλνουνε, Θεέ μου; Σε ένα τέλμα. Στον τόπο της Αλημονίας, θα θαφτώ. Άι σιχτήρ» μουρμούριζα χωμένος στη μαυρίλα μου. Τον Βολιώτη έβριζα; με τον Σκύλο τα 'βάζα; ή με την τύχη μου; Όλα μαζί.

Το λεωφορείο μπήκε στο Σιδηρόκαστρο, προσπέ-



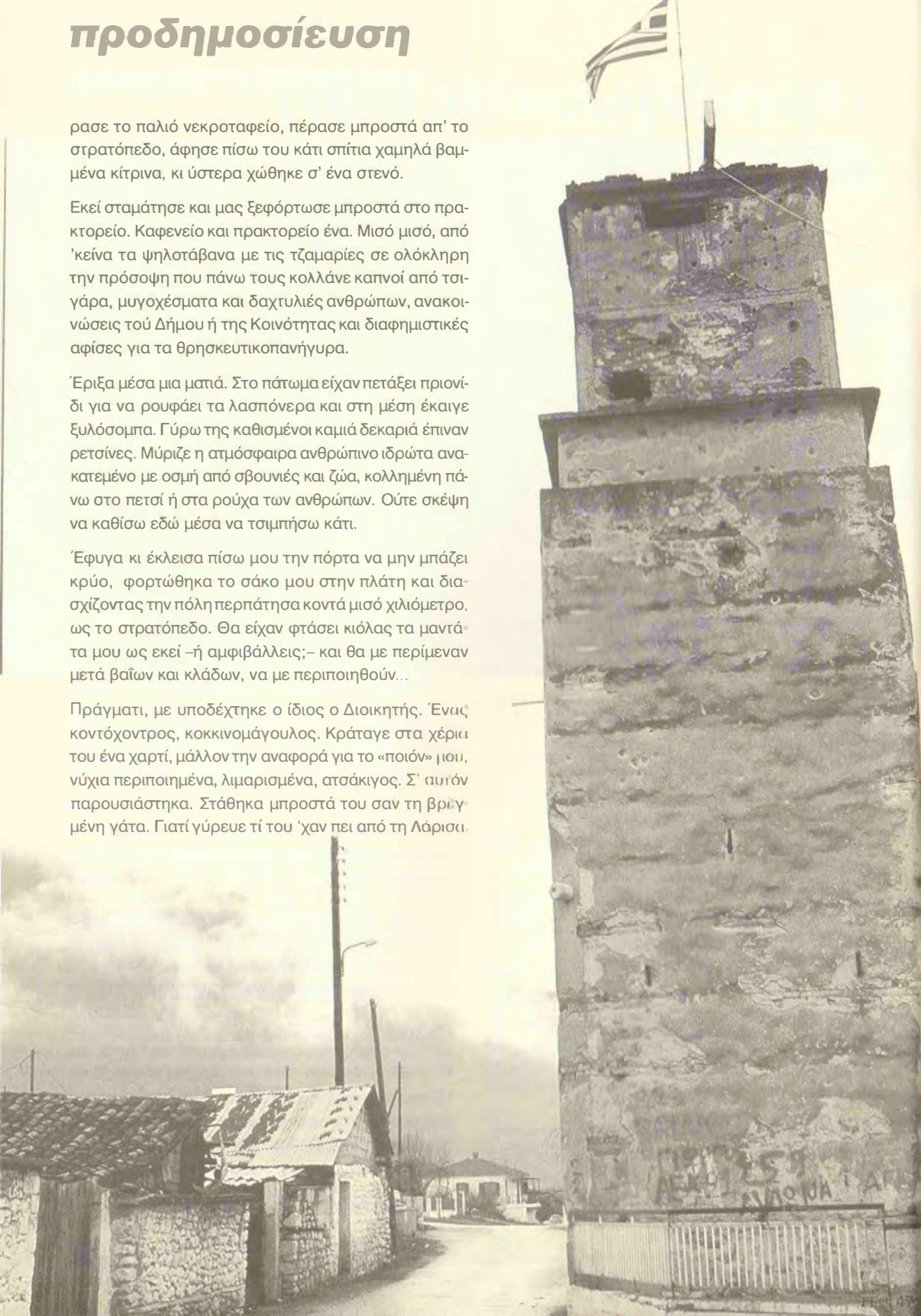
ρασε το παλιό νεκροταφείο, πέρασε μπροστά απ' το στρατόπεδο, άφησε πίσω του κάτι σπίτια χαμηλά βαμμένα κίτρινα, κι ύστερα χώθηκε σ' ένα στενό.

Εκεί σταμάτησε και μας ξεφόρτωσε μπροστά στο πρακτορείο. Καφενείο και πρακτορείο ένα. Μισό μισό, από 'κείνα τα ψηλοτάβανα με τις τζαμαρίες σε ολόκληρη την πρόσοψη που πάνω τους κολλάνε καπνοί από τσιγάρα, μυγοχέσματα και δαχτυλιές ανθρώπων, ανακοινώσεις τού Δήμου ή της Κοινότητας και διαφημιστικές αφίσες για τα θρησκευτικοπανήγυρα.

Έριξα μέσα μια ματιά. Στο πάτωμα είχαν πετάξει πριονίδι για να ρουφάει τα λασπόνερα και στη μέση έκαιγε ξυλόσομπα. Γύρω της καθισμένοι καμιά δεκαριά έπιναν ρετσίνες. Μύριζε η ατμόσφαιρα ανθρώπινο ιδρώτα ανακατεμένο με οσμή από σβουινές και ζώα, κολλημένη πάνω στο πετσί ή στα ρούχα των ανθρώπων. Ούτε σκέψη να καθίσω εδώ μέσα νατσιμπήσω κάτι.

Έφυγα κι έκλεισα πίσω μου την πόρτα να μην μπάζει κρύο, φορτώθηκα το σάκο μου στην πλάτη και διασχίζοντας την πόλη περπάτησα κοντά μισό χιλιόμετρο, ως το στρατόπεδο. Θα είχαν φτάσει κιόλας τα μαντάτα μου ως εκεί -ή αμφιβάλλεις;- και θα με περίμεναν μετά βαϊών και κλάδων, να με περιποιηθούν...

Πράγματι, με υποδέχτηκε ο ίδιος ο Διοικητής. Ένας κοντόχοντρος, κοκκινομάγουλος. Κράταγε στα χέρια του ένα χαρτί, μάλλον την αναφορά για το «ποιόν» μου, νύχια περιποιημένα, λιμαρισμένα, ατσάκιος. Σ' αυτόν παρουσιάστηκα. Στάθηκα μπροστά του σαν τη βρεγμένη γάτα. Γιατί γύρευε τί του 'χαν πει από τη Λάρισα.



Με έκοψε καλά-καλά από πάνω ίσαμε κάτω, κουνώντας το κεφάλι του παράξένα, μια δεξιά μια αριστερά, σαν να μου έπαιρνε μέτρα για κοιστούμι. Ύστερα συνοφρυώθηκε και στρεβλώνοντας με λιππές κινήσεις τα φινέ μυωπικά γυαλιά του πιο ψηλά στη μύτη του, έβγαλε απ' το στόμα του ένα μουγκρητό σαν απειλή.

«Χμμ!» γρύλισε, «εδώ που ήρθες, φρόντισε και να φύγεις μόνος σου», είπε και ανασήκωσε το φρύδι με τρόπο που έκρυβε έναν βαθυστόχαστο συλλογισμό, μυστηριώδη και άκρως αινιγματικό, ανάλογο προς τη δική μου... σκοτεινή δραστηριότητα.

«Ωχ!» δαγκώθηκα, «δεν πάτησα καλά-καλά το πόδι μου εδώ και άρχισε τις απειλές. Φαντάσου στη συνέχεια». Έκανα όμως ότι δεν κατάλαβα και τον ρώτησα δήθεν με απορία: «δηλαδή...». Να μου εξηγήσει. Στο κάτω-κάτω της γραφής, μπας και νόμιζε ότι θα έφτιαχνα καμιά γιάφκα; Και του το πια καθαρά.

«Δεν έχει δηλαδή» μου λέει ορθά κοφτά, με τη βεβαιότητα του έμπειρου που ο λόγος του είναι θέσφατο και δεν σηκώνει αντίρρηση. «Οποίος έρχεται εδώ πάνω, υπάρχει κίνδυνος να τον τυλιχούν» έσμιξε τα φρύδια του.

«Ποιος;» του λέω σαν μισοκακόμοιρο εγώ, «οι κομμουνιστά;» χρησιμοποιώντας μάλιστα τυπο καθαρεύουσας για να υπογραμμίσω την απόστασή μου απ' αυτούς. Και ήμουν έτοιμος να ριζώ το λίθο του αναθέματος απάνω τους ενισχύοντας με αυτό τον τρόπο την κλονισμένη εθνικοφροσύνη μου. Γιατί, που να ξέρω τί του είχαν πει οι άλλοι από κάτω.

«Βρε, άμα σε τυλιχούν» μου λέει αυτός, «είτε κομμουνιστές είτε εθνικόφρονες το ίδιο είναι» δεν πρόκειται να τη γλιτώσεις».

Του έριξα μια κοφτή ματιά γεμάτη δυσπιστία. Πρώτη φορά που άκουγα να τους βάζουν και τους δυο, συμμορίτες κι εθνικόφρονες, σ' ένα τσουβάλι. Ήταν φανερό, λοιπόν, ότι με ψάρευε. Ήθελε να μου πάρει λόγια.

«Μη μιλήσεις, μη βγάλεις άχνα» έραψα το στόμα μου, «κάνε το μοσκιά. Σου ρίχνει αδειανές. Επίτηδες βάζει τους λύκους και τα πρόβατα στο ίδιο μαντρί» άχνα μη βγάλεις»

Και όντως δεν έβγαλα μιλά. Τους είχε φοβηθεί το μάτι μου. Όλους τους. Άλλα μπλεξίματα δεν ήθελα.

Αυτός σαν να κατάλαβε ότι δεν είχα μπει στο νόημα, σηκώθηκε απ' την καρέκλα του, περπάτησε αργά ως το παράθυρο, γύρισε, με κοίταξε κατάματα κι ήρθε κοντά μου. Νόμισα πως έφτασε η ώρα πια να με απάξει απ' το γιακά, να με ανακρίνει, να με βρσίσει. Κράταγα την ανάσα μου.

«Άκου χαμουτζή», είχε γλυκάνει τη φωνή του και το ύφος του έδειχνε προστατευτικό, «άμα σε τυλιχούν, θα κατεβείς στην Πελοπόννησο διπλός. Ούτε που θα το καταλάβεις πώς θα σου βάλουν την κουλούρα. Εδώ πρέπει να μάθεις να πηδάς και να φεύγεις. Κοκοράκι. Ξέρεις πώς γαμεί ο κόκορας;» μου λέει, «μια κι έξω, και πάμε παρακάτω» αρκεί να μη σε παίρνει χαμπάρι η ΕΣΑ», και μου 'δειξε τη βέρα του. «Μπορείς;» κατέληξε.

Δεν πίστευα σε αυτά που άκουγα με τα ίδια μου τ' αυτιά. Και ώσπου να συνέλθω από την έκπληξη και να βεβαιωθώ τί γινόταν, έμεινα ακίνητος και ανέκφρατος κινδυνεύοντας να με περάσει ο άνθρωπος για κάνα χαϊβάνι.

Απ' αυτό το αδιέξοδο μ' έβγαλε γρήγορα ο ίδιος.

«Έλα 'δώ» μου λέει, και με έσυρε προς το παράθυρο τραβώντας με απ' το μανίκι. «Κοίτα!», μου έδειξε τις μαθήτριες που σχόλαγαν εκείνη την ώρα απ' το Γυμνάσιο. «Μουνοθύελλα! πω πω πω!», τις κοίταζε, τις θαύμαζε και πέφτανε τα σάλια του.

Ήταν φανερό πως βρισκόμουν μπροστά σε άλλο είδους λόξα. Άλλα περίμενα να βρω εδώ κι άλλα με βρίσκανε.

Ευτυχώς, γιατί τουλάχιστον ετούτος αἶωδεν έδινε δεκάρα τσακιστή για τα «εθνικά μας ιδεώδη», αλλά για τη γυναικεία μόνο θύελλα που παρήλαυε στο δρόμο σκορπώντας ρίγη και ανατριχίλες.

Να είναι καλά ο άνθρωπος! Ο μόνος υγιής και αμερόληπτος που εντόπισε τον πραγματικό κίνδυνο και στις δύο παρατάξεις και τοποθέτησε τα εθνικά ιδανικά στην πιο σωστή τους βάση. Ω! ναι, απ' τα κηρύγματα του αφρισμένου Σκύλου και τις ανόητες τακτικές για την αντιμετώπιση των εθνικών κινδύνων, προτιμούσα χίλιες φορές την πρακτική τού κόκορα για την αναχαίτιση τού... πραγματικού έχθρου.



# Η πόλη ζωντάνεψε (για) τον ποιητή της

Προγραμματίζοντας μαζί με τη ΔΕΠΑΠ το αφιέρωμα για τα εξήντα χρόνια από το θάνατο του Κωστή Παλαμά στην Πάτρα είχαμε ένα στόχο που τον θεωρούσαμε ουσιαστικό και ρεαλιστικό. Να ξαναθυμηθεί η Πάτρα τον ποιητή της, να τον ξαναδιαβάσει, να περιπλανηθεί στους μεγάλους σταθμούς της ζωής του και τελικά να ζητήσει να κάτι περισσότερο.

Φωτογραφίες: Βίκυ Σπυριδωνος

Με την ολοκλήρωση της έκθεσης στη Δημοτική Πινακοθήκη και της ημερίδας στο «Βυζαντινό», αλλά και την ειδική έκδοση που εκδόθηκε από το «δόντι», είμασταν σίγουροι ότι πετύχαμε κάτι περισσότερο. Να κινητοποιήσουμε φορείς διαφορετικών κατευθύνσεων, να δημιουργήσουμε μια έντονη αίσθηση ενεργοποίησης της πόλης και τελικά να καταφέρουμε να αποσπάσουμε από τον ίδιο το Δήμαρχο δεσμεύσεις για μια σοβαρή ανασκόληση του αιτήματος της αξιοποίησης του σπιτιού στο οποίο γεννήθηκε ο μεγάλος ποιητής.

Ας τα πάρουμε, όμως, από την αρχή. Όλα ξεκίνησαν την Παρασκευή 25 Οκτωβρίου με τα εγκαίνια της έκθεσης στη Δημοτική Πινακοθήκη Πατρών. Οι φωτογραφίες της μεγάλης διαδρομής του Κωστή Παλαμά από την Πάτρα στο Μεσολόγγι και μετά στην Αθήνα σινοδεύτηκαν από ένα πλήρες χρονολόγιο και μια ανθολόγηση των σημαντικότερων εκδόσεων με το έργο του και μελέτες γύρω απ' αυτό. Όλα αυτά με τη φροντίδα του Εθνικού Κέντρου Βιβλίου, που συνεργάστηκε μαζί μας στην υλοποίηση των εκδηλώσεων.

Παράλληλα με τις φωτογραφίες του ΕΚΕΒΙ, στην Πινακοθήκη εκτέθηκαν και περίπου 140 σπάνιες εκδόσεις από το 1903 μέχρι τη δεκαετία του 1970. Όλες τους, βγαλμένες από το τεράστιο αρχείο του εκπαιδευτικού Γιώργου Δολιανίτη, αφηρούσαν εργασίες πάνω στην ποιητική και γενικότερη προσφορά του Παλαμά. Ανάμεσά τους και μερικές εξαιρετικά

ενδιαφέρουσες, όπως αυτές του γ.γ του ΚΚΕ Νίκου Ζαχαριάδη ή το τεύχος του περιοδικού «Αχαϊκά» από το 1943, που ήταν εξ ολοκλήρου αφιερωμένο στο έργο του μεγάλου ποιητή.

Την έκθεση επισκέφθηκαν μέχρι τις 3 Νοεμβρίου εκατοντάδες άνθρωποι, ανάμεσά τους και μερικά σχολεία της περιοχής, που ανταποκρίθηκαν –παρά τον περιορισμένο χρόνο που είχαν στη διάθεσή τους– στο κάλεσμά μας.

Η κορύφωση των εκδηλώσεων ήρθε, όμως, λίγες μέρες μετά. Το ξενοδοχείο «Βυζαντινό» κατακλύστηκε το Σάββατο 3 Νοεμβρίου από φίλους της ποίησης του



(1) Οι φωτογραφίες του ΕΚΕΒΙ από τη ζωή του Παλαμά συγκέντρωσαν το ενδιαφέρον των επισκεπτών. Καθένας τους είχε κι έναν ιδιαίτερο λόγο.



Κωστή Παλαμά, αλλά και από ανήσυχους πολίτες που ήθελαν να εκδηλώσουν την ευαισθησία τους για την ανάγκη αξιοποίησης του σπιτιού στο οποίο γεννήθηκε ο ποιητής.

Όλοι τους άκουσαν ενδιαφέρουσες εισηγήσεις και προς τις δύο κατευθύνσεις. Η διευθύντρια της τοπικής Εφορείας Νεοτέρων Μνημείων Ευγενία Γατοπούλου, ο ιστορικός Βασίλης Λάζαρης και ο συγγραφέας Κώστας Σαρδελής (εκπρόσωπος του Ιδρύματος Κωστή Παλαμά) περιέγραψαν το πλαίσιο της Πάτρας την εποχή της γέννησης του Παλαμά, αλλά και την ευρύτερη σχέση του ποιητή με την πόλη.

Ο καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών Μιχάλης Κοπιδόκης, η θεατρολόγος Ευανθία Σπινάνη και ο φιλόλογος Παναγιώτης Φωτίου «Ξαναδιάβασαν» στιγμές του έργου του, συνδέοντας το με την ιδιαίτερη φύση του ποιητή, τις πολιτικές του ανησυχίες, την ένταξη στο γενικότερο κλίμα της γενιά του, αλλά και τη θεατρική του πλευρά.

Το τελευταίο «πάνελ» της ημερίδας αποδείχτηκε το πιο ερεθιστικό, εφόσον αφορούσε το τι πρέπει να κάνει η πόλη για να τιμήσει τον ποιητή της σε πιο μόνιμη βάση. Ο διευθυντής του ΕΚΕΒΙ Χρήστος Λάζος διατύπωσε την άποψη ότι εφόσον το σπίτι δεν μπορεί να γίνει Μουσείο (γιατί οι αντίστοιχες συλλογές βρίσκονται στην Αθήνα),

θα ήταν καλύτερο να γκρεμιστεί και στη θέση του να χτιστεί ένα πολιτιστικό μέγαρο προς τιμήν του Κ. Παλαμά. Ο φιλόλογος και γυμνασιάρχης Φώτης Δημητρόπουλος θύμησε - ανάμεσα σε άλλα - ότι το Δημοτικό Συμβούλιο της Πάτρας το 1973 αμφισβητούσε το αν ο Παλαμάς γεννήθηκε στην πόλη. Η συγγραφέας Αθηνά Κακούρη τόνισε ότι το σπίτι του Παλαμά πρέπει να μείνει, να συντηρηθεί και να αξιοποιηθεί ακόμα και για εκπαιδευτικούς λόγους. Τέλος ο πρόεδρος της ΔΕΠΑΠ Σπύρος Καραχάλιος αναφέρθηκε στη συνειδητοποίηση από το Δήμο της ανάγκης για μια σταθερή και ουσιαστική απόδοση τιμής και μνήμης της πόλης προς τον Κ. Παλαμά, ενώ ο εκδότης του «δ» Ανδρέας Τσιλίρας αναφέρθηκε στην ανάγκη η αιχμή που θα παρθεί για την τιμή στον Κ. Παλαμά να αφορά ένα καλά δομημένο θεσμό κι όχι μια ευκαιριακή σειρά εκδηλώσεων ή ένα Μουσείο που δε θα είχε κάτι ουσιαστικό να προσφέρει.

Στη συζήτηση που ακολούθησε, τη μερίδα του λέοντος είχε ο Δήμαρχος Ανδρέας Καράβουλας που συνέδεσε την τύχη του σπιτιού του Παλαμά με τις προετοιμασίες για την Πολιτιστική Πρωτεύουσα, την έλευση στην πόλη του Θάνου Μικρούτσικου και τις ημερίδες διαλόγου ανάμεσα στους φορείς της πόλης που θα διοργανωθούν άμεσα με πρωτοβουλία του Δήμου.



(2) Τα απαραίτητα «παγκαδάκια» των εγκαινίων...



(3) Ο Χρήστος Λάζος στον απαραίτητο «πανηγυρικό» των εγκαινίων...

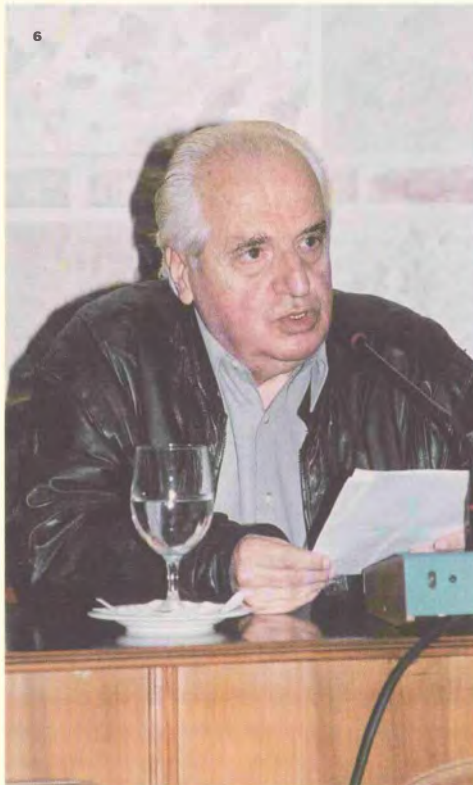
(4)... Και ο πρόεδρος της ΔΕΠΑΠ στο δικό του «καθήκον».



(5) Τεύχη, αφίσες και ενημερωτικό υλικό στη γωνιά του «δ» μέσα στη Δημοτική Πινακοθήκη που έγινε πόλος έλξης για τους επισκέπτες.

(6) Από τα εγκαινία της έκθεσης στη Δημοτική Πινακοθήκη. Ο πρόσφατα ανακαινισμένος χώρος κέρδισε τις εντυπώσεις όλων όσων δεν είχαν τους τελευταίους μήνες την ευκαιρία να την επισκεφθούν.





6 Ο ιστορικός Βασίλης Λάζαρης ανέλυσε τα πολιτικά γεγονότα που συνέβησαν στην Πάτρα τα χρόνια που ο Παλαμάς βρισκόταν στην πόλη.

7 Ο συγγραφέας Κώστας Σαρδελής είχε πολλά να πει για τον «Πατρινό Παλαμά», αλλά και για την παρουσία του Ιδρύματος Κωστή Παλαμά στην Αθήνα. Δίπλα του η Ευγενία Γατοπούλου.



8 Η συγγραφέας Αθηναίη Κακούρη τόνισε την εκπαιδευτική σημασία που θα έχει για τους νέους μια επίσκεψη στο σπίτι του Κωστή Παλαμά. Όταν φυσικά αυτό ανακαινιστεί...

9 Από τους συνεπείστερους ακροατές της ημερίδας, ο τ. Υπουργός Ανδρέας Ζαΐμης είχε έναν καλό λόγο να πει για τις εργασίες της, χωρίς φυσικά να παραλείψει να θυμηθεί και ιστορίες από παλιές γοητευτικές εποχές.



10 Η αίθουσα του «Βυζαντινού» κατάμεστη καθόλη τη διάρκεια της ημερίδας. Στην επιτυχία συνέβαλε φυσικά και η ατμόσφαιρα του χώρου.

11 Ο Δήμαρχος Πατρέων Ανδρέας Καραβόλας παρένεβη στην ημερίδα για να συσχετίσει την τύχη του σπιτιού του Παλαμά με τις προετοιμασίες για το 2006. Στο πάνελ Ανδρέας Τσιλίρας, Αθηναίη Κακούρη, Σπύρος Καραχάλιος, Φώτης Δημητρόπουλος και Χρήστος Λάζος.



12 Ζέττα Ζάχου, Παναγιώτης Φωτίου, Ευανθία Στιβανάκη και Μιχάλης Κοπιδάκης στο δεύτερο «στρογγυλό» τραπέζι της ημερίδας.





Την καλύτερή του γωνία επιφύλαξε το «Βυζαντινό» για τη «στέγη» του «δ». Η Γωγώ Σανδραβέλη και η Εύη Γκοτσοπούλου χαμογελούσαν και εξυπηρετούσαν πρόθυμα τους θαμώνες της ημερίδας, παρά την αναπόφευκτη κούραση.

## Ευχαριστούμε...

Επειδή χωρίς να υπάρχει μια μεγάλη και καλή παρέα, επιτυχημένες εκδηλώσεις δε γίνονται, οφείλουμε να ευχαριστήσουμε με θερμή όλοσους μας βοήθησαν...

Τον πρόεδρο της ΔΕΠΑΠ Σπύρο Καραχάλιο και το Δ.Σ. της Δημοτικής Επιχείρησης που αγκάλιασαν από την αρχή την πρότασή μας και συνεισέφεραν με την απαιτούμενη συμπαράσταση και τις ιδέες τους.

Το Εθνικό Κέντρο Βιβλίου, την πρόεδρό του Ρένα Πατρικίου, το διευθυντή του Χρήστο Λάζο και την Οργανωτική Επιτροπή των εκδηλώσεων του υπουργείου Πολιτισμού για τον Κ. Παλαμά, οι οποίοι δέχτηκαν να θέσουν υπό την αιγίδα τους τις εκδηλώσεις και να παραχωρήσουν την κινητή έκθεση που διοργάνωσαν.

Το ξενοδοχείο «Βυζαντινό» για τη φιλοξενία της ημερίδας και τις επιχειρήσεις «Discover – Παπασωτηρίου» για τη χορηγία των εκδηλώσεων. Χωρίς αυτούς (και, πιο συγκεκριμένα, χωρίς τη διάθεση του επιχειρηματία Νίκου Μαντά και τη συνεργασία του Σπύρου Πολίτη) ίσως το αφιέρωμα να μην είχε πραγματοποιηθεί.

Τη διευθύντρια της Εφορείας Νεοτέρων Μνημείων Ευγενία Γατοπούλου για τη βοήθειά της στη συλλογή στοιχείων και προτάσεων για την τύχη του σπιτιού που γεννήθηκε ο Κωστής Παλαμάς και φυσικά την παρουσία της στην ημερίδα.

Το Σύνδεσμο Φιλολόγων Πάτρας για τη συνεργασία και την παρουσία του κατά την προετοιμασία των εκδηλώσεων.

Το Δημήτρη Παπανικολάου από τη Δημοτική Πινακοθήκη Πατρών για τη μετάδοση εμπειρίας και έμπρακτης βοήθειας και το Νίκο Τόμπρο για τη διάθεσή του να συμμετάσχει

στο στήσιμο της έκθεσης.

Το Ίδρυμα Κωστή Παλαμά, τα μέλη του Δ.Σ. και ιδιαίτερα την κ. Σοφία Μουσιτσου και τον κ. Κώστα Σαρδελή για τη διαρκή επικοινωνία και τη διάθεση να μονιμοποιηθεί μια καλή οχιά της πόλης με το Ίδρυμα.

Το συλλέκτη Γιώργο Δολιαντή που δέχτηκε να δουλέψει για τη συλλογή εκδόσεων και μελετών γύρω από τον Παλαμά, επιλέγοντας τα πιο χαρακτηριστικά δείγματα, ανάμεσα στους χιλιάδες τόμους της ανεκτίμητης συλλογής του.

Τους Κυριάκο και Αντώνη Σκιαθά για την προσφορά από το αρχείο τους μερικών ξεχωριστών στιγμών που σχετίζονταν με τη ζωή του Κ. Παλαμά.

Τους Χρήστο Μούλια, Δημήτρη Κάβουρα, Παναγιώτη Ανδριόπουλο και Σωτήρη Σακελλαρόπουλο για τη συμμετοχή τους στην ειδική έκδοση.

Τους Βασιλή Λάζαρη, Ευανθία Στιβανάκη, Παναγιώτη Φωτίου, Αθηνά Κακούρη, Φωτή Δημητρόπουλο και τον καθηγητή Μιχάλη Κοπιδάκη για τις εισηγήσεις τους στην ημερίδα και τη συνεισφορά τους.

Τα μέσα ενημέρωσης της πόλης που βοήθησαν πρόθυμα και δημιουργικά στην προβολή των εκδηλώσεων και στη φιλοξενία των προτάσεων που διατυπώθηκαν κατά τη διάρκειά τους.

Και βέβαια τους φίλους και συνεργάτες, οι οποίοι από την πρώτη στιγμή που δημοσιοποιήθηκε η πρόθεσή μας για το αφιέρωμα στον Παλαμά, έσπευσαν να μας προτείνουν ιδέες και να δηλώσουν πρόθυμοι να συμμετάσχουν.

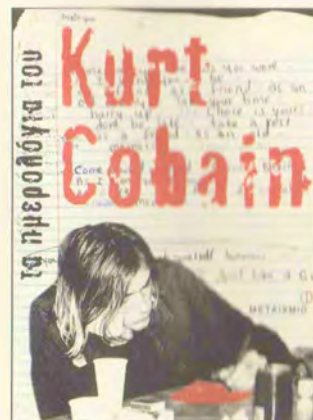
Οι **Εκδόσεις ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ** ξεκίνησαν τη δραστηριότητά τους το 1993 κυρίως με την έκδοση εκπαιδευτικών βιβλίων και πανεπιστημιακών εγχειριδίων. Η αποδοχή που ακολούθησε ώθησε σύντομα στη διεύρυνση του πλαισίου δραστηριοποίησης, κι έτσι αυτή τη στιγμή οι Εκδόσεις ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ εκδίδουν:

- **βιβλία λογοτεχνίας** πολύ σημαντικών ελλήνων και ξένων λογοτεχνών
- σημαντικά **επιστημονικά βιβλία** που χρησιμοποιούνται ως βασικά εγχειρίδια σε πολλά πανεπιστημιακά τμήματα της χώρας
- σειρές βιβλίων στους τομείς της **Ανοικτής και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης** και της **Επαγγελματικής Κατάρτισης**
- **ποιοτικά παιδικά βιβλία**
- **εκπαιδευτικά βιβλία** για όλα τα μαθήματα και για όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης.

Με τον κατάλληλο υλικοτεχνικό εξοπλισμό, στα οργανωμένα και καταρτισμένα τμήματά τους οι Εκδόσεις ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ είναι σε θέση να υποστηρίξουν κάθε εκδοτική δραστηριότητα. Αναλαμβάνουν **print-on-demand** εκδόσεις, δηλαδή την έκδοση οποιουδήποτε έντυπου υλικού, βιβλίου, αφίσας, φυλλαδίου, καρτών ή προσκλήσεων, τετραδίων, ημερολογίων κ.ά. κατά παραγγελία.

Στα **δύο βιβλιοπωλεία** των Εκδόσεων ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ (Ασκληπείου 18, στο κέντρο της Αθήνας, και Στοά του Βιβλίου, Πεσμαζόγλου 5) μπορείτε να βρείτε **όλους τους τίτλους των εκδόσεών μας**, καθώς και **βιβλία των εκδόσεων που πρακτορεύονται** από το ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ (Ίδρυμα Μελετών Λαμπράκη, Σχολή Ι.Μ. Παναγιωτόπουλου, Πανελλήνια Ένωση Φιλολόγων). Επίσης, δεχόμαστε **παργγελίες μέσω ΕΛΤΑ και Internet** (στην ηλεκτρονική μας σελίδα [www.metaximio.gr](http://www.metaximio.gr) μπορείτε να βρείτε και να συμπληρώσετε εύκολα και γρήγορα μια ηλεκτρονική φόρμα παραγγελίας). Αποστέλλουμε **ταχυδρομικές** τα βιβλία μας οπουδήποτε στην Ελλάδα με δικά μας έξοδα.

### Τα ημερολόγια του Kurt Cobain



ΤΟΜΑΖΟ ΠΙΝΤΣΙΟ  
Kurt Cobain  
Καταραμένο είδωλο



### KURT COBAIN Ο τελευταίος μύθος του rock

Δύο σημαντικά βιβλία κυκλοφόρησαν από τις εκδόσεις ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ το φθινόπωρο για τον Kurt Cobain. Ένα λεύκωμα με το συγκλονιστικό χειρόγραφο του ηγέτη του θρυλικού συγκροτήματος Nirvana, καθώς και η μυθιστορηματική βιογραφία του, γραμμένη από τον Τομάζο Πίντσιο.



## Αυτό το φθινόπωρο από το ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ...

Σημαντικά βιβλία ελλήνων και ξένων λογοτεχνών έχουν ήδη κυκλοφορήσει από τις Εκδόσεις ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ τους προηγούμενους μήνες. Στις αρχές Νοεμβρίου κυκλοφόρησε η νέα συλλογή διηγημάτων του πολυβραβευμένου συγγραφέα Θανάση Βαλτινού με τίτλο *Εθισμός στη νικοτίνη* καθώς και η νέα συλλογή διηγημάτων του Δημήτρη Μίγγα με τίτλο *Της Σαλονίκης μοναχά...* Στη σειρά *Έλληνες λογοτέχνες* εκδόθηκαν επίσης το μυθιστόρημα του Λύο Καλοβυρνά *Αστάρτη. Οικογενειακή γεωγραφία* και η συλλογή διηγημάτων του Χρήστου Χαρτοματόδη με τίτλο *Φωτο-Veritas*. Στη σειρά *Πρεμιέρα* κυκλοφόρησε το μυθιστόρημα της Ηρώς Νικοπούλου *Σαν σε καθρέφτη*, ενώ η σειρά *Νουβέλα* εμπλουτίστηκε με δύο νέους τίτλους, *Αιγυπτιακή Νουβέλα* του Πάνου Θεοδωρίδη και *Νύφη από πολυεστέρα* της Αργυρώς Μαντόγλου. Επίσης, η σειρά *Ποίηση φιλοξενεί* νέες ποιητικές συλλογές γνωστών και οπουδαιών ποιητών: *Τζακ, ο αντεραβγάλης* και *Σώμα με σώμα η μήμηρ* της Ρούλας Κακλαμανάκη, *Οι μεταμορφώσεις των κήπων* του Θανάση Κ. Κωσταβάρα, *Ζωά μικρά* του Μανόλη Πολέντα, *Ηλιακό ποδόγλυτο* του Βασίλη Πολύζου, *Αποσπάσματα ενός μύθου* του Στέφανου Ροζάνη και *Μιγαδικά και αμφιθαλή* του Θανάση Χατζόπουλου.

### Ελληνική πεζογραφία

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΙΓΓΑΣ

**Της Σαλονίκης μοναχά...** (διηγήματα)



Ανθρώπινες ιστορίες στις οποίες οι ήρωες έζησαν, ζουν ή επιστρέφουν στη Θεσσαλονίκη προσπαθώντας να αναβιώσουν ματαιωμένα όνειρα, να ξανακερδίσουν αναμνήσεις μιας ζωής περασμένης.

### ΣΕΙΡΑ: Εικόνα και λόγος

ΗΛΙΑΣ ΓΚΡΗΣ (Εισαγωγή, ανθολόγηση)

**Το μελάνι φωνάζει**

Η 17η Νοέμβρη 1973 στη λογοτεχνία



Με αφορμή τη συμπλήρωση 30 χρόνων από την εξέγερση του Πολυτεχνείου, ο ποιητής Ηλίας Γκρης ανθολογεί αιμοσπάσματα από την ελληνική πεζογραφία και ποίηση που αποτυπώνουν τα γεγονότα του τριημέρου και τον απόηχό τους. Λυθεντικό φωτογραφικό υλικό ηλαιοσιωνεί τα κείμενα του βιβλίου.

### Ελληνική πεζογραφία

ΘΑΝΑΣΗΣ ΒΑΛΤΙΝΟΣ

**Εθισμός στη νικοτίνη** (διηγήματα)



Η νέα συλλογή διηγημάτων του πολυβραβευμένου συγγραφέα. Δώδεκα ιστορίες γραμμένες με τη γνωστή μαστοριά της λογοτεχνικής πέννας του οπουδαιού αυτού συγγραφέα για τον άνθρωπο και τη ψυχή του.

Σημαντικά έργα της ξένης λογοτεχνίας, ηχηρά ονόματα του αστυνομικού και νέες σειρές από τις Εκδόσεις ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ σας περιμένουν αυτό το φθινόπωρο σε όλα τα βιβλιοπωλεία. Στη σειρά *Ο Άτλας της λογοτεχνίας* το μυθιστόρημα του Έντουαρντ Αλκαράτ *Αλεξάνδρεια, η πόλη του σαφρόν*, το αριστούργημά του Φελιομπέρντο Ερνάντες *Κανείς δεν άναβε τα φώτα* στη σειρά *Αριστουργήματα του 20ού αιώνα*, ενώ στη σειρά *Αστυνομικό* το βιβλίο της Τζόις Κάρολ Όουτς με τίτλο *Ο άγγελος της οργής*. Επίσης, *Η κάμαρα* της Φρανσουάζ Σαντερναγκόρ και *Η τυφλή πιανίστρια* του Μπράιαν Ο'Ντόχερτι εγκαινιάζουν τη νέα σειρά *Ιστορικό μυθιστόρημα*. Η συνέχεια θα μιλήσει για εξίσου ενδιαφέροντα...

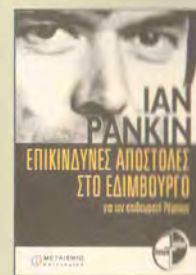
### ΣΕΙΡΑ: Αριστουργήματα του 20ού αιώνα



ΒΛΑΝΤΙΜΙΡ ΝΑΜΠΟΚΟΦ  
**Η άμυνα του Λούζιν**

Η κωμικοτραγική διαδρομή στο λαβύρινθο του θρονοσίου ενός αλλόκοτου άντρα, που παραμένει ως το θάνατό του παιδί και ταυτόχρονα μία μεγαλοφυΐα που τρελαίνεται, όταν καλείται να αντιμετωπίσει την πραγματικότητα.

### ΣΕΙΡΑ: Άσπρο μούρο/Λευκές νύχτες (σειρά τσέπης με αστυνομικά βιβλία)



ΙΑΝ ΡΑΝΚΙΝ  
**Επικίνδυνες αποστολές στο Εδιμβούργο για τον επιθεωρητή Ρέμπους**

Εφτά αστυνομικές ιστορίες, εφτά υποθέσεις που καλείται να διαλευκάνει ο σκοταζέος επιθεωρητής Ρέμπους. Σ' αυτή τη συλλογή ο κορυφαίος συγγραφέας αστυνομικού της Μ. Βρετανίας, Ίαν Ράνκιν, ρίχνει φως όχι μόνο στην άγρια πλευρά του Εδιμβούργου αλλά και στις σκοτεινές πτυχές της ανθρώπινης ψυχής.

### ΣΕΙΡΑ: Ξένη λογοτεχνία

ΤΖ. Μ. ΚΟΥΤΣΙΤα χρόνια του σιδήρου



Μια γυναίκα στο τέλος της ζωής της. Μια λευκή Νοτιοαφρικανή αντιμέτωπη με τη σιδερένια οργή που έχει σφυρηλατήσει η βία του σπαρτχάιντ.

### ΣΕΙΡΑ: Αστυνομικό



ΠΑΤΡΙΣΙΑ ΧΑΪΣΜΙΘ  
**Χωρίς ενοχές**

*Χωρίς ενοχές* είναι ο τίτλος του μυθιστορήματος της Πατρίσια Χάισμιθ, το οποίο χαρακτηρίστηκε ως το καλύτερό της από τον Γκράχαμ Γκρην.



ΤΣΑΡΛΣ ΟΥΪΛΦΟΡΝΤ  
**Miami Blues**

Το αστυνομικό μυθιστόρημα που έκανε διάσημο τον Τσαρλς Ουίλφορντ και μεταφέρθηκε στη μεγάλη οθόνη το 1989.



24/11/03

Οι εκδόσεις ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ σε συνεργασία με το περιοδικό *Το δόντι* και το βιβλιοπωλείο ΠΑΠΑΣΩΤΗΡΙΟΥ θα παρουσιάσουν το τελευταίο βιβλίο του πατρινού λογοτέχνη **Κώστα Λογαρά** *Στη χώρα του Νεντίμ μύριζε πεύκο* στις 24 Νοεμβρίου 2003 στο ξενοδοχείο *Βυζαντινό* στην Πάτρα στις 9:00 μ.μ.



Για το βιβλίο και τον συγγραφέα θα μιλήσουν ο Άρης Δρουκόπουλος, φιλόλογος, και ο Παναγιώτης Ανδριόπουλος, εκπαιδευτικός. Αποσπάσματα από το βιβλίο θα διαβάσει η Φένια Παπαδόδημα. Τη μουσική επιμέλεια της βραδιάς έχει ο Ευγένιος Βούλγαρης.

13/12/03

Στο βιβλιοπωλείο ΠΟΛΥΕΔΡΟ της Πάτρας, στις 13 Δεκεμβρίου 2003 και ώρα 10:30 το πρωί θα παρουσιαστεί το καινούριο παιδικό βιβλίο της **Αργυρώς Πιπίνη**, σε εικονογράφηση **Μάριας Μπαχά**, με τίτλο **Μαξ, ο τυχερόγατος**, που κυκλοφορεί από τις εκδόσεις ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ.



Αν επιθυμείτε να σας ενημερώνουμε τακτικά για τις εκδόσεις μας και να σας στέλνουμε τους νέους καταλόγους μας, μπορείτε να συμπληρώσετε παρακάτω τα στοιχεία σας και να μας τα στείλετε ταχυδρομικώς στη διεύθυνση Τ.Θ. 34243, Τ.Κ. 100 29 ΑΘΗΝΑ ή με fax (210 3610750). Μπορείτε επίσης να ενημερώνεστε για τα βιβλία μας και τις δραστηριότητές μας μέσω της ηλεκτρονικής μας σελίδας στο Internet: [www.metaixmio.gr](http://www.metaixmio.gr)

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ: .....  
 ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ: .....  
 ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ: ..... Τ.Κ.: .....  
 ΠΟΛΗ: ..... ΤΗΛ.: ..... FAX: .....  
 e-mail: .....

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΜΑΣ ΘΑ ΤΑ ΒΡΕΙΤΕ  
ΣΕ ΟΛΑ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ ΑΧΑΪΑΣ



**Έρχονται οι Ρώσοι!**



## Προσεχώς... στην Πάτρα

### Έρχονται οι Ρώσοι!

Έχετε πάει ποτέ στη Ρωσία; Μήπως είστε λάτρεις της πρώην Σοβιετικής Ένωσης; Τι μάθατε από την ιστορία για τη μακρινή αλλά πάντα γοητευτική χώρα και τι ξέρετε σήμερα για τον πολιτισμό και τη δημιουργικότητα των κατοίκων της; Όχι μην ανησυχείτε, ούτε κομματική ταυτότητα σας ζητάμε, ούτε κρυφές αγάπες πάμε να ανακαλύψουμε. Απλώς σας δίνουμε μια πρώτη ιδέα για τον επόμενο κύκλο των εκδηλώσεων που ετοιμάσαμε και με τον οποίο θα αποχαιρετήσουμε τη φετινή χρονιά και θα υποδεχτούμε την καινούρια.

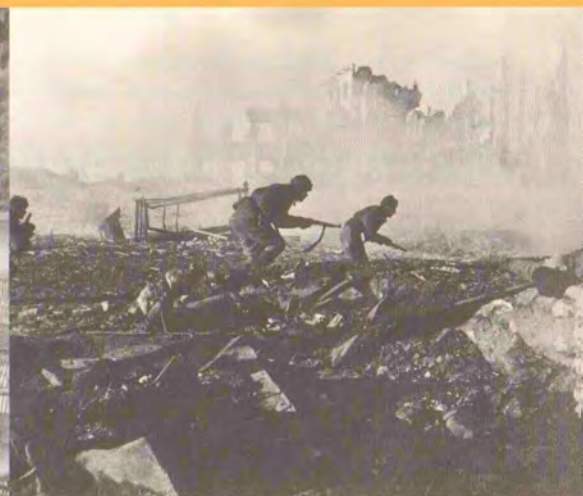
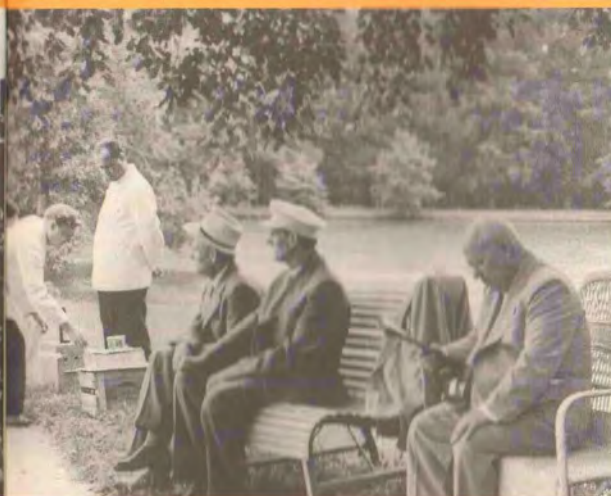
«Ένα αφιέρωμα στη Ρωσία» ήταν η σκέψη που μας γεννήθηκε όταν το περασμένο καλοκαίρι είδαμε στο Ριζάρειο Εκθεσιακό Κέντρο στο Μονοδέδρι Ζαγορίου την έκθεση «100 χρόνια Ρωσία» που παρουσιαζόταν εκεί για αρκετούς μήνες.

Η συνεννόηση με το Ριζάρειο Ίδρυμα ήταν άμεση και άκρως αποτελεσματική κι έτσι από τις **19 Δεκεμβρίου** μέχρι τις **15 Φεβρουαρίου**, θα προσπαθήσουμε –με τη βοήθεια των ειδικών φυσικά– να σας συστήσουμε τη Ρωσία του χθες και το σήμερα.

Τη Ρωσία της μουσικής, της πολιτικής, της λογοτεχνίας, της δημοσιογραφίας, ακόμα και της κουζίνας. Γιατί όταν θέλεις να γνωρίσεις ένα λαό, έστω και να κάνεις μια πρώτη επαφή μαζί του, είναι πολλά που πρέπει να μάθεις γι' αυτόν.

Κεντρικός άξονας του αφιερώματος θα είναι φυσικά η έκθεση που θα φιλοξενηθεί στο Πολιτιστικό Κέντρο Πατρών του Μορφωτικού Ιδρύματος της Εθνικής Τράπεζας (πλ. Γεωργίου & Κορίνθου). Κατόπιν της πρωτοβουλίας του «δ» τα ΜΙΕΤ και το Ριζάρειο συνεργάστηκαν για να παρουσιάσουν τις φωτογραφίες του διεθνούς φωτογραφικού πρακτορείου «Areiros Photos» που εξιστορούν την πορεία της Ρωσίας από την εποχή των αυτοκρατόρων μέχρι και τα γεγονότα στην Τσετσενία.

Ολόκληρος ο εικοστός αιώνας μιας πρώην υπερδύναμης, δηλαδή, σε μια έκθεση που εκτός από τις εντυπωσιακές φωτογραφίες, έχει να προσφέρει και ένα εξιστορητικό λεύκωμα, μια σειρά από καλαίσθητες αφίσες, αλλά και ένα έντυπο που απευθύνεται εξ ολοκλήρου στα παιδιά. Μετά τις γιορτές αρκετές ομάδες παιδιών



και σχολεία θα επισκεφθούν την έκθεση σε ένα οπτικοποιημένο μάθημα ιστορίας και πολιτισμού.

Με την ευκαιρία, όμως, και των πέντε χρόνων κυκλοφορίας του περιοδικού στήθηκε μια ολόκληρη γιορτή γύρω από τη Ρωσία. Συναυλίες, κινηματογραφικές προβολές (ο πρώτος κύκλος των οποίων έγινε ήδη σε συνεργασία με την Κινηματογραφική Λέσχη στις αρχές Δεκεμβρίου), λογοτεχνική εκδήλωση, μια ειδική έκδοση που θα κυκλοφορήσει από το «δ» στις αρχές του χρόνου, αλλά και κάποιες εκπλήξεις, τις οποίες θα βρείτε όλες συγκεντρωμένες στην ηλεκτρονική έκδοση του «δ» ([www.iodonit.gr](http://www.iodonit.gr)), αλλά και στα ειδικά έντυπα που θα κυκλοφορήσουν σε κεντρικούς χώρους της Πάτρας.



## Κινηματογραφική Λέσχη Πάτρας

Στο μεταίχμιο ανάμεσα στον πρώτο και δεύτερο κύκλο προβολών της, η Κινηματογραφική Λέσχη θα συνεχίσει τις Πέμπτες στο «Πάνθεον» για μία προβολή κάθε φορά στις 10.30 μ.μ.

8/1/2004	Περσόνα (1966) Σκηνοθεσία: Ινγκμαρ Μπέργκμαν	29/1/2004	Ο αντίζηλος (2002) Σκηνοθεσία: Νικόλ Γκαρσία
15/1/2004	Η Νύχτα των Σαλτιμπάγκων (1953) Σκηνοθεσία-σενάριο: Ινγκμαρ Μπέργκμαν	5/2/2004	Μεθυσμένος με γυναίκες και ζωγραφική (2002) Σκηνοθεσία: Ιμ Κουόν-Τάεκ
22/1/2004	Ο Γιός (2002) Σκηνοθεσία-σενάριο: Ζαν Πιέρ και Λυκ Νταρντέν	12/2/2004	Ανοιχτές καρδιές (2002) Σκηνοθεσία: Σουζάνε Μπιέρ

## Πολυφωνική Χορωδία

Με το καθιερωμένο Χριστουγεννιάτικο κονσέρτο θα αποχαιρετήσει η «Πολυφωνική Χορωδία» και αυτή τη χρονιά. Η συνεισφορά θα δοθεί στο Συνεδριακό και Πολιτιστικό Κέντρο του Πανεπιστημίου Πατρών με τη συμμετοχή των: Συμφωνική Φιλαρμονική Ορχήστρα Δήμου Χαλκιδέων, Γυναικείο Φωνητικό Σύνολο του Πνευματικού Κέντρου του Δήμου Κορινθίων, η Παιδική Χορωδία και η μικτή Χορωδία της Πολυφωνικής.

## Προσεχώς... στο Αίγιο

Μέχρι τα Χριστούγεννα το πρόγραμμα στο χώρο του «Πολυτεχνείου» έχει ως εξής:

20/12/03	Χριστουγεννιάτικη γιορτή του Προσχολικού Κέντρου Αγωγής «Παραμυθούπολη»	23/12/03	Χριστουγεννιάτικη Συναυλία Μικτής Παιδικής Χορωδίας Πολυτεχνείου Μάστρος: Νώντας Φαραζουλής. Επιμέλεια: Εύα Βλαχάκου (21:00). Η είσοδος είναι ελεύθερη.
21/12/03	Χριστουγεννιάτικη Συναυλία με κιθάρες Σχολή Κιθάρας του Παραρτήματος Πατραϊκού Ωδείου Αιγίου (19:30)		

Την Χριστουγεννιάτικη Συναυλία με κιθάρες παρουσιάζουν και φέτος για έκτη χρονιά, σπουδαστές και σπουδάστριες της Σχολής Κιθάρας του Πατραϊκού Ωδείου Αιγίου στην τάξη της Μαρίας Καβούνη. Οι νεαροί κιθαριστές, μέσα από την αγάπη τους για την κιθάρα και τη συλλογική εργασία, μετουσιώνουν τις ικανότητές τους σε μουσική έκφραση και ερμηνεύουν Χριστουγεννιάτικη μουσική αλλά και αγαπημένα ελληνικά και ξένα τραγούδια. Επιμέλεια – Διδασκαλία: Μαρία Καβούνη. Σολίστ, καθηγήτρια κιθάρας.

## Προσεχώς... στη Ζάκυνθο

Προσεκτική στις επιλογές της και με αρκετή απήχηση, η Κινηματογραφική Λέσχη Ζακύνθου έχει καταρτίσει ένα πλήρες πρόγραμμα προβολών για τη χειμερινή περίοδο. Το πρόγραμμα έχει ως εξής:

22/12/03	Doña Vita του Φρεντερίκο Φελίνι	19/1/04	«Το άγγιγμα του κακού» του Όρσον Ουέλς
29/12/03	«Αστερίξ και Κλεοπάτρα» του Λλέν Σαμιτάι	26/1/04	«Buena Vista Social Club» του Βιμ Βέντερς
5/1/04	«Ημαλία» του Ερίκ Βαλλί		
12/1/04	«Οι γενναίοι της Σαμοθράκης» του Σταμάτη Τσαρουχά		

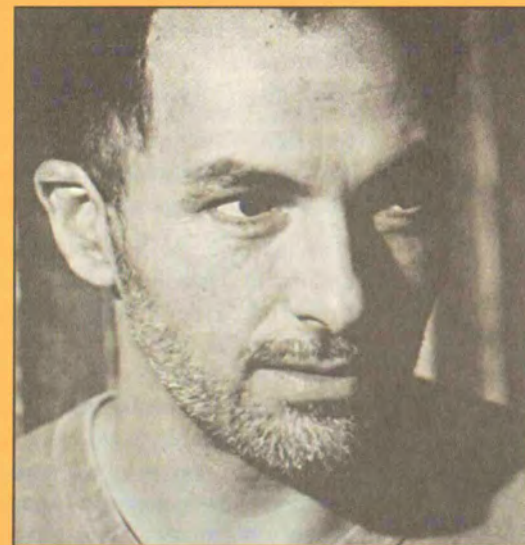
## Προσεχώς... στο Αγρίνιο

Θεατρικές παραστάσεις, συναυλίες και μετακλήσεις απαρτίζουν και φέτος το πρόγραμμα του ΔΗΠΕΘΕ Αγρινίου, με το Θωδωρή Γκόννη για μία ακόμα φορά στο τιμόνι της καλλιτεχνικής διεύθυνσης.

Αυτή την περίοδο παρουσιάζεται στο Δημοτικό Θέατρο το έργο της Λούλας Αναγνωστάκη «Ο ήχος του όπλου» σε σκηνοθεσία Βασιλή Νικολαΐδη, σκηνικά – κοστούμια Εδουάρδου Γεωργίου και φωτισμούς Τάσου Ράτζου. Παίζουν οι: Αποστόλης Τίτσιας, Νίκος Πουρσανίδης, Κατερίνα Καραδήμα, Λουκία Πιστιόλα, Ευτυχία Τσαμποδήμου και Αγαμέμνων Μπουγιλάης. Παραστάσεις μέχρι τις 11 Ιανουαρίου 2004, κάθε Παρασκευή – Σάββατο στις 9.00 μ.μ. και κάθε Κυριακή στις 7.30 μ.μ.

Τη Δευτέρα 29 Δεκεμβρίου θα παρουσιαστεί η μουσικοχορευτική παράσταση με τίτλο «Άλλαξε γλώσσα μ' τον ήχο και πες ένα τραγούδι». Μια εξιστόρηση για το πώς χόρευε και τραγουδούσε το Αγρίνιο από τις αρχές του περασμένου αιώνα μέχρι σήμερα. Συμμετέχουν ο Μουσικός Σύλλογος «Ορφείας» Αγρινίου και η Φιλαρμονική του Δήμου Αγρινίου, με τη μουσική επιμέλεια του Κωστή Μαραβέγια, χορογραφίες και κείμενα της Βάσως Καρακώστα, την καλλιτεχνική συνεργασία του Πάνου Ραυτογιάννη και τη συμμετοχή των ηθοποιών Χαράς Ζησιμάτου, Γρηγόρη Γαλάτη και Αντώνη Σιόγκα.

Η επόμενη θεατρική παραγωγή του ΔΗΠΕΘΕ Αγρινίου ανήκει στην Παιδική – Νεανική Σκηνή και θα ξεκινήσει στις 17 Ιανουαρίου 2004. Πρόκειται για το έργο «Η Ανεραΐδα» που απαρτίζεται από ελληνικά λαϊκά παραμύθια σε διασκευή και σκηνοθεσία του Τάσου Ράτζου. Στο πλαίσιο της ίδιας Σκηνής στις 7 Φεβρουαρίου θα ξεκινήσει η παρουσίαση του έργου του Γκαμπριέλ Γκαρσία Μάρκες «Το φως είναι σαν το νερό» σε διασκευή και σκηνοθετική επιμέλεια της Αποστολίας Πάστρα. Λίγες μέρες μετά, στις 10 Φεβρουαρίου στον πεζόδρομο της Χαριλάου Τρικούπη θα δοθεί λαϊκή συναυλία του Βαγγέλη Κορακάκη.





# Από την πλευρά του θεατή

Του Δημήτρη Κάββουρα

Αν, με αφορμή το βιβλίο του Γιάννη Μουγγολιά «100 χρόνια κινηματογράφος στην Πάτρα», επιχειρούσε κανείς να γράψει κάτι αντίστοιχο απ' την πλευρά του θεατή, θ' αποκαλυπτόταν σίγουρα μια άλλη διάσταση του θέματος.

«Ο κινηματογράφος», είχε πει ο πολύς Ζ.Λ.Γκοντάρ, «είναι κάτι μεταξύ τέχνης και ζωής». Κάθε κινηματογραφική ταινία προβάλλει ένα συμβάν και ως συμβάν προσλαμβάνεται -βιώνεται, θα έλεγα- από τον θεατή το κινηματογραφικό δρώμενο, με όλες τις εσωτερικές αντιδράσεις εκ μέρους του. Και επειδή καθετί που συμβαίνει, πραγματικά ή εικονικά, συμβαίνει εν χρόνω, η κινηματογραφική πράξη χρεώνεται τότε στο απώτερο παρελθόν, τότε στο χτες, τότε στο τώρα. Γι' αυτό ακριβώς, όταν αναπολούμε μια κινηματογραφική ταινία που είδαμε σε χρόνο παρωχημένο, ξυπνά μέσα μας συνειρμικά ένα βαθύ αίσθημα νοσταλγίας για όσα μεσολάβησαν και σχετίζονται με την προσωπική μας ζωή - (να πληρωθεί το ρηθέν υπό του Γκοντάρ. Καθώς, λοιπόν στη θύμησή μας συμπλέκονται εικονικές παραστάσεις και περιστατικά του βίου, ο κινηματογράφος αναδεικνύεται ως η κατ'εξοχήν τέχνη της νοσταλγίας.

Εδώ συναντώνται και συμπλέκονται δύο ζεύγη εννοιών: Το επίκαιρο με το διαχρονικό και το πραγματικό με το φανταστικό.

Ο κινηματογράφος, σε κάθε περίπτωση, επιζητεί το επίκαιρο. Τον κύριο λόγο στο ζήτημα αυτό έχουν ο διοριστικός παραγωγός της ταινίας, που συλλαμβάνει τα μηνύματα των καιρών και ο ευαισθητοποιημένος, πάνω στα προβλήματα της εποχής του, θεατής που θέλει να τη ζήσει κινηματογραφικά, παρακολουθώντας όχι μόνο σύγχρονες ταινίες, θεματικά επίκαιρες, αλλά και παλαιότερες γυρισμένες με τα

δεδομένα της τότε επικαιρότητας, που χάρις στη διαχρονικότητα του θέματος, αλλά και στην καλλιτεχνική τους αξία, αντέχουν στο χρόνο και, ως εκ τούτου, είναι πάντοτε επίκαιρες.

Στα «100 χρόνια κινηματογράφος στην Πάτρα» ο συγγραφέας του βιβλίου, με σχετικές αναφορές σε γεγονότα της εποχής που γυρίστηκε ή προβλήθηκε στους κινηματογράφους, μια ταινία για την οποία κάνει λόγο εκείνη τη στιγμή, υποδεικνύει σαφώς τη σχέση του κινηματογράφου με την επικαιρότητα: Σχέση άρρηκτη, κριτική, ακόμα δε και προκλητική έως μαχητική. Το σπουδαίο όμως εύρημα που ανακαλύπτει κανείς στο πολυσέλιδο αυτό βιβλίο είναι μια πολύ-πολύ λεπτή επισήμανση που κάνει ο συγγραφέας-ερευνητής, μνημονεύοντας κάποιες ταινίες που, λόγω ειδικών συνθηκών (κατοχή-δικτατορία) ΔΕΝ παίχτηκαν στους κινηματογράφους, γιατί δεν επιτράπη η προβολή τους από τη λογοκρισία. Η επισήμανση αυτή είναι συγκλονιστική. Δείχνει πως ο κινηματογράφος σαν τέχνη αλλά και σαν ντοκουμέντο είναι για την επικαιρότητα δύναμη υπολογίσμη.

Ιδιαίτερη σημασία για τη σχέση του κινηματογράφου με το θεατή έχει το πως ο τελευταίος προσλαμβάνει τα ιστορικά πρόσωπα και εκείνα της φαντασίας των συγγραφέων, που βλέπει να ζωντανεύουν στην οθόνη, και πως τους ηθοποιούς, που υποδύονται ιστορικά και μη πρόσωπα. Το ζήτημα δεν είναι πως ο θεατής κρίνει και πόσο εκτιμά την

ερμηνεία ενός ρόλου, αλλά πώς συσχετίζει το πραγματικό που αναπλάθεται με το φανταστικό που προβάλλεται.

Ανατρέχοντας σε παλιές ταινίες έχουμε -όχι σπάνια- την αίσθηση πως οι ηρωταγωνιστές τους -αυτοί κυρίως- σαν πρόσωπα ιστορικά ή φανταστικά δοσμένα σ' ένα ρόλο, προβάλλουν πολύ κοντά στον ορίζοντα της μνήμης, σάμπως ο χρόνος να τους έχει όλους, πραγματικούς και φανταστικούς, αποχαρακτηρίσει από την όποια ιδιότητά τους.

Όχι πως πρόσωπα της ιστορίας πέρασαν στο χώρο του φανταστικού επειδή έγιναν ρόλοι που κάποιος ηθοποιός του κινηματογράφου υποδύθηκε, αλλά αντιθέτως, γιατί ήρωες φανταστικοί αποκάλυψαν την εικόνα τους στο πρόσωπο των ηθοποιών που τους ενσάρκωσαν και τους έδωσαν υπόσταση. Διότι, βεβαίως, ούτε ο Σαρλ Μπουαγιέ είναι ο Ναπολέων, ούτε η Μερλ Όμπερου είναι η Γεωργία Σάνδη, ούτε ο Τζορτζ Σκοτ είναι ο Πάπτον. Τολμώ όμως να πω πως Ζιλιέν Σορέλ (Το Κόκκινο και το Μαύρο) είναι ο Ζεράρ Φιλίπ, Μαργαρίτα Γκοτιέ (Η κυρία με τας καμελίας) είναι η Γκρέτα Γκάρμπο, Σιρανό (Σιρανό ντε Μπερζεράκ) είναι ο Χοσέ Φερρέρ.

Δεν διστάζω, μάλιστα, να προχωρήσω ακόμα παραπέρα και να ισχυρισθώ πως, μερικά από τα φανταστικά πρόσωπα που έπλασε ο συγγραφικό δαιμόνιο και απολαύσαμε στον κινηματογράφο σε μεγάλους ρόλους, είναι περισσότερο από πραγματικά, αν συγκριθούν με το πλήθος των ανώνυμων με τους οποίους δεν ασχολήθηκε κανένας, ενώ ο Άμλετ αντιμετώπιστηκε από τον Φρόιντ σαν περίπτωση, η κυρία Μποβαρύ χάρισε στην ψυχοπαθολογία τον όρο «μποβαρισμός», ο Ρασκόλνικoff έδωσε τον τύπο του διανοούμενου εγκληματία κτλ. κτλ.

Ο κινηματογράφος που, σε αρκετές περιπτώσεις, άλλοτε άμεσα άλλοτε έμμεσα, απομυθοποίησε πρόσωπα και καταστάσεις, δημιούργησε δικούς του μύθους και μυθοποίησε ήρωες που ο ίδιος έπλασε. Από

τον Ζορρό μέχρι τον Τζέιμς Μποντ - και όχι μόνο. Ο θεατής την κινηματογραφική μυθοπλασία εκ των ων ουκ άνευ για την 7η Τέχνη, συμφυή προς τις εκφραστικές δομές του κινηματογράφου και τη φιλοσοφία του.

Κάτι ανάλογο συμβαίνει με το συσχετισμό πραγματικών και φανταστικών γεγονότων, όταν αυτά έχουν αποσπαστεί από το χώρο τους και συναντώνται στα βαθιά της μνήμης. Όχι πως τα πραγματικά περιστατικά μόλις γίνουν παρελθόν, συγγέονται τάχα κατ' ουσία με εκείνα των κινηματογραφικών σεναρίων. Γιατί τα μεν φανταστικά γεγονότα διαρκούν όσο ο συμβατικός χρόνος προβολής, ενώ τα πραγματικά εξακολουθούν να υπάρχουν όσο υφίστανται οι συνέπειές τους. Αλλά να τι συμβαίνει: και τα δύο φαινόμενα συνωθούνται στον ίδιο, εκτός πραγματικότητας, χώρο. Γίνονται ανάμνηση.

Στο σημαντικότερο βιβλίο του Γιάννη Μουγγολιά συναντάμε κάπου τον όρο «υποψιασμένος θεατής». Τι σημαίνει αυτό; Ποιος είναι ο «υποψιασμένος θεατής»; Είναι αυτός που παρακολουθώντας συχνά πυκνά κινηματογραφικές προβολές, έχει κατορθώσει, όντας φύσει καλός δέκτης των μηνυμάτων της τέχνης του κινηματογράφου, να κατακτήσει, με το αισθητήριό του και μόνο, κάποια μυστικά της γλώσσας του κινηματογράφου, ώστε να «διαβάσει» την εικόνα σαν μέσο έκφρασης της κινηματογραφικής τέχνης και τεχνικής και να μην βλέπει σ' αυτή μια σκέτη φωτογράφιση σκηνών. Ο υποψιασμένος θεατής συλλαμβάνει τα σκηνοθετικά τεχνάσματα και τους άλλους τρόπους της κινηματογραφικής τεχνικής (π.χ. μοντάζ), που μετατρέπουν τη φωτογραφία σε γλώσσα. Είναι με άλλα λόγια ο υποψιασμένος θεατής ένας πληροφορημένος, ένας οξυδερκής κινηματογραφόφιλος.

Αν, μάλιστα, έχει τη περιέργεια να διαβάσει βιβλία για τον κινηματογράφο, αν παρακολουθεί τακτικά σ' ένα έντυπο κινηματογραφική κριτική, αν, τέλος, έχει τρυπώ-



σει μια-δυο φορές σε κάποια σοβαρή σχολή κινηματογράφου κι έχει παρακολουθήσει ένα-δυο θεωρητικά, κυρίως, μαθήματα, τότε μπορεί να έχει μάθει αυτό το κάτι που χρειάζεται για να «υποψιασθεί» πως ο κινηματογράφος δεν είναι μια απλή παραγωγή κινούμενης εικόνας. Μόνο που αυτά που μπορεί να του τύχει ν' ακούσει, να του φανούν κάπως αλλόκοτα, όπως: το σενάριο είναι ένα νέο λογοτεχνικό είδος, πως η «Φαντασία» του Ντίσνεϊ είναι ένα αριστούργημα κακού γούστου, πως η κινηματογραφική ταινία, σαν μια αλληλοδιαδοχή κινούμενων εικόνων, είναι κάτι πιο σημαντικό από μια σειρά τοιχογραφιών του Μιχαήλ Άγγελου! Θ' ακούσει, επίσης, πως αμφισβητείται από τους θεωρητικούς της τέχνης το κατά πόσον ο κινηματογράφος είναι τέχνη αυτόνομη και δεν αποτελεί ένα είδος εξελιγμένης τεχνικής της φωτογραφίας στ' ανήγρια της θεατρικής τέχνης. Όσο περιεργά κι αιρετικά, μερικές φορές, να φαίνονται αυτά που ακούγονται στο χώρο της θεωρίας του κινηματογράφου, σημασία έχει πως όλα συντελούν στον προβληματισμό του θεατή, οξύνουν το αισθητήριό του για μια ουσιαστικότερη προσέγγιση με τον κινηματογράφο.

Σε πολλές από τις σελίδες του βιβλίου του Γιάννη Μουγγολιά ο αναγνώστης θα συναντήσει τον εαυτό του, καθώς θει δει να γίνεται σ' αυτές λόγος για ταινίες που παρακολούθησε κάποια άλλη εποχή και τότε θ' αναπολήσει κάτι από τη ζωή του των χρόνων εκείνων και μαζί θα θυμηθεί τους ηλιούς κινηματογράφους που υπάρχουν ακόμα από της συστάσεώς τους, άλλους που γίνανε ρημάδι, καινούριους που ξεφύτρωσαν -κινηματογράφους σημεία αναφοράς στην εικόνα της πόλης που διαρκώς αλλάζει. Θα ξαναδεί στις σελίδες του υπέροχου αυτού βιβλίου τα δημοσιεύματα των εφημερίδων από τα πρώτα χρόνια του κινηματογράφου στην Πάτρα με φωτογραφίες ηθοποιών -ινδαλμάτων της εποχής- χτυπητούς τίτλους, πομπώδεις διαφημίσεις. Θα θυμηθεί έξοχες βραδιές, όμορφα κυριακάτικα πρωινά. Θα συναντήσει ανθρώπους του πατρινού κινηματογράφου (από επιχειρηματίες και αρχι-

τέκτονες μέχρι αιθουσάρχες, θυρωρούς, τεχνικούς), θα βρεθεί στις πολιτισμένες αίθουσες θρυλικών κινηματογράφων -κι ίσως, ίσως αναζητήσει σε κάποια μεριά τη θέση που προτιμούσε- θα ξαναδεί περιφημες τάρτσες, υπέροχες αυλές, γιασεμιά -τόση νοσταλγία- που είναι το μυστικό του κινηματογράφου -πλουσιοπάροχα δοσμένη μέσα από τις σελίδες αυτού του βιβλίου.

Γραμμένο αιλόχερα, με περισσή επιμέλεια και αίσθημα ευθύνης, προπαντός όμως με αγάπη για την τέχνη του κινηματογράφου και τους ανθρώπους που αφιέρωσαν τη ζωή τους προκειμένου να υπάρξει κινηματογράφος στην Πάτρα, το βιβλίο του Γιάννη Μουγγολιά αποτελεί ένα μοναδικό χρονικό για τον τοπικό κινηματογράφο, ένα πλουσιότατο ανθολόγιο φωτογραφικών ντοκουμέντων για τον κινηματογράφο στην πόλη μας, ένα πολύτιμο απόκτημα για κάθε κινηματογραφόφιλο, ιστορικό και συλλέκτη.

Αλλά και ο σχεδιασμός του βιβλίου είναι εκπληκτικός. Η επιλογή των στοιχείων, η διάταξη της ύλης, η εναλλαγή φωτογραφιών και κειμένου, όλα τέλος πάντων όσα συνθέτουν την εικόνα του βιβλίου, δίνουν την εντύπωση πως έχουν σχεδιασθεί με τα χαρακτηριστικά του κινηματογραφικού σεναρίου κι έχουν αποδοθεί με την τεχνική του φιλμ: καρέ-καρέ. Το Tyrograma, με συνεργάτιδα την κυρία Αθηνά Καρούζου, έκανε πάλι το θαύμα του.

Δεν ξεχνάμε, βεβαίως, πως τα «100 χρόνια κινηματογράφος στην Πάτρα» είναι έκδοση της Κινηματογραφικής Λέσχης Πάτρας, που έχει γράψει ένα μεγάλο κεφάλαιο -και συνεχίζει- στην κινηματογραφική ιστορία της πόλης μας. Εύγε.

Το χρονικό του κινηματογράφου στην Πάτρα βρήκε, στο πρόσωπο του Γιάννη Μουγγολιά, άξιο συγγραφέα. Στην Πάτρα ο κινηματογράφος εξακολουθεί, με τον τρόπο που μπορεί, την πορεία του. Αυτή τη στιγμή, σίγουρα, κάπου γράφουν ένα σενάριο ή γυρίζουν μια ταινία που κάποτε θα δούμε. Εν τω μεταξύ η ζωή συνεχίζεται.

# Λίγες λάμψεις αρκούν...

Άβατον. Το άδυτον. Άδυτον. Εκεί όπου δεν επιτρέπεται η είσοδος. Χώρος του αρρήτου. Άφατον. Για πάντα χαραγμένη στη μνήμη η έννοια του μη αποδείξιμου αληθούς.

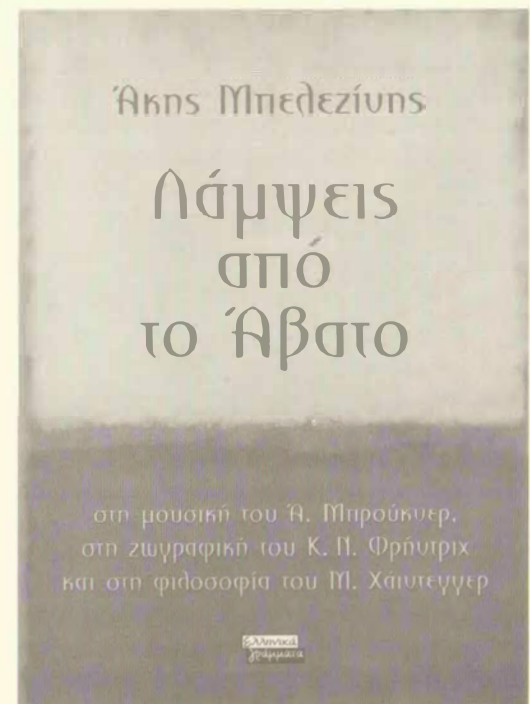
Του Παναγιώτη Αντ. Ανδριόπουλου

«Διψασμένοι για λίγη λάμψη όρους Θαβώρ» (Οδ. Ελύτης). Το όρος Θαβώρ σηματοδοτεί τη μεταμόρφωση, τη μεταστοιχείωση της φθαρτής πραγματικότητας σε δυνάμει αιώνια δια της δικής μας πνευματικής ενέργειας, δια της ίδιας της πνευματικής λειτουργίας. Για να ξεδιψάσουμε...Ελλαπτόμενοι από το άβατο, όπου υπάρχουν αλήθειες οι οποίες δεν τραγουδιούνται, δεν ζωγραφίζονται, δεν λέγονται. Αλλά υπάρχουν, πάντοτε προς ανικάλυπτον. Αρκεί να πάρουμε το μονοπάτι του δάσους και να περιπλανηθούμε διακινδυνεύοντας τα αυτονόητα και σταματώντας ξαφνικά μπροστά στο άβατο από τα χορτάρια μονοπάτι. Κάθε τέτοιο μονοπάτι οδηγεί στις πηγές. Και μόνο όποιος διατρέχει κινδύνους μπορεί να πλησιάσει την αλήθεια.

Ο Άκης Μπελεζίνης ως άλλος «οδοιπόρος πάνω από θάλασσα ομίχλης»- όπως ονομάζεται ο ομώνυμος πίνακας του Φρήντριχ- διάβηκε δύσβατα μονοπάτια εν μέσω ομίχλης πολλής και κατόρθωσε να ανορθώσει μέσα μας, με το εν κυριολεξία πόνημά του που παρουσιάζουμε σήμερα, την έννοια του Υψηλού. Όπως πολύ εύστοχα σημειώνει ο ίδιος, «το Υψηλό βρίσκεται πέρα από το Ωραίο. Ενώ το Ωραίο συνδέεται με τη χαρά και την αγάπη, το Υψηλό ανιδύεται από τη σκοτεινή πλευρά της ψυχής και συνοδεύεται από δέος και τρόμο. Το Υψηλό προϋποθέτει το τεράστιο, το βαρύ, το τριχύ, το σκοτεινό, ενώ το Ωραίο προϋποθέτει το όχι πολύ μεγάλο, το όχι πολύ βαρύ, το ομαλό, το ευχάριστο χρωματιστό, το βολικό. Προς το Ωραίο τείνει η διάθεση εκείνου που γεμάτος ιλαρότητα παραδίδεται στις αισουάσεις, προς το Υψηλό η διάθεση του μελαγχολικού». Και το ποτάμι της μελαγχολίας κυλάει βαθιά μέσα στην ψυχή των ηρώων του βιβλίου. Και μαζί το ποτάμι της ποίησης...

Ο συγγραφέας ανιχνεύει με ευλάβεια «την των συμβόλων έκβαση». Ως άλλος Σαμπολιόν αποκρυπτογραφεί την συμφωνική μουσική γραφή του Μπρούκνερ, τα βασικά σύμβολα των έργων του Φρήντριχ και τη φιλοσοφία του Χάιντεγγερ που ερμηνεύεται ως μια «μουσική ποιητική», παρά το γεγονός ότι ο μεγάλος φιλόσοφος δεν ασχολήθηκε με την τέχνη της μουσικής.

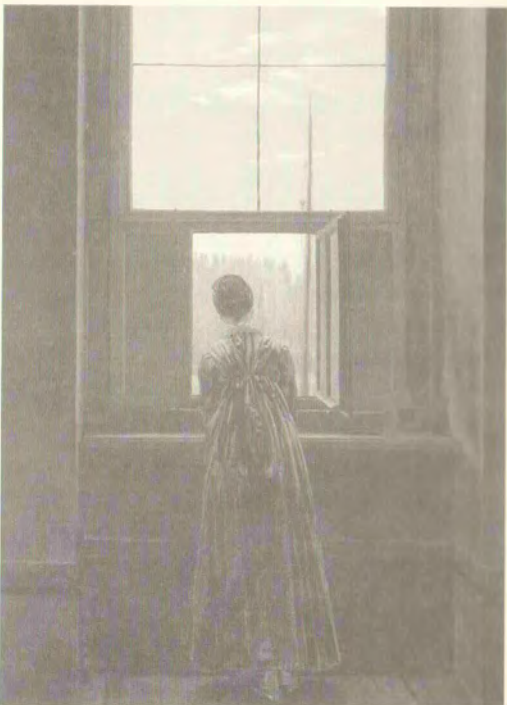
Ο Άκης Μπελεζίνης ασχολείται με την τέχνη των συμβόλων και αναδεικνύεται μαίιστρ στην ερμηνεία τους. Ταυτόχρονα μας δίνει το ερμηνευτικό κλειδί: Το σύμ-





βολο δεν ταυτίζεται πλήρως με την πραγματικότητα ή την αλήθεια, αλλά και δεν είναι εντελώς ξένο και άσχετο προς την πραγματικότητα ή την αλήθεια. Κατά κάποιον τρόπο, που πρέπει να ερευνηθεί και επισημανθεί, μετέχει σ' αυτήν. Το σύμβολο είναι μια μορφή παραδόξου. Συγχρόνως δεν είναι και είναι η πραγματικότητα. Αλλά ιδιαίτερη σημασία έχουν και οι τρόποι συνδυασμού των συμβόλων. Είναι και αυτοί σύμβολα. Έτσι ο συγγραφέας επισημαίνει και αναλύει, με πρωτοτυπία είναι η αλήθεια, τα σύμβολα στη μουσική του Μπρούκνερ και πως αυτά είναι ένα προς ένα ισόμορφα με τα σύμβολα της ζωγραφικής του Φρήντριχ και με τις απόψεις περί τέχνης του Χάιντεγκερ.

Το εγχείρημα του Μπελεζίνη είναι πρωτοποριακό για τα ελληνικά δεδομένα. Ο Νίκος Δοντάς επεσήμανε, σε σχετικό άρθρο στην «Καθημερινή» (2-11-03), ότι «τέτοιες προσεγγίσεις είναι ακόμα ασυνήθιστες στη χώρα μας». Ο μεγάλος μουσικολόγος Κων/νος Φλώρος σε πρόσφατη συνέντευξή του (Καθημερινή 9-11-03) δικαιώνει απόλυτα την οπτική του Μπελεζίνη όταν λέει: «Πιστεύω στη διεπιστημονική έρευνα, που περιλαμβάνει τη φιλοσοφία, τις τέχνες, την ψυχολογία. Ιδιαίτερα η ψυχολογία είναι πολύ σημαντική, διότι στο κέντρο του ανθρώπου βρίσκεται η ψυχή». Ο Κων/νος Φλώρος έχει γράψει επιστημονικά άρθρα για τον



Μπρούκνερ και σύντομα αναμένεται η έκδοση της μονογραφίας του για τον μεγάλο αυτό συνθέτη.

Γιατί άραγε τέτοιο ενδιαφέρον για τη μουσική του Μπρούκνερ στις μέρες μας; Ο συγγραφέας δίνει μια πολύ ενδιαφέρουσα απάντηση: «Σε εποχές μεταβατικές ανακαλύφθηκε ξανά μουσική ξεχασμένη, αλλά με αλήθειες που διαβρέχουν. Η μεταμοντέρνα κοινωνία της τελευταίας δεκαετιας στράφηκε προς τον Μπρούκνερ».

Τι έχει να πει όμως σε μας σήμερα ένας ανασφαλής χωρικός της Αυστρίας του 19ου αιώνα, κακοντυμένος, άξεστος, ανισόρροπος, χωρίς καμιά ιδιαίτερη γοητεία και φιλοσοφικές προοπτικές, όπως απαιτούσε η εποχή, αφού η μουσική μεταζόταν όχι από την πλευρά του συνθέτη αλλά από αυτή του φιλοσόφου; Ναι, ο Μπρούκνερ, λόγω καταγωγής και σχετικής παιδείας, ήταν ένας εξαιρετός οργανίστας και ένας σπουδαίος συνθέτης εκκλησιαστικής μουσικής. Ο δοξαστικός ύμνος «Το Θεόν» θεωρείται από τα κορυφαία του είδους. Ο Μπελεζίνης παρατηρεί για το έργο αυτό: «Σπάνια, για να μην πω ουδέποτε, δοξολόγησε συνθέτης τον Θεό του με τέτοια δύναμη».

Ο Μπρούκνερ ήταν φύση θρησκευτική και γι' αυτό η συμφωνία, στην οποία τελικά διέπρεψε, ήταν ένα είδος τελετουργίας. Ο αρμονικός πλούτος της ορχήστρας του Μπρούκνερ, τα σκοτεινά και διαπεραστικά της ηχόχρωματα-αντιστοιχία των χρωμάτων στη ζωγραφική του Φρήντριχ-η δυναμική και ρωμαλέα έκφραση, οι διάρκειες κορυφώσεις της μουσικής του, όλα αυτά μοιάζουν να ξεφεύγουν απ' όλους τους περιορισμούς και να τείνουν προς το άπειρο. Η μουσική του έχει έναν αυστηρό και εκστατικό χαρακτήρα. Ο Μπρούκνερ συνείλαβε τη συμφωνία ως τελετουργία διαλογισμού. Γι' αυτό ο Μπρούκνερ επανήλθε δυναμικά στο προσκήνιο στο τέλος του 20ου αιώνα για να συναντηθεί με τον κττακερματισμένο άνθρωπο του καιρού μας και να τον αφυπνίσει. Να του θρυμματίσει τις ψευδαισθήσεις, να τον στρέψει προς το Υψηλό και να τον αφήσει να αντικρίσει μόνος το ψυχρό, εκτυφλωτικό φως του κόσμου.

Στις 24 Σεπτεμβρίου του τρέχοντος έτους η Εθνική Ορχήστρα της Γαλλίας υπό την διεύθυνση του μεγάλου μαέστρου Κουρτ Μαζούρ, ερμήνευσε στο Ηρώδειο, στο πλαίσιο του Φεστιβάλ Αθηνών, την «Βαγκνερική» Συμφωνία αρ.3 του Άντον Μπρούκνερ. Ο Άκης Μπελεζίνης παρατηρεί στο βιβλίο του ότι ο τρόπος με τον οποίο φθάνει ο ήχος στον ακροατή εξαρτάται από το σχέδιο της αίθουσας και τα υλικά που χρησιμοποιήθη-

καν για την κατασκευή της. Εδώ ο χώρος είναι ανοιχτός και άρα προβληματικός για να «χωρέσει» τη μουσική του Μπρούκνερ. Παρ' όλη αυτά ο μουσικοκριτικός Γιάννης Σβώλος έγραψε: «Σε πείσμα της εχθρικής ακουστικής του υπαίθριου χώρου, που απογύμνωσε τη μουσική από την πολύτιμη ελώ των κορεσμένων με αρμονικές αντηχησεων, η συμφωνία του αυστριακού συνθέτη απώλεσε μικρό μόνο μέρος της δόξας της. Η εκτέλεση διέθετε τη δόξα ακρίβεια στη φραστική και τους απαραίτητους ανιβασιμένους τόνους: δυναμική έως ηρωική, με υποβλητικές μιλιταριστικές επελάσεις, τάνιες κορυφώσεις και αυστηρό- ίσως υπερβολικά αυστηρό- συνείδημα... Η εκτέλεση δικαίωσε την παρτιτούρα. Επὶ πλέον, υπήρξε μια σπάνια, απολύτως ευπρόσδεκτη προσθήκη στα ζωντανά μουσικά μας ακούσματα» (Ελευθεροτυπία, 8-10-03). Ο αυστηρός και δυσσεύρετος Μπρούκνερ είναι πιο σύγχρονος από ποτέ. Ξαν την αλήθεια, που είναι κατά τον Μέγα Βασίλειο «δυσθήρατος». Πάντα όμως παραμένει αλήθεια, ανάδυση από τη λήθη. Το είναι «κρύπτεσθαι φιλέι». Η αλήθεια του Μπρούκνερ είναι κεκρυμμένη. Όπως παρατηρεί ο μεγάλος Έλληνας μουσικολόγος Θρασύβουλος Γεωργιάδης «ως ρομαντικός ο Μπρούκνερ ξεκινά από το Εγώ, από τον εσωτερικό κόσμο. Αυτό τον οδηγεί στη σύλληψη του λόγου (αναφέρεται στις λειτουργίες του) πέρα βέβαια από τα όρια της απλής διάθεσης, ωστόσο μόνο ως εσωτερικό βίωμα. Γι' αυτό είναι κλεισμένο το ότι συχνά χαρακτηρίζεται ως μυστικιστής». Προτιμώ τον όρο «μυστικός». Διότι ο συνθέτης γνωρίζει πολύ καλά την αξία της σιωπής, της παύσης. Συχνά ο Μπρούκνερ σιωπά. Σιωπά για να ακούσει. Γι' αυτόν τον μεγάλο «μυστικό» της μουσικής ο μόνος τρόπος για να υποδηλώσει το απροσπέλαστο είναι η παύση. Κατά τον Χάιντεγκερ, τα μέγιστα σιωπά εκείνος που μπορεί με αυτά που θα πει να αφήσει να φανεί το μη λεχθέν. Ο Άκης Μπελεζίνης μας τονίζει το γεγονός ότι ο Μπρούκνερ στην έκτη συμφωνία του χρησιμοποίησε τον φρύγιο τρόπο. Δηλαδή έναν από τους οκτώ τρόπους της εκκλησιαστικής μουσικής, που ανάγονται στην αρχαία Ελλάδα. Ο φρύγιος του Μπρούκνερ είναι «μυστικός». Ο συνθέτης ήθελε να ηχήσει στην έκτη συμφωνία του ένας τόνος μυστικός, προ πολλού ξεχασμένος, ξένος προς το κλίμα της εποχής.

Ο Theodor Adorno προβαίνει σε μια σημαντική παρατήρηση που μας βοηθά να κατανοήσουμε την ιδιαίτερη περίπτωση του Μπρούκνερ: «η ορχήστρα του Μπρούκνερ δεν θα ήταν αυτό που είναι από καθαρά μουσική άποψη, αν της έλειπε η ποιότητα του περι-

κλείοντος στοιχείου του ηχητικού δάσους, που απλώνεται σαν θόλος γύρω από τον ακροατή». Αυτό το ηχητικό δάσος το ψηλαφούμε στα μονοπάτια της μουσικής γραφής του συνθέτη: τρέμολο, πολυφωνία και ταυτοφωνία, παύση, coda, ländler (δημοτικός χορός), κοράλ. Ο Άκης Μπελεζίνης μας τα παρουσιάζει όλη αυτά, μ' ένα τρόπο αναλυτικό και ταυτόχρονα ποιητικό, θα έλεγα. Εντοπίζοντας τους ισομορφισμούς, δηλαδή τις αντιστοιχίες στη μουσική του Μπρούκνερ και στη ζωγραφική του Φρήντριχ, μας αποκαλύπτει τον κατ' εξοχήν μουσικό αλλά και κατά το ήμισυ οπτικό όρο «ηχώχρωμα». Στη ζωγραφική του Φρήντριχ ανακαλύπτουμε τους ήχους της εικόνας και στη μουσική του Μπρούκνερ τον εικονισμό των ήχων. Τέλος, στη φιλοσοφική σκέψη του Χάιντεγκερ και την ποίηση του Χαϊντεγκερλιν μαθητεύουμε στην αναζήτηση της σχεδόν εννοιακής εικόνας ενός διαρκώς αποκαλυπτόμενου και ταυτοχρόνως αποκρυπτόμενου σύμπαντος.

Δεν πρέπει να παραληφθεί εδώ το γεγονός ότι ο ίδιος ο Μπελεζίνης μεταφράζει όλα τα αποσπάσματα που χρειάστηκε, παρ' όλο που υπάρχουν έγκυρες μεταφράσεις του Χάιντεγκερ και του Χαϊντεγκερλιν.

Το βιβλιογραφικό σημείωμα στο τέλος του βιβλίου μας παραπέμπει στις πηγές του συγγραφέα που χρησιμοποίησε κριτικά, ενώ τις κατέχει εξαντλητικά. Εκεί φαίνεται η δεισδυτική ματιά του στην ουσία των πραγμάτων και η ολωσδιόλου πρωτότυπη σύλληψη του εγχειρήματος.

Στο φινάλε της τρίτης συμφωνίας ο Μπρούκνερ υποδηλώνει τη συνύπαρξη των αντιθέτων στη ζωή. Τα έγχορδα παίζουν χαρούμενα μια πόλκα και τα χάλκινα πνευστά ψάλλουν σιγανά ένα πένθιμο κοράλ. «Έτσι είναι η ζωή», είπε. «Η πόλκα συμβολίζει την ευθυμία και την ευφροσύνη του κόσμου, το κοράλ τη θλίψη και τον πόνο».

Το βιβλίο του Άκη Μπελεζίνης μας αποκαλύπτει τη γοητεία του άβατου. Δεν πρέπει να το πατήσουμε. Λίγες λάμψεις αρκούν. Για να συνειδητοποιήσουμε τελικά πόσο μεγάλη σημασία έχει να αληθεύει ο βίος μας. Και είτε σαν οδοιπόροι είτε σαν σχοινοβάτες να έχουμε επίγνωση ότι χορεύουμε τη χαρούμενη πόλκα της ζωής, αλλά υποκείμεθα διαρκώς στην αυστηρή ψαλμωδία του θανάτου.

Το κείμενο αποτέλεσε την εισήγηση του συγγραφέα στο «Πολύεδρο» το Σάββατο 15-11-03 κατά την παρουσίαση του βιβλίου του Άκη Μπελεζίνης: «Λάμψεις από το Άβατο».



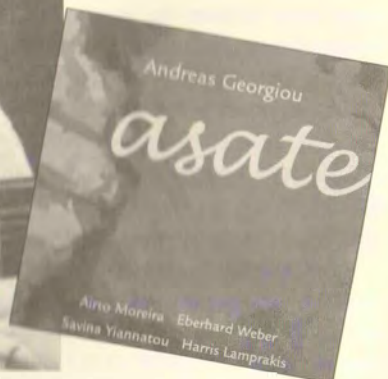
# μουσική

Γράφει ο Γιάννης Μουγγολιάς



Οι μεταμορφώσεις

## του Ανδρέα Γεωργίου



Από τις σημαντικότερες μορφές και από τους πρώτους που δραστηριοποιήθηκαν στη χώρα μας στην περιοχή της τζαζ και της αυτοσχεδιαζόμενης μουσικής, αλλά και των συγγενών στυλιστικών ιδιωμάτων όπως η τζαζ-ροκ, ο κιθαρίστας και συνθέτης Ανδρέας Γεωργίου έχει επιδείξει ένα πολύμορφο και ευρύ φάσμα δημιουργίας για περισσότερα από 25 χρόνια.

Η σχέση του με την Πάτρα άμεση και δημιουργική αφού για πάνω από μια δεκαετία είναι καθηγητής ηλεκτρικής κιθάρας και μπάσου στο Δημοτικό Ωδείο.

Η μουσική του πορεία έως σήμερα είναι συνυφισμένη με μια εσωτερική αναζήτηση κι ένα ουσιαστικό ταξίδι στις παραδοσιακές μουσικές της Αφρικής,

της Ινδίας, της Μέσης Ανατολής και της Ελλάδας, πάντα με μια δυναμική ανανέωσης και προσωπικής επανάνγωσης, που απαγορεύεται από το όχημα του αυτοσχεδιασμού. Έχοντας ήδη ένα λαμπρό πεδίο σπουδών σε κλασική, σύγχρονη αρμονία, αντίστιξη, φούγκα, σύγχρονες μορφές σύνθεσης, αλλά και βυζαντινής μουσικής, ο Ανδρέας Γεωργίου δανείζεται στοιχεία και τα μορφοποιεί κατά περίπτωση στο έργο του, δημιουργώντας έναν ιδιοσυγκρασιακό ήχο χωρίς βαρύγδουπες διανοουμενίστικες διατυπώσεις.

Στο πλαίσιο της διαρκούς αναζήτησής του ψάχνει για ρυθμούς και χροίες πρωτόγνωρες κι έτσι προχώρησε στην κατασκευή 16χορδης κιθάρας, πειραματίστηκε σε

διαφορετικά χορδίσματα και πολυρυθμικές τεχνικές, ενώ επεκτάθηκε και στις 13, 14 και 15χορδης κιθάρες, καθώς και στη χρήση μικροδιαστημάτων σε άταστη ηλεκτρική κιθάρα. Παράλληλα μελέτησε πλήθος παραδοσιακά έγχορδα αλλά και μικρά κρουστά.

Συμμετείχε σε διάφορα φεστιβάλ ανά τον κόσμο, ενώ η πιο πρόσφατη σιναιλαική του δράση αφορά στο γκρουπ «Ανδρέας Γεωργίου & Τριάς», που ο ίδιος ίδρυσε. Εδώ ο Ανδρέας Γεωργίου, με αφετηρία δικές του συνθέσεις, συνεργάζεται με τους Θέμη Νικολούδη (ηλεκτρικό βιολί), Γιώργο Παλαμιώτη (άταστο μπάσο) και Νίκο Καπηλίδη (ντραμς) και δημιουργεί έναν ενδιαφέροντα ήχο που εκτείνεται από τη φιούζικ και την τζαζ ροκ στις σύγχρονες συνθετικές δομές, πάντα με προσέγγιση αυτοσχεδιαστική.

Τα πράγματα διαφοροποιούνται κατά πολύ στο άλμπουμ του Ανδρέα Γεωργίου «Asate», που μόλις κυκλοφόρησε από τη Libra Music. Πρόκειται για τον έκτο προσωπικό του δίσκο, όπου ο Ανδρέας Γεωργίου ομολογουμένως φτάνει σε πολύ ψηλά επίπεδα συνθετικής και εκφραστικής ικανότητας.

Στο εγχείρημά του αυτό ο Κύπριος κιθαρίστας συμπράττει με δύο ογκόλιθους της διεθνούς μουσικής σκηνής, το Βραζιλιάνο κρουστό Aino Morsira και το Γερμανό κοντραμπασίστα Eberhard Weber, αλλά και δύο σπουδαίους Έλληνες, τη Σαβίνα Γιαννάτου και τη Χάρη Λαμπράκη στο caval. Ο ίδιος ο Ανδρέας Γεωργίου στην κλασική και τη 16 και 15χορδη ακουστική κιθάρα δίνει το έναυσμα και οι ολοκληρωμένες συνθέσεις του ξετυλίγονται γεμάτες χρώματα και

αρώματα. Η δομή τους εν γένει προκαλεί τους κορυφαίους μουσικούς σε έναν αυτοσχεδιαστικό διάλογο υψηλού επιπέδου. Με αναφορές στην ανατολική μουσική αλλά και την λατινοαμερικάνικη παράδοση, ο Ανδρέας Γεωργίου και οι εκλεκτοί προσκεκλημένοι του αφήνουν τις δεξιοτεχνικές τους ικανότητες να συνεπάρουν τον ακροατή. Θαυμάσιες μελωδίες κι ευφάνταστοι ρυθμοί σε ένα άρτια δομημένο συνθετικό σύμπαν, όπου οι σύγχρονες ιδέες και τα παραδοσιακά μοτίβα εναλλάσσονται με μαγευτικό τρόπο και παρουσιάζουν την εικόνα ενός ολόφρεσκου και απόλυτα σημερινού δίσκου που συνομιλεί δημιουργικά με το παρελθόν. Μια εσωτερική ενάτηνση είναι το «Asate» του Ανδρέα Γεωργίου, στην οποία η μουσική γίνεται το εφελτήριο για να λειτουργήσουν οι μείξεις και οι διαδρομές μουσικών με κοινό όραμα και κοινή τη σπίθα της αναζήτησης.

Ένας υπέροχος δίσκος με ουσία και εκπληκτική ατμόσφαιρα, από τους σημαντικότερους που βρήκαν το βήμα της κυκλοφορίας μέσα στο 2003 σε ελληνική παραγωγή, ένας δίσκος που μας προτρέπει σ' ένα συναρπαστικό ταξίδι στο χρόνο και στους τόπους, υπερβαίνοντας όρια, σύνορα και στεγανά, που θα μπορούσαν να λειτουργήσουν περιοριστικά στην ενιαία αντίληψη περί μουσικής.

Κομμάτια σαν τη «Νέα Σελήνη», το «Δώρον Εξαγνισμού», το «Άνθος Πορφυρόν», το «Isa» και το ομώνυμο «Asate» θα σας κάνουν να νιώσετε υπέροχα και θα μπορούσαν να σταθούν με απόλυτη αυτάρκεια στο έργο κορυφαίων διαπολιτισμικών συνεργασιών σε διεθνές επίπεδο.



**ΤΑ «ΑΚΑΥΤΑ» ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΣΜΥΡΝΗΣ (ΑΝΟ ΚΑΤΟ/ΕΡΤ3)**

Μια εκπληκτική συλλογή με συμρναίκα τραγούδια μέσα από σπάνιες ηχογραφήσεις που έγιναν στο χρονικό διάστημα 1909 – 1945 στη Σμύρνη, την Κωνσταντινούπολη, την Αμερική και την Αθήνα, μας έρχεται από τη Θεσσαλονίκη και την ΕΡΤ3, που προχώρησε στην έκδοσή.

Το υλικό προέρχεται από αυθεντικές ηχογραφήσεις, που έγιναν σε δίσκους γραμμοφώνου στις 78 στροφές. Μερικά από τα τραγούδια αυτά κυκλοφορούν για πρώτη φορά, ενώ ακόμα και αυτά που έχουν ξαναπαρουσιαστεί, σίγουρα κυκλοφορούν σε τόσο καλή κατάσταση για πρώτη φορά.

Η όλη πολυμοχθη και επιστημονική επιμέλεια ανήκει στον κορυφαίο μελετητή του είδους Πάνο Σαββόπουλο, ο οποίος με την προσφορά του αυτή χάρισε μια ακόμα υπέροχη κυκλοφορία στο δισκογραφικό εκδοτικό τμήμα της ΕΡΤ3.

Από το «Εχτός το βράδυ» και τη διπλή έκδοσή του «Δε σε θέλω πια» στα



1910, στο «Εμβατήριο της Σμύρνης», ερμηνευμένο από ορχήστρα πνευστών του 1910, από την «Πολίτισσα Καμωματού» του Γιώργου Βιδάλη στο «Γιατρό» του Γιώργου Κατσαρού στην Αμερική το 1930, από τα «Μενεμενιώτικο Ζεϊμπέκικο», «Γκελ Γκελ Αμάν», «Σάλα – Σάλα», που περιλαμβάνουν και τούρκικους στίχους, στο «Γιαλελί Αράπικο» στην Αθήνα του 1931 – 1932, δοσμένο από την καταπληκτική ερμηνεία του Σμυρνιού τραγουδιστή – ψάλτη Κωνσταντίνου Νούρου, το μουσικό υλικό αγγίζει ένα υψηλότερο αισθητικό επίπεδο σπάνιας ομορφιάς.

Τα λόγια του Πάνου Σαββόπουλου, ενδεικτικά της μεγάλης αξίας των τραγουδιών αυτών, είναι ο καλύτερος πρεσβευτής τους στην ακρόασή μας: «Είναι έργο σημαντικό η επανέκδοσή τους, αφού στα σκονισμένα και φθαρμένα απ'το χρόνο και τα ερωτικά χάδια της σκληρής βελόνας αυλάκια τους (που θυμίζουν πολύ τις ανθρώπινες ρυτίδες...) είναι αποτυπωμένη μια μεγάλη τέχνη. Μια ζωντανή τέχνη που συνεχίζει μέχρι σήμερα να συγκινεί, να συναρπάζει και να ελκύει, μια τέχνη με ύφος και ήθος απaráμιλλο, η οποία εξακολουθεί να αποτελεί τον ομφάλιο λώρο με την αλησμόνητη πατρίδα. Μια τέχνη που βέβαια ούτε κατά διάνοια μπορούσε ποτέ να έχει τα βαριά εκφραστικά προβλήματα και τα επακόλουθα αδιέξοδα πολλών σημερινών «κατασκευών», που έχουν ανάγκη από «δεκανίκια» και... «σπρωξίες» για να υπάρξουν «αναγκαστικά» και μόνο... ευκαιριακά και φυσικά με ημερομηνία άμεσης λήξης».

Ακούγοντας τα αθάνατα τραγούδια της Σμύρνης και της Μικράς Ασίας ερμηνευμένα από το Λευτέρη Μενεμενλή, τη Μαρίκα Παπαγκίκα, το Μάρκο Μελκών, τον Αντώνη Νταλγκά, τον Κώστα Καραίτη, το Βαγγελάκη Σωφρονίου και τους άλλους τραγουδιστές, ταξιδεύουμε στο μαγικό κόσμο του ελληνικού λαϊκού πολιτισμού και της σμυρναϊκής παράδοσης.

Η έκδοση «Τα Άκαυτα Τραγούδια της Σμύρνης» αποτελεί ένα πραγματικό δισκογραφικό κόσμημα, που συνδυάζει με τον καλύτερο τρόπο το υψηλό καλλιτεχνικό αποτέλεσμα με την αρχαική και συλλεκτική αξία, προτείνοντας πολλούς και ικανούς λόγους για την απόκτησή της.



**BAU**

## CAPE VERDEAN MELANCHOLY (LUSAFRICA/ANKH)

Από τους σημαντικότερους εγχορδούς δεξιότητες που προέρχονται από το Πράσινο Ακρωτήριο, ο Bau ή Rufino Almeida μέσα από το γοητευτικό δίσκο του με τον ενδεικτικό τίτλο «Cape Verdean Melancholy» μας ταξιδεύει σε όσες μαγικές αισθαντικές πινελιές της μουσικής του.

Με άμεση επαφή σε πολύ μικρή ηλικία με τη μουσική, αφού ο Bau ήταν γιος ενός κατασκευαστή εγχορδών. Σε ηλικία 7 ετών πήρε το πρώτο του canaquinho (παραδοσιακή τετράχορδη κιθάρα που απαντάται στη Βραζιλία και το Πράσινο Ακρωτήριο).

Σιγά – σιγά ανέπτυξε το ταλέντο του ως αυτοδίδακτος και επηρεάστηκε στο ύφος του από σημαντικούς μουσικούς όπως ο Al Di Meola και ο Stephane Grappelli. Οι αναφορές αυτές συνδυάστηκαν υπέροχα με τη λαμπρή μουσική παράδοση της χώρας του και αποτέλεσμα ήταν ένα ευαίσθητο κράμα νοσταλγικής μουσικής με αφρικάνικες, πορτογαλικές και βραζιλιάνικες καταβολές, δοσμένο με τη δεξιότητα και την τεχνική αρτιότητα ενός μεγάλου εκτελεστή αλλά και τη θέρμη και το βελούδινο ρομαντισμό των τροβαδούρων της πατρίδας του.

Συνεργάτης αλλά και συνθέτης πολλών τραγουδιών της Cesaria Evora, ο Bau ξέρει να δημιουργεί συγκίνηση και να την μεταφέρει με τον πιο άμεσο και ζωντανό τρόπο. Μια συγκίνηση αυθεντική που σε συνδυασμό με τη λιτότητα και τη γλυκύτητα της μουσικής του, μετουσιώνει τα μικρά κομψοτεχνήματά του σε μικρούς ύμνους για τη χαρά της ζωής. Ρυθμός και μελωδία που σε κερδίζουν μεμιάς κινητοποιώντας γλυκόπικρα συναισθήματα και προσκαλώντας μας σε μια πραγματική γιορτή χρωμάτων, οσμών και αισθήσεων.

Το «Cape Verdean Melancholy» αποτελεί μια συλλογή επιλεγμένων στιγμών από τα τέσσερα έως σήμερα

προσωπικά του άλμπουμ. Ανάμεσά τους το διάσημο «Raquel» από το σάουντρακ του φιλμ «Hable con Ella» του Pedro Almodóvar, συνθέσεις των ουμπραϊωτών του Tito Paris, B.Leza και Teofilo Chantre, αλλά και δικές του πρωτότυπες μπαλάντες.

Αφεθείτε στη μαγευτική ομορφιά της μουσικής του Bau και δημιουργήστε εικόνες που σπάνια συναντάμε στις μέρες μας ακόμα και στα πιο φανταστικά ταξίδια μας.



## LOUIS SCLAVIS NAPOLI'S WALLS (ECM/ΛΥΡΑ)

Κάθε νέο εκδοτικό εγχείρημα του Γάλλου Louis Sclavis αποτελεί κι ένα καθοριστικό βήμα στην αναζήτηση της ουσίας της σύγχρονης μουσικής. Έτσι και το τελευταίο δισκογραφικό του άλμπουμ «Napoli's Walls», που αποτελεί την συνέχεια μιας σειράς υπέροχων δίσκων του στην ECM («Rough», «Les Violences de Rameau», «L' Affrontement des Pritendants») φανερώνει για μια ακόμα φορά την μεγάλη στόφα του συνθέτη και πνευστού.

Έχοντας αγγίξει το υψηλότερο σημείο ωριμότητας, ο Louis Sclavis (κλαρινέτο, μπάσο κλαρινέτο, σοπράνο και βαρύτονο σαξόφωνα) πλαισιωμένος από τους Vincent Courtois (τσέλο, ηλεκτρονικά), Mederic Collignon (μικρή τρομπέτα, κόρνο, κρουστά, ηλεκτρονικά) και Hasse Poulsen (κιθάρα) ανοίγει δημιουργικούς δρόμους αυτοσχεδιασμού και μέσα από φευγαλέες μουσικές φράσεις άλλοτε μιας εκφραστικής κομψότητας κι ενός ιδιάζοντος λυρισμού κι άλλοτε μιας πρωτοποριακής, ευφάνταστης πολυμορφικής τζαζ, κατορθώνει να οδηγήσει το βλέμμα μας στους τοίχους της Νάπολης.

Σύμμιχος στη συναρπαστική αυτή ξενάγηση οι εικαστικές δημιουργίες του Γάλλου ζωγράφου Ernest Pignon, που ενέπνευσαν τις θαυμάσιες συνθέσεις του. Συνθέσεις γεμάτες ζωτικότητα και ενέργεια με σαφή σύνδεση με την εικόνα, που διαμορφώνουν το ολοκληρωμένο πανόραμα ενός συνόλου σκηνών ζωής, ένα ανεπανάληπτο πορτρέτο της Νάπολης.

Από τα ατονικά περάσματα του κλαρινέτου, στο νοσταλγικό τέμπο του «Divinazione moderna II», από τις φολκ αναφορές στην ένταση και τη δυναμική του ροκ, από την ηλεκτρονική υποστήριξη των συνθέσεων στα φλερτ με την κλασική, η μουσική του Sclavis καταλύει τις διαχωριστικές γραμμές των στυλ και των μουσικών ειδών, αναδεικνύοντας την αξία της οπτικής του και της προσέγγισής του σε πρωτεύουσα και συνισταμένη δύναμη του έργου του.

Με μια απίστευτη αίσθηση του εκφραστικού του πεδίου, ο Sclavis απελευθερώνει έναν πλούτο συναισθημάτων και καταστάσεων να διεισδύσουν και να καταξιώσουν την ακρόαση. Από τη συγκίνηση στην ειρωνική διάθεση, από το δραματικό φολκλόρ στο αισθητικό άγγιγμα, από τη μεσογειακή αύρα στη βαθιά εσωτερικότητα, ο Louis Sclavis και οι μουσικοί του συνοδοιπόροι βάζουν τα εχέγγυα ενός μεγαλειώδους σύγχρονου έργου. Και μόλις εκπνεύσουν οι τελευταίες νότες του αριστουργηματικού επτάλεπτου «Il disegno smangiato d' un uomo», αποδεικνύεται ότι τα εχέγγυα αυτά ιληρώθηκαν ολοκληρωτικά και το όραμα του δημιουργού υλοποιήθηκε στο έπαρκo.



# Ευρωπαϊκό έτος ατόμων με ειδικές ανάγκες

## Δείξε μου τους χώρους σου...

Μπορεί γενικά να έχουμε ιδεολογική διαφορά με τη λογική των «Παγκόσμιων Ημερών», των «Ευρωπαϊκών Ημερών» και άλλων τινών, όμως ουδείς μπορεί να αρνηθεί ότι ο «εορτασμός» τους δίνει την αφορμή για συζητήσεις και -έστω επετειακές- αναφορές και αναλύσεις.

Φέτος, λοιπόν, η Ευρωπαϊκή Ένωση αποφάσισε να αφιερώσει το 2003 στα άτομα με προβλήματα αναπηρίας κι ένα από τα σημαντικότερα ζητήματα που προκύπτει είναι σαφώς οι δυσκολίες πρόσβασης των ατόμων αυτών στους χώρους όπου θα εξυπηρετηθούν τις βασικές τους ανάγκες, καθημερινές ή μη.

Αν ξεπεράσουμε το ζήτημα της ανύπαρκτης εκπαίδευσης των πολιτών, έτσι ώστε να σέβονται τους χώρους που προορίζονται για τα άτομα με ειδικές ανάγκες (ειδικές θέσεις πάρκινγκ κ.τ.λ.), και σταθούμε στους χώρους πολιτισμού που υπάρχουν, οι διαπιστώσεις είναι μάλλον δυσάρεστες.

Με δεδομένο ότι οι περισσότεροι χώροι αποτελούν κατασκευές παλαιότερων δεκαετιών, οπότε δεν υπήρχε πρόβλεψη ή ευαισθησία για την πρόσβαση των ΑΜΕΑ σε αυτούς, η πραγματικότητα λέει ότι στη συντριπτική τους πλειοψηφία οι χώροι που φιλοξενούν πολιτιστικές εκδηλώσεις είναι μάλλον απροσπέλαστοι για τα συγκεκριμένα άτομα.

Κι όμως έχει αποδειχθεί πολύ συχνά η ευαισθησία

των συγκεκριμένων ατόμων για το θέατρο, το χορό, τη μουσική ή τις λογοτεχνικές εκδηλώσεις, χωρίς αυτό να μεταφράζεται σε αντίστοιχη ευαισθησία από την πλευρά των διοργανωτών εκδηλώσεων, των ιδιοκτητών ή των κατασκευαστών των χώρων.

Είναι χαρακτηριστικό ότι στις περισσότερες περιπτώσεις όταν συζητάμε για χώρους προσβάσιμους σε ΑΜΕΑ, οι πιο πολλοί θεωρούν ότι αρκεί μια ράμπα στη είσοδο, ώστε να λυθεί το πρόβλημα. Παρ' όλ' αυτά, το πρόβλημα είναι πιο σύνθετο, καθώς ένας χώρος που θέλει στ' αλήθεια να λέγεται φιλόξενος και ανοιχτός σε όλους, οφείλει να διαθέτει ακόμα και ειδικά διαμορφωμένες τουαλέτες και επιτρέπει τη χρήση των ανελκυστήρων ακόμα και από άτομα που βρίσκονται σε αναπηρικό καροτσάκι.

Επιτυχώς με τέτοιες προϋποθέσεις δημιουργούνται πλέον οι νέοι χώροι (πολιτισμού και όχι μόνο), δίνοντας την αισιοδοξία ενός καλύτερου μέλλοντος, στο οποίο οι άνθρωποι δε θα θεωρούν αξιοπερίεργο γεγονός την είσοδο ενός αναπήρου σε μια θεατρική παράσταση ή σε μια συναυλία...

## ...Και μια παράσταση που μας άρεσε

Μέσα στη ζεστή ατμόσφαιρα του Δημοτικού Θεάτρου «Απόλλων» και με την επιμέλεια του Σώματος Ελληνίδων Οδηγών παρακολουθήσαμε με συγκίνηση αλλά και ιδιαίτερο ενδιαφέρον την παράσταση του θιάσου της Εταιρείας Προστασίας Σπαστικών.

Το έργο, βασισμένο στην «Ιθάκη» του Κ. Καβάφη έχει τίτλο «Ιθάκη - Μακρύ ταξίδι επιστροφής» και παρουσιάζει φάσεις της επιστροφής του Οδυσσέα, τους κινδύνους, τις προκλήσεις, αποκαλύψεις και συ-

μπλοκές, γνώσεις και αλλαγές που συμβαίνουν στην πορεία της ζωής.

Ο θιάσος της Εταιρείας Προστασίας Σπαστικών αποτελείται από μια μικτή ομάδα νεαρών ατόμων με και χωρίς αναπηρία. Τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια έχουν παρουσιάσει δεκατρείς παραστάσεις και έχουν λάβει πολλές ελληνικές και διεθνείς διακρίσεις.

Η παράστασή της τιμήθηκε με το Α' βραβείο για την καλύτερη παράσταση στο Ευρωπαϊκό Καλλιτεχνικό

Φεστιβάλ Eurolinε στο Οporto, τον Οκτώβριο του 2002. Την ιδέα την είχε η κ. Δάφνη Οικονόμου, πρόεδρος της Εταιρείας η οποία ασχολείται ειδικά με τη θεατρική ομάδα είχε την ιδέα και τη σκηνοθετική επιμέλεια της παράστασης. Στη σύντομη συνάντηση που είχαμε μαζί της μίλησε για όσα θαυμαστά συμβαίνουν σ' αυτό το ταξίδι προς την Ιθάκη.

**Ασχολείστε κ. Οικονόμου ειδικά με τη θεατρική ομάδα. Θα μας πείτε ποιο κατά τη γνώμη σας είναι το σημαντικό στοιχείο αυτής της παράστασης;**

«Είναι 15 χρόνια που υπάρχει αυτή η ομάδα και το σημαντικό, όπως θα είδατε κι εσείς είναι ότι δένουν όμορφα τα παιδιά που έχουν κάποια αναπηρία με τα παιδιά που δεν έχουν. Μέσα στην παράσταση, δεν είναι ανάγκη να χωρίζεις κανείς τους μεν από τους δε».

**Ταυτόχρονα όμως μου έκανε μεγάλη εντύπωση ότι ενώ τα παιδιά έχουν κάποια κινητικά προβλήματα η παράσταση ξεκινάει και στο σύνολό της χαρακτηρίζεται από έντονο ρυθμό και κίνηση.**

«Έτσι είναι. Δεν είναι ανάγκη τα παιδιά αυτά να είναι στατικά. Μπορούν να κινούν τα χέρια τους ή και το ίδιο το καρότσι...»

**Είναι η πρώτη φορά που παρακολουθώ θεατρική παράσταση με αυτές τις ιδιαιτερότητες και με εντυπωσίασε το γεγονός ότι αν και στην αρχή «στάθηκαν» στην κίνηση των ηθοποιών, στη συνέχεια η ροή του έργου με συνεπείρε και το παρακολούθησα. Όπως θα γινόταν, δηλαδή, και με οποιαδήποτε άλλη παράσταση...**

«Αυτός είναι ο σκοπός, να μη μένει ο θεατής στο αν

αυτό το παιδί που παίζει είναι ανάπηρο ή όχι, αλλά στο τι μπορεί και τι δεν μπορεί να κάνει».

**Κατάλαβα κανείς βλέποντας την παράσταση ότι η μουσική ήταν ο συνδεδετικός κρίκος όσων λάμβαναν χώρα επί σκηνής...**

«Απολύτως. Η μουσική ήταν το συνδεδετικό στοιχείο και στις πρόβες βοηθώντας στη διαμόρφωση της δράσης και του ρυθμού επί σκηνής. Σημαντικοί ήταν επίσης και οι στίχοι από τα τραγούδια. Τα «High society», «It's too damn hot» και «Tom, Dick and Harry» έχουν τη θέση τους στη δράση της παράστασης. Όπως και ο επέροχος ύμνος του Elvis Costello και Paddy McConey που ολοκληρώνει το μακρύ ταξίδι».

**Η θεατρική ομάδα βοηθάει θεραπευτικά τα άτομα που συμμετέχουν σ' αυτήν ή δρα παιδαγωγικά;**

«Η μουσική και το θέατρο είναι γενικά ένα παιδαγωγικό και θεραπευτικό μέσο. Εμείς, όμως, δεν κάνουμε δραματοθεραπεία ή χοροθεραπεία αλλά κάνουμε τέχνη. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο υπάρχει το θεραπευτικό και το εκπαιδευτικό στοιχείο».

**Οι παραστάσεις του έργου θα επαναληφθούν;**

«Η αλήθεια είναι ότι εγώ ήθελα να αρχίζαμε ένα καινούριο έργο. Όμως φέτος είναι το Ευρωπαϊκό Έτος για τα άτομα με ειδικές ανάγκες και μας ζητάνε πάρα πολύ την παράσταση. Έτσι μέχρι το τέλος του χρόνου θα συνεχίσουμε με την «Ιθάκη».

**ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΓΑΛΑΝΟΠΟΥΛΟΥ**





## Αν δε θέλετε μυθιστόρημα...

Βιβλία για τα Χριστούγεννα συνηθίζεται να προτείνουμε κάθε χρόνο τέτοιες μέρες. Στις περισσότερες περιπτώσεις, τα βιβλία που προτείνονται ανήκουν στις κατηγορίες του μυθιστορήματος, των λευκωμάτων, της παιδικής λογοτεχνίας ή των πονημάτων που έχουν σχέση με τις μέρες των γιορτών.

Κάπως έτσι σκεφτήκαμε κι εμείς, και είπαμε να... πρωτοτυπήσουμε. Γι' αυτό και διαλέξαμε από τις πρόσφατες κυκλοφορίες των εκδοτικών οίκων, με-

ρικά σχετικά ασυνήθιστα, αλλά πάντως καλογραμμένα, θέματα. Το αποτέλεσμα: Ένα εγχειρίδιο... εγκληματικότητας, ένα συναισθηματικό ανάγνωσμα για το νόημα της Αριστεράς, ένα «νυχτολόγιο» αντί ημερολογίου, αλλά και μια έκδοση για όσους θέλουν να αποφύγουν σπάνια και σινηθισμένα μαργαριτάρια ή παρεξηγήσεις της ελληνικής γλώσσας.

Ας τα δούμε από την αρχή:



«Εργαστήριο Εγκληματικότητας»  
DAVID OWEN  
Εκδόσεις «Κοχλίας»

Πώς ξεχωρίζει αν ένας θάνατος από πνιγμό είναι ατύχημα ή δολοφονία; Πώς ακριβώς δρούσε ο Τζικ ο Αντεροβγάλτης; Πώς εξιχνιάστηκαν μια σειρά αιχμό

διάσημες δολοφονίες και εγκλήματα; Πόσο εκσυγχρονισμένη είναι σήμερα η ιατροδικαστική επιστήμη;

Ερωτήματα που φαινομενικά ενδιαφέρουν μόνο φοιτητές τμημάτων εγκληματολογίας, όμως έγιναν ένα συναρπαστικό βιβλίο, γραμμένο από ένα... μηχανικό, τον David Owen (μετάφραση στα ελληνικά από τον Δήμο Αυγερινό), που με αφηγηματικό, σχεδόν λογοτεχνικό, ύφος καταπιάνεται με άκρως επι-

στημονικά ζητήματα.

Κι αν η ιατροδικαστική επιστήμη, σας αφήνει παγερά αδιάφορους, μπορεί να είναι τα ιστορικά στοιχεία, οι πολιτικές αναφορές ή η αστυνομική πλοκή που θα σας φέρει πιο κοντά στις σελίδες του «Εργαστηρίου Εγκληματικότητας».



«Μιλώντας στα παιδιά μου για την Αριστερά»  
HENRI WEBER  
Εκδόσεις «Πόλις»

Οι πρώτοι που ανακάλυψαν το πόνημα του ηγετικού στελέχους τους Γαλλικού Σοσιαλιστικού Κόμματος Ανρί Βεμπέρ ήταν η μεγάλη ομάδα των συναισθηματικά φορτισμένων αριστερών, που κάθε ερώτηση των νεότερων

γενιών για τα διδάγματα της πολιτικής τους διαδρομής και τα σημερινά της αποτελέσματα, τους έφερνε ελαφρώς σε αμηχανία.

Ο Βεμπέρ φυσικά δε δίνει λύση στην αμηχανία (πώς θα μπορούσε άλλωστε;), προτείνει όμως μία «μέθοδο» για μια φαινομενικά απλοϊκή αλλά κατά βάθος πολύ ουσιαστική συζήτηση για την ουσία της Αριστεράς. Για την ιστορική της πορεία, για τη σχέση της με τις άλλες πολιτικές δυνάμεις, για τα λάθη, τις προτάσεις και τις αντιφάσεις της. Με αρκετές αναπόφευκτες συναισθηματικές αναφορές, αλλά και ισάριθμες ρεαλιστικές διαπιστώσεις.



«Νυχτολόγιο»  
ΝΙΚΟΣ ΠΛΑΤΗΣ  
Εκδόσεις «Underground»

Μας εκπλήσσει ευχάριστα κάθε καινούριο πόνημα του Νίκου Πλατή. Με αποκορύφωμα το «Black Out/ Το μαύρο λεξικό», εμφανίζεται διαρκώς με νέες ιδέες. Τελευταία του πρόταση ένα εντελώς διαφορετικό μηνιαίο ημερολόγιο τοίχου για το 2004. Τόσο διαφορετικό όσο και ο ίδιος του ο τίτλος: «Νυχτολόγιο».

Στο «Νυχτολόγιο» του ο Νίκος Πλατής έχει εργαστεί εξαντλητικά συγκεντρώνοντας φωτογραφίες, σκίτσα, εικόνες μέσω Ίντερνετ και βιβλία προκειμένου να συνθέσει μία διαφορετική ιστορία για κάθε μήνα, που συνήθως αποτελεί μια καλοστημένη φωτογραφική φάρσα.

Έτσι εντοπίζει φωτογραφικό στιγμιότυπο με την Τζέινιφερ Λόπεζ στο Άγιο Όρος, ανακαλύπτει μια λιθογραφία του Μανέ στα σκουπίδια, εκθρονίζει τρεις Έλληνες ολυμπιονίκες από το βάθρο τους για ανάρμοστη συμπεριφορά κ.τ.λ.

Διασκεδαστική, εικαστικά ενδιαφέρουσα έκδοση, ένα ημερολόγιο που όπως λέει κι ο ίδιος «η κάθε του εικόνα ανήκει στο κοίταγμα για ένα ολόκληρο μήνα. Ένα ημερολόγιο γελαστικό και στο βάθος αισθησιακό...».



«Η γλώσσα, τα λάθη και τα πάθη»  
ΓΙΑΝΝΗΣ Η. ΧΑΡΗ  
Εκδόσεις «Πόλις»

Τα κείμενα του Γιάννη Χάρη τα διαβάζαμε κάθε δεύτερο Σάββατο στα «Νέα» και πιο συγκεκριμένα σε ένα πολύ καλό περιοδικό, τα «Πρόσωπα» που δυστυχώς δεν υπάρχει πλέον, ενσωματωμένο πια στο νέο σχεδιασμό της εφημερίδας.

Κάθε φορά, ο Χάρης είχε να μας επισημάνει τουλάχιστον ένα λάθος που όλοι είχαμε κάποια στιγμή κάνει στη ζωή μας, μιλώντας ή γράφοντας στην νεοελληνική γλώσσα. Αν, όμως, για εμάς που επαγγελματικά εκτιθέμεθα στη χρήση των ελληνικών, τα άρθρα του ήταν έως και πολύτιμα, ήταν εξίσου ευεργετικά και για όλους τους υπόλοιπους αναγνώστες που δεν έχουν καθημερινή πρόσβαση σε λεξικά (όσα και όποια είναι πραγματικά έγκυρα) ή που θέλουν να μάθουν κάποιες διδακτικές στιγμές της γλωσσικής μας ιστορίας.

Η χρήση του «ως» και του «σαν», η mania να πλάθουμε λέξεις που να καταλήγουν σε «-ποίηση», οι αιτίες που ακόμα λέμε και γράφουμε «η κυρία Παπαδοπούλου» (σαν τα ομώνυμα μπισκότα όπως λέει ο συγγραφέας) κι όχι «η κυρία Παπαδόπουλου», είναι λίγα μόνο από τα θέματα με τα οποία καταπιάνθηκε ο Γιάννης Χάρης στα «Νέα» από το Μάρτιο του 1999 ως το Φεβρουάριο του 2003 και τα οποία συγκέντρωσε συμπληρωμένα στη συγκεκριμένη έκδοση.



# Made in Greece...

## Για να μην ξεχνάμε

Του Σάκη Σαμαντά

Είναι παράξενο μερικές φορές πόσο πολύ τα φαινόμενα μπορεί να απαιτούν. Ξεφυλλίζοντας το πρόσφατα εκδομένο λεύκωμα των Λάμπρου Σκαρτσή και Γιώργου Αβραμίδη «Made in Greece. Το ελληνικό αυτοκίνητο, όχημα και αεροσκάφος» (εκδόσεις tyrograma), βρεθήκαμε μπροστά σε μία έκδοση που ελάχιστα έχει να κάνει με το θέμα που (φαινομενικά) πραγματεύεται — τα αυτοκίνητα.

**το εθνικό μας αυτοκίνητο που διδάξε την πραγματική λιτοτητα!**



**3 ακόμη τυποί PONY για κάθε ανάγκη**

πού τρέχει όσο τού έπιπρέπει τό θριο ταχύτητας  
πού καίει βενζίνη μέ τό σταγονόμετρο  
πού χωράει πέντε «πληθωριστικούς» έπιβάτες  
πού κυκλοφορεί παντού καί πάντοτε

Έξοχο παράδειγμα εταιρίας που τόνισε την ελληνικότητα των οχημάτων της, ήταν η NAMCO των αδερφών Κοντογούρη, με κύριο προϊόν της το πασίγνωστο σε όλους μας PONY. Ακόμη και σήμερα μπορεί κανείς να δει κάποια από αυτά στους δρόμους μας.

Το βιβλίο εξιστορεί την (πετυχημένη) προσπάθεια Ελλήνων να κατασκευάσουν διάφορα οχήματα (ανάμεσά τους φυσικά και επιβατικά αυτοκίνητα) και αεροσκάφη, προκειμένου να καλύψουν τις ανάγκες της χώρας μας, με ένα τρόπο που κάνουν — λίγο ως πολύ — όλα τα πολιτισμένα κράτη του κόσμου. Η διαδικασία αυτή απέδωσε καρπούς έως πριν από λίγα χρόνια, και μετά σταμάτησε για διάφορους λόγους που είχαν να κάνουν με τον ισχυρό ξένο ανταγωνισμό, την έλλειψη εθνικής πολιτικής πάνω στο θέμα αλλά και λάθος «στρατηγικές» αποφάσεις από πλευράς κράτους. Από και πέρα, όλα πέρασαν στη λήθη.

Ερχόμενος κάποιος σε επαφή με άλλους ευρωπαϊκούς λαούς ή γενικά λαούς (τουλάχιστον) ανεπτυγμένων χωρών, παρατηρεί μία ιδιαίτερη προσέγγιση απέναντι σε θέματα που αφορούν τη σύγχρονη πραγματικότητά τους: ένα από αυτά είναι η βιομηχανική τους ιστορία. Κι αυτό, γιατί αντανακλά μια κουλτούρα συλλογικής εργασίας και προσπάθειας, της οποίας το επιτυχές αποτέλεσμα κάνει περήφανους όλους. Το ίδιο ισχύει βέβαια και για οποιοδήποτε άλ-

λο «μετρήσιμο» στοιχείο που αποτελεί δείγμα επιτεύγματος και έκφρασης της πραγματικής υπόστασης αυτού του λαού, π.χ. οι αθλητικές επιδόσεις.

Και όμως η δική μας αντιμετώπιση απέναντι στην ιστορία της χώρας μας έχει μία «διαιτερότητα»: το αν υπάρχουν αναπτυξιακά επιτεύγματα — βιομηχανικά ή άλλα — το αν η Ελλάδα είναι τελευταία, μεσαία, ή πρώτη στην τάδε κατάταξη χωρών, μοιάζει να μην ενδιαφέρει κανέναν. Επικρατεί μια νοοτροπία κρίσης «αφ' υψηλού», μία απόρριψη οποιασδήποτε ουσιαστικής επίτευξης, λόγω κυρίως της περιρρέουσας αναφοράς στην Αρχαία Ελλάδα (η οποία καλύπτει την ανάγκη αίσθησης μοναδικότητας), στην Τουρκοκρατία, και στους Δυτικούς «που δεν ήθελαν να πάμε μπροστά».

Στο πλαίσιο αυτό άλλωστε, δεν έχει γίνει και σοβαρή προσπάθεια διάσωσης σχετικών τεκμηρίων κτίρια, εξοπλισμός, βιομηχανικά αντικείμενα χάθηκαν και συνεχίζουν να χάνονται, ενώ σχεδόν κανείς δεν τα ερεύνησε και δεν τα προέβαλλε, οδηγώντας τελικά ολόκληρα κεφάλαια της ιστορίας μας στο να ξεχαστούν ολοκληρωτικά.

Άλλωστε τα οχήματα αποτελούσαν πάντοτε ένα προϊόν — βιτρίνα για κάθε χώρα, και ακόμη και τώρα είναι ένας κύριος λόγος «εθνικής υπερηφάνιας». Σε



Στη δεκαετία του '70 ο γνωστός ακόμη και σήμερα βιομηχανικός σχεδιαστής Γιώργος Μιχαήλ, κλήθηκε να σχεδιάσει ένα τζιπ πολυτελείας για λογαριασμό του «Νεώριου Σύρου» δημιουργώντας το «Σικάγο». Το εγχείρημα — παρά το εντυπωσιακό αποτέλεσμα — δεν είχε τη συνέχεια που οραματίστηκαν οι δημιουργοί του. Το σημαντικότερο όμως είναι, ότι ένα από τα δύο κομμάτια που κατασκευάστηκαν διασώζεται σε άψογη κατάσταση, στο Τεχνολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης.



Η εταιρεία ΒΙΟΠΛΑΣΤΙΚ, με τη πάροδο των ετών μπόρεσε και κατασκεύασε ένα μικρό ολοκληρωμένο αυτοκίνητο πόλης, το DIM, το οποίο παρουσιάστηκε και στη έκθεση της Γενεύης. Το όχημα αυτό δεν ξεπέρασε ποτέ το στάδιο του πρωτοτύπου αν και είχε όλες τις δυνατότητες για να συμβεί το αντίθετο. Χειρότερο δε είναι, ότι το καλούπι του βρέθηκε πρόσφατα πεταμένο σε κάποιο χωράφι στο Κορωπί — ευτυχώς από κάποιον που μπόρεσε και το αξιολόγησε.

μία κατ' ιδίαν συζήτηση με τους συγγραφείς, μας είπαν ένα παράδειγμα: Η Αυστραλία έχει μία αξιοπρεπή ιστορική παρουσία στην αυτοκινητοβιομηχανία, η «εθνική» της μάρκα όμως, η Holden, δημιουργήθηκε από τη General Motors. Τα γραφόμενα για την εταιρία αυτή αντανακλούν μια αγάπη και μία ιστορι-



Η ΒΕΤ, μια τολμηρή αυτοκινητοβιοτεχνία, παρήγαγε τρίκυκλα φορτηγά και μοτοσυκλέτες ηρωϊκά κατασκευάσει ένα μικρό τρίκυκλο επιβατικό αυτοκίνητο σε ελάχιστα κομμάτια. Ένα από αυτά διασώζεται σε εξαιρετική κατάσταση και κυκλοφορεί ακόμα στους δρόμους. Μήπως θα έπρεπε να βρίσκεται σε κάποιο μουσείο;



κή θεώρηση σε κάτι που αφορά όλους τους Αυστραλούς. Γίνεται τοποθέτηση σε όλο το πλαίσιο των ιστορικών συγκυριών της χώρας στο μισό αιώνα ζωής της εταιρίας, και παντού χρησιμοποιούν πρώτο πληθυντικό: «είμαστε», «κάναμε», «δημιουργήσαμε», «αναπτύξαμε». Η Holden είναι δημιουργία, έκφραση και τεκμήριο της υπόστασης του Αυστραλού. Έχουν εκδοθεί βιβλία για την εταιρία, υπάρχει μουσείο της, και η ιστορία της αποτελεί κοινή γνώση για το μέσο πολίτη. Το ίδιο ισχύει και για άλλες σημαντικές βιομηχανικές μονάδες.

Και μόνο βλέποντας κανείς μέσα στο βιβλίο τις αντίστοιχες ελληνικές δημιουργίες, διαπιστώνει ένα τεράστιο πλούτο έκφρασης, ιδεών, δημιουργικότητας· εκπλησσεται και ανακαλύπτει όχι μια «άλλη Ελλάδα», αλλά «την Ελλάδα». Αυτή που εκφράζεται μέσα από ατομικές προσπάθειες, «πατέντες», λίγες «αρπαχτές», έναν δεινοσαυρικό δημόσιο τομέα, αλλά ταυτόχρονα δημιουργεί με ένα καθαρά «μεσογειακό» ταμπεραμέντο. Αυτή η δραστηριότητα είναι εν τέλει πολύ πιο κοντά στην πραγματική μας ταυτότητα από οποιοδήποτε ιδεατό και συναισθηματικό σχήμα επικρατεί μέσα μας.

Πρέπει να είμαστε ένας από τους ελάχιστους λαούς που διέθεταν εθνικές μονάδες κατασκευής οχημάτων (αυτές που τέλος πάντων είχαμε), οι οποίες παρήγαγαν π.χ. λεωφορεία και ελαφρά φορτηγά – που όχι μόνον έζησαν μαζί μας για δεκαετίες, αλλά και αποτέλεσαν μέρος του αστικού μας τοπίου – και δεν συνειδητοποιήσαμε καν το γεγονός.

Είναι απόλυτη η ανάγκη να διασώσουμε τη σχετική μνήμη, να την περάσουμε στις επόμενες γενιές, να την προβάλλουμε, να την αγαπήσουμε: κάθε κτίριο, αντικείμενο, φωτογραφία, καταγραφή, μαρτυρία, όλα είναι πολύτιμα και πρέπει να μη χαθούν. Είναι μοναδική ευκαιρία, τη στιγμή που η παγκοσμιοποίηση τείνει να αλλάξει εντελώς τις δομές της ανάπτυξης των λαών, να διασωθεί η μνήμη που αποδεικνύει πέρα από κάθε αμφιβολία το πραγματικό ποιόν μας.

Σχετικά δείγματα αυτής της «αλλαγής πλεύσης» έχουν ήδη αρχίσει να φαίνονται και ελπίζουμε η ισοπεδωτική, απαξιωτική νοοτροπία που τόσα χρόνια στοίχειωσε το παρόν μας, να σταματήσει στο μέλλον.



*Πόσοι γνωρίζουν ότι τα λεωφορεία τα οποία υπάρχουν ακόμα και σήμερα στην πόλη μας, σε μεγάλες ποσότητες είναι 100% ελληνικά και ότι η ΒΙΑΜΑ που τα κατασκεύαζε από 3η μεγαλύτερη επιχείρηση στην Ελλάδα (ανεξαρτήτως κλάδου) οδηγήθηκε στο κλείσιμο μετά τις αθρόες εισαγωγές μεταχειρισμένων λεωφορείων από όλη την Ευρώπη;*

## Κατασκευασμένα στην Ελλάδα για την Ελλάδα!

Βιομηχανία Β.Π.Α.Ε. Η Π.Α.Ε. Η Β.Π.Α.Ε. είναι η μεγαλύτερη βιομηχανία της Ελλάδας, που κατασκευάζει οχήματα από μικρά αυτοκίνητα μέχρι τα φορτηγά, ταξί, λεωφορεία, κ.λπ. Η Β.Π.Α.Ε. είναι η μεγαλύτερη βιομηχανία της Ελλάδας, που κατασκευάζει οχήματα από μικρά αυτοκίνητα μέχρι τα φορτηγά, ταξί, λεωφορεία, κ.λπ. Η Β.Π.Α.Ε. είναι η μεγαλύτερη βιομηχανία της Ελλάδας, που κατασκευάζει οχήματα από μικρά αυτοκίνητα μέχρι τα φορτηγά, ταξί, λεωφορεία, κ.λπ.



Βιομηχανία Β.Π.Α.Ε. Η Π.Α.Ε. Η Β.Π.Α.Ε. είναι η μεγαλύτερη βιομηχανία της Ελλάδας, που κατασκευάζει οχήματα από μικρά αυτοκίνητα μέχρι τα φορτηγά, ταξί, λεωφορεία, κ.λπ. Η Β.Π.Α.Ε. είναι η μεγαλύτερη βιομηχανία της Ελλάδας, που κατασκευάζει οχήματα από μικρά αυτοκίνητα μέχρι τα φορτηγά, ταξί, λεωφορεία, κ.λπ.



© 1985 Β.Π.Α.Ε. Βιομηχανία Β.Π.Α.Ε. Η Π.Α.Ε. Η Β.Π.Α.Ε. είναι η μεγαλύτερη βιομηχανία της Ελλάδας, που κατασκευάζει οχήματα από μικρά αυτοκίνητα μέχρι τα φορτηγά, ταξί, λεωφορεία, κ.λπ. Η Β.Π.Α.Ε. είναι η μεγαλύτερη βιομηχανία της Ελλάδας, που κατασκευάζει οχήματα από μικρά αυτοκίνητα μέχρι τα φορτηγά, ταξί, λεωφορεία, κ.λπ.

# photographer's STUDIO



Διαφημιστική φωτογραφία – Πορτρέτο – Ελεύθερο ρεπορτάζ  
Εμφάνιση & εκτύπωση ασπρόμαυρων φωτογραφιών

Α Κ Ρ Ι Β Η Σ Π Υ Ρ Ι Δ Ω Ν Ο Σ - Φ Ω Τ Ο Γ Ρ Α Φ Ο Σ

Ήρας 13-15, 26441 Πάτρα • Τηλ.: 2610 422.754



# Αφιέρωμα στην ελληνική ταξιδιωτική λογοτεχνία

Αφορμή μας η παρουσίαση του βιβλίου του Κώστα Λογαρά «Στη χώρα του Νεντίμ μύριζε πεύκο» που συνδιοργανώσαμε τη Δευτέρα 24 Νοεμβρίου στο ξενοδοχείο «Βυζαντινό» μαζί με το βιβλιοπωλείο «Παπασωτηρίου» και τις εκδόσεις «Μεταίχμιος».

Ένα αφιέρωμα στην ελληνική ταξιδιωτική λογοτεχνία με αγαπημένα μας αποσπάσματα, μια απόπειρα θεωρητικής προσέγγισης αλλά και προτεινόμενους τίτλους από τις καλύτερες στιγμές της ελληνικής εκδοτικής παραγωγής μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 1970.



## Ξένες υποθέσεις

Όταν κανείς ταξιδεύει στο εξωτερικό, πίστη μου είναι, ότι πρέπει να είναι συνετός. Και συνέχεια να έχει στο μυαλό του ότι είναι περσιτικός. Αυτό του επιτρέπει μια προοπτική μοναδική, αν και θα βρει ότι το δρομολόγιό του είναι ταυτόχρονα και επιχρή και κατάρα. Η μαγία του για ταξίδια δεν θα τον αφήσει να συνθηκολογήσει και θα αναρωτηθεί πώς ποτέ σκέφτηκε στα σοβαρά ότι θα είναι ευχαριστημένος μένοντας μέσα στα σύνορα μιας μεσοδυτικής πολιτείας. Οι περισσότεροι αλήτες, που γνώρισα ποτέ δε θέλησαν να βρουν τον ένοχο, που παραμένει το αντικείμενο της μακριάς, αμείλικτης αναζήτησής τους, η μόνο μαγία είναι που που προσπαθούν να διώξουν, όχι για κάποιο προαίσθημα, την καταδίωξη βλέπουν και ποτέ τη σύλληψη. Χωρίς φόβο αντιλόγου το *bon voyage* ακούγεται πάντα, συνδυασμένο με ένα καντήλι από την ακτή, που το κουνάει μια κοπέλα, και που ακόμα είναι υπερβολικά σίγουρη ότι δεν θα τον ξαναδεί. Αεροπλάνα και τρένα και πλοία και λεωφορεία, με χαρακτηριστικό τρόπο, προκαλούν μια κοινή αίσθηση θλίψης, εκτός και έχεις μια βαλίτσα και ένα εισιτήριο και ένα διαβατήριο, και το φορτίο που μεταφέρουν είναι εσύ. Μια ξένη υπόθεση σε αντίθεση με μια της πόλης σου, και η τοπικά επιδοκιμασμένη ρομαντική φαντασία, είναι μυστηριωδώς ελκυστική, και αφείλεται σε γνωστές περιστάσεις, που καταλήγει μονάχα να αναφέρεται σαν μίαν ανάμνηση. «Foreign affair», Tom Waits (μετάφραση: Γιάννης Αδαλόπουλος)

«Foreign affair», Tom Waits  
(Μετάφραση: Γιάννης Αδαλόπουλος)  
από το περιοδικό «Παράθυρο», τεύχος 4.





## Η ταξιδιωτική λογοτεχνία: Απόπειρα καθορισμού

«Θα μπορούσε, σε πρώτο κοίταγμα, να φανεί παράδοξο το γεγονός ότι, στον αιώνα μας τουλάχιστον, με τις τάσεις της ανάλυσης, της αναψηλάφησης και της θεωρητικοποίησης, το δόλου ευκαταφρόνητου λογοτεχνία ελάχιστα απασχόλησε τους θεωρητικούς της λογοτεχνίας.

«Έπρεπε να φτάσουμε στην τέταρτη δεκαετία του αιώνα μας, για να αποκαταστήσει ο Albert Thibaudet την ταξιδιωτική συγγραφή ως λογοτεχνικό είδος. Η συγκεκριμένη αυτή χρονική στιγμή δεν επιδεχόταν επίσημη: ως το 19ο αιώνα, το λογοτεχνικό ύφος ήταν κάτι εντελώς αλλότριο από την εκάστοτε γενική αντίληψη περί ταξιδιογραφίας.

«Κι όμως, η ελληνική ταξιδιογραφία ξεκίνησε από ένα λογοτεχνικό πρότυπο, ένα πρότυπο κοινό και για πολλές άλλες εκφάνσεις της λογοτεχνίας και από το οποίο η ταξιδιογραφία απομακρύνθηκε, για να το προσεγγίσει ξανά, 2.500 χρόνια αργότερα. Στην Οδύσσεια, το πρώτο ολοκληρωμένο ποιητικό έργο της ελληνικής γραμματείας, βρίσκει την πρώτη του λογοτεχνική έκφραση το ταξίδι. Η Οδύσσεια αποτελεί ένδειξη ότι η ταξιδιογραφία θα μπορούσε θαυμάσια να έχει προϋπάξει, ως έργο της προφορικής παράδοσης, και αυτού ακόμη του ομηρικού έπους. Υπόθεση που μπορεί να ενισχυθεί και από το γεγονός ότι η ταξιδιωτική συγγραφή δεν προϋπέθετε το είδος των πυρήνων που χρειάστηκαν για τη γένεσή τους, τα περισσότερα λογοτεχνικά είδη, δηλαδή κάποια συγκεκριμένα λογοτεχνικά έργα, που λειτουργούν ως αρχέτυπα. Διότι βασίζεται σε ένα πραγματικό, αδιάσειστο έρεισμα και το υλικό για την ύπαρξη της αντλείται από μια από τις αρχαιότερες ανθρώπινες τάσεις: τη μετακίνηση.

«Η ταξιδιωτική συγγραφή έγινε ταξιδιωτική λογοτεχνία με τρόπο απλό και αβίαστο, όταν άρχισαν να ασχολούνται μαζί της οι λογοτέχνες.

Η αφοριστική αυτή διαπίστωση δεν υπονοεί καμιά απλούστευση. Αντιθέτως έχουμε να κάνουμε με την αναπροσαρμοσμένη και χωρίς περισπασμούς μιαίμα μιας συγκεκριμένης τάξης ανθρώπων (που είναι και

οι απολύτως αρμόδιοι) και με μια γραφίδα έτοιμη, ύστερα από μακραιώνη θητεία σε άλλα λογοτεχνικά είδη. Αλλά και αναλυτικότερα: η ταξιδιωτική συγγραφή διαθέτει τώρα τα συμβατικά εκείνα χαρακτηριστικά, που μπορούν να την προσγράψουν στη λογοτεχνία, ως είδος της: διαθέτει δηλαδή στοιχεία, που άπτονται παραμικρών όπως το αντικείμενο, η έκταση, οι χαρακτήρες και ο σκοπός του συγγραφέα, ο σκοπός του αναγνώστη (ζητήματα, δηλαδή, περιεχομένου), ο τρόπος παρουσίασης, η εξωτερική δομή, το ύφος (ζητήματα, δηλαδή, μορφής).

Το αντικείμενο της ταξιδιογραφίας παρουσιάζεται λοιπόν σαφέστατα καθορισμένο, σε σχέση με τις άλλες λογοτεχνικές εκφράσεις: πρόκειται για τον ανοιχτό χώρο (φυσικό ή υποκειμενο σε ανθρώπινες παρεμβάσεις), ο οποίος προσφέρεται σε ένα άπειρο πλήθος μορφών. Αντιθέτως, η έκτασή της δεν καθορίζεται με κανένα κανόνα: μιλούμε για εντύπωση, όχι για πλοκή, που από τη φύση της πρέπει να αναπτύχθει ακολουθώντας μια πορεία δράσης – και η εντύπωση μπορεί να αποδοθεί μέσα από έναν τόμο και μέσα από μια φράση.

### Εικοστός αιώνας: Η άνοξη και η ακμή

*Η φυγή ως πραγμάτωση μέσα από τη λογοτεχνική ταξιδιογραφία*

«Ας πάρουμε τα πράγματα από την αρχή. Μια χρονολογία: 1927. Ένα όνομα: Νίκος Καζαντζάκης. Ένα βιβλίο: Ταξιδεύοντας. Να η αφετηρία της ελληνικής ταξιδιωτικής λογοτεχνίας, παρ' ό,τι, νωρίτερα στη δεκαετία του '20, ο Ζαχαρίας Παπαντωνίου και ο Θεμιστοκλής Αθανασιάδης γράφουν για τα ταξίδια τους. Παρότι, επίσης στα 1927, γράφτηκε ένα άλλο βιβλίο, που έρχεται ισάξιο να σταθεί δίπλα στο Ταξιδεύοντας: η Άσκηση στον Άθω, του Τάκη Παπατσώνη, που κατά περιεργό τρόπο, έμεινε στη σκιά της ταξιδιογραφίας μας.

«Το Ταξιδεύοντας παρέχει τα στοιχεία, θέτει τις βάσεις και αποτελεί κάλεσμα για τους υπόλοιπους ταξιδιογράφους μας, εξασφαλίζοντας στον Καζαντζάκη το προνόμιο του πρώτου διδάξαντα, που συστη-

ματοποιήσε στην Ελλάδα το λογοτεχνικό είδος της ταξιδιωτικής εντύπωσης.

«Οι λογοτέχνες μας βρίσκουν στο ρομαντισμό ένα γενικότερο θεωρητικό αρχέτυπο, στον Καζαντζάκη ένα από, προσομοιωμένο στα ελληνικά δεδομένα και στερεό δείγμα ενός νέου τρόπου γραφής, ενώ δεν πρέπει να παραλειφθεί και η επαφή με συγχρόνους τους ξένους ταξιδιωτικούς συγγραφείς.

«Όλοι ανεξαιρέτως μιλούν για το αίτημα της φυγής, παρότι αυτό μπορεί να διαφοροποιείται από το συγγραφέα σε συγγραφέα.

«Στο ένα άκρο ο Καζαντζάκης, με τη διαρκή επαγρύπνηση, την πολιτική κρίση, τη μεθοδικότητα στην ανάλυση και την ερμηνεία των αιτιών, δίνει, μέσα από τον αρρενωπό λυρισμό του (λυρισμό που από πολλούς μπορεί να θεωρηθεί ανύπαρκτος), μοναδικές εικόνες της «παρούσας στιγμής», που περνούν από μπροστά μας σαν κινηματογραφική ταινία από μια οθόνη. Τα ταξίδια του είναι αυτοψίες, αναγνωριστικά της εκρηκτικής φάσης που περνά ο πλανήτης μας: από μια άλλη, εξομολόγηση της ατελειώτης μάλης και της κοσμογονίας που συντελούνται μέσα του.

«Στο άλλο άκρο ο υποκειμενικότερος όλων. Ουράνης: Είμαι από τις φύσεις εκείνες που δεν μπορούν να νοιώσουν την ευτυχία παρά μόνο ως παρελθόν. Σίγνια είμουν ευτυχής την ίδια στιγμή που ζούσα ή έβλεπα κάτι. [...] Μου χρειάζεται τ' αργό δούλεμα της ανάμνησης, που κάνει επιπόνη τα ειλητά, συνήθως, περιγράμματα της πραγματικότητας, μου χρειάζεται να ξεχάσω πρώτα και να αναιδέσω ύστερα, για να δημιουργηθεί το εξίσιο εκείνο ισοζύγιο πάνω στο οποίο μπορεί να ακροβατηθεί η πνευματική μου ευτυχία.

«Ανάμεσα στα δυο άκρα ο πνευματικότερος, Παναγιωτόπουλος: που ιστοριογράφος ο ίδιος με το Σκεραβαίο τον Ιερό πλησιάζει τον παρελθοντολήτη Ουμάνη, με την Αφρική τείνει προς τον Καζαντζάκη για να βρει την ισορροπία του στις Πολιτείες της Ανατολής, και να τη διαταράξει βίαια στον Κόσμο της Κίνας, παρουσιάζοντας ασυνήθιστες συζομιώσεις της παιδιότητάς του, ανύπαρκτες (πέρα από τις φυσικές διαφοροποιήσεις τους) στους Καζαντζάκη Ουράνη. Έχουμε δηλαδή να κάνουμε με τα τρία κύρια σημεία

ενός φάσματος καθοριστικού όχι του περιεχομένου, αλλά της οπτικής και της χροιάς των ταξιδιωτικών εντυπώσεων. Στην ίδια κλίμακα κινούνται και οι υπόλοιποι ταξιδιογράφοι της εποχής του Μεσοπολέμου, ιλιγιοιζόντας, ανάλογα με την ιδιοσυγκρασία τους, άλλος το ένα σημείο, άλλος το άλλο. Από κει και πέρα, οι προσωπικοί τρόποι του καθενός έδωσαν τις ανάλογες ταξιδιωτικές σελίδες, πολλές από τις οποίες παρέμειναν αξιέπραστες, όπως εκείνες του Κόντογλου και του Παπατσώνη και αρκετές των Παπαντωνίου, Βενέζη, Μυριβήλη, Καραντώνη, Χάρη. Το αίτιο των ποιητικών διακυμάνσεων ανάμεσα σε κείμενα του ίδιου λογοτεχνικού, από τη στιγμή που οι συγγραφικές του δυνατότητες θεωρούνται –και έχουν αποδειχθεί– δεδομένες, ό,τι δηλαδή ονομάζουμε απουσία έμμενωσης ή, απλώς, κακή στιγμή, είναι, στην περίπτωση των ταξιδιωτικών εντυπώσεων, πολύ συγκεκριμένο: οφείλεται στην έλλειψη μετουσίωσης, καθώς ο τόπος αποδεικνύεται για το συγγραφέα φευγάτος. Αστάθητοι παράγοντες εμποδίζουν τον τελευταίο να αναχνεύσει τις αισθητικές, νοητικές και ψυχικές προσλαμβάνουσες που του προσφέρει ο τόπος και να τις διηθήσει μέσα από το εσώτερο προσωπικό του φίλτρο...»

Τα αποσπάσματα από τη θεωρητική προσέγγιση της ελληνικής ταξιδιωτικής λογοτεχνίας προέρχονται από την εισαγωγή της πεντάτομης ανθολογίας της Αννίτας Π. Παναρέτου «Ελληνική ταξιδιωτική λογοτεχνία» (Εκδόσεις «επικαιρότητα», 1995).

*Μερικές επιλογές από τους σταθμούς της ελληνικής ταξιδιωτικής λογοτεχνίας:*

**Δραγούμης Ίων.** Σαμοθράκη το νησί, Αθήνα, 1926.

**Καζαντζάκης Νίκος.** Ταξιδεύοντας, Αλεξάνδρια, Σεράπειον, 1927.

**Καζαντζάκης Νίκος.** Τι είδα στη Ρουσία, Αθήνα, Στοχαστής, 1928.

**Κόντογλου Φώτης.** Ταξίδια. Αθήνα, 1928.

**Αθανασιάδης Θεμιστοκλής.** Ένα μήνα στο Βόρειο Πόλο, Αθήνα, 1932.

**Ουράνης Κώστας.** Soly Sombra. Αθήνα, Φλάμμα, 1934.

**Κόντογλου Φώτης.** Ο Αστρολάβος, Κέρκυρα, 1935.





**Παναγιωτόπουλος Ι. Μ.,** *Μορφές της Ελληνικής Γης*, Αθήνα, Έκδοση Γραφείου Πνευματικών Υπηρεσιών, 1937.

**Δόξας Άγγελος,** *Στον ίλιγγο της Αμερικής*, Αθήνα, Τύποις Πυρσού, 1941.

**Βενεζής Ηλίας,** *Άνεμοι*, Αθήνα, Άλφα, 1944.

**Χατζηδάκης Μανώλης,** *Μυστράς*, Αθήνα, Παπαχρυσάνθου, 1948.

**Ψαθάς Δημήτρης,** *Κάτω από τους ουρανοξύστες*, Αθήνα, 1950.

**Θεοτοκάς Γιώργος,** *Δοκίμιο για την Αμερική*, Αθήνα, Εστία, 1954.

**Μυριβήλης Στράτης,** *Απ' την Ελλάδα*, Αθήνα, Ελληνική, Εκδοτική, Εταιρία, 1954.

**Βρεπτάκος Νικηφόρος,** *Ο ένας από τους δύο κόσμους*, Αθήνα, 1958.

**Πανσέληνος Α.,** *Στη Μόσχα με τα νιάτα του κόσμου*, Αθήνα, Δίφρος, 1962.

**Παπανούτσος Ε. Π.,** *Αμερική- Ένα κεφάλαιο της ιστορίας του ανθρώπου*, Αθήνα, Ίκαρος, 1966.

**Τσαρούχης Κώστας,** *Ότι ξέρω για τον τόπο μου*, Αγρίνιο, 1966

**Χάρης Πέτρος,** *Από τον πανάρχαιο στον καινούργιο κόσμο*, Αθήνα, Εστία, 1970.

**Βλάχος Άγγελος,** *Η πράσινη Μόσχα*, Αθήνα, Εστία, 1976.



αυτό που ήξερες, που πιας γνωρίζεις. Έχεις πολλές εμπειρίες. Τα χρώματα τα παρακολουθείς. Εδώ το γαλάζιο αχνίζει. Μεταστρέφεται προς το λευκό. Ανοίγει άλλον ουρανό μέσα στη θάλασσα, που ρέει, ανταγωνιστικό. Φωτισμένο από ήλιο βουλιαγμένο στο βυθό. Ήλιο διάχυτο, όχι συγκεντρικό. Οι πέτρινοι κάβοι και οι σάρες, που στρώνουν τον κόρφο του Μύρτου, επιπλέουν, δε πατούν. Μυστική και δυσδιάκριτη κατεργασία, εκεί που λιώνουν τ' αποχρώματα. Αργιλοχώματα ασπροκίτρινα, απλώνουν ριπίδια μέσα στο νερό. Το χρώματα ανασκάβει τα θέμελά τους. Αμφισβητεί την υπόστασή τους την υλική.

Μια αλυσίδα χάλκινη, στο χρώμα της ψημένης γης, - τύμπανα, και αχός, και άνεμος-, η ζωή: σπιτία, παλά-

τια, εκκλησίες, καντούνια, νερένιοι δρόμοι, πιαστέες. Τους υποσκάβει και τους λεηλατεί. Κι εσύ παρακολουθείς την εξάισια μεταστροφή.

Τόσα ξεγελάσματα, κι άλλα τόσα μάτια. Τα κορμιά μην τα συλλογιστείς. Μείνε γατζωμένος στον ίλιγγο του βράχου σου, στο όργιο των χρωμάτων. Το θάνατο δε θα τον χάσεις - τόσο σίγουρος. Έτσι καθαρά να γράφεται σε τόσο φως, σε μια διαύγεια που μαχαιρώνει. Όμως τούτο το θαύμα κάτω από τα πόδια σου, να χύνεται, κι απέναντι στον ανύπαρκτο ορίζοντα το όνειρο της ιταλιάνικης γης να περιμένει. Αλλιώςτικο Αιγαίο, φρυγμένο κι αγαλήνευτο. Πώς να τ' αποχωριστείς; Πώς να το σβήσεις; Πάρε το μονοπάτι της επιστροφής. Το δίπτυχο έχει φτερούγι ελπίδας.

**Ι. Μ. Παναγιωτόπουλος**  
**Απόσπασμα από το βιβλίο «Σκαρβαίος ο ιερός – Η Αίγυπτος» (1980)**

Δεν είναι μονάχα τέχνη δύσκολη το ταξίδι. Είναι και περιπέτεια ψυχής και νου. Ξεκινούμε με την προσδοκία, όλα είναι μέσα μας πολύ πρωινά, πολύ χαρούμενα. Κ' επιστρέφουμε φορτωμένοι μνήμη και πείρα. Γιατί συμβαίνει να μην αγαπούμε τους αδιάφορους περιηγητές, που περπατούν στις επιφανείες και θησαυρίζουν αισιόδοξα τις μικρές περιστατικές ευτυχίες; μήτε και τους φιλόκερδους, που διατρέχουν τις στεριές και τις θάλασσες τεντωμένοι, σαν τα νεκρά κολεόπτερα, ανάμεσα σ' ένα κατάσπιχο γεμάτο λιπαρούς αριθμούς. Έτσι το ταξίδι μεταμορφώνεται σε θαυμάσια μορφή θεάς και το νιώθει ο ταξιδιώτης βαθύτατα, καθώς κι ο τυφλός, πόσο ακριβή και πόσο πνευματωμένα, πολύ περισσότερο παρά οι άλλες αισθήσεις, είναι η όραση και από την άλλη μεριά: σε

μια μετατόπιση αγωνίας. Πηγαίνουμε από τόσο σε τόσο, κινημένοι από την εφιαλτική παρόρμηση της φυγής, από τη δίψα της άγνωστης μέρας, από την ανάγκη να προσφέρουμε κάποιο παρθενικό περιεχόμενο στην καθημερινή μας συνειδηση. Κ' ύστερα, είναι τόσο σύντομη η ζωή κ' είναι τόσο σπαραχτικά όμορφη αυτή η βάρβαρη γης - και των ανθρώπων τα έργα: κι ο άνθρωπος ο ένας, ο προαιώνιος, που διασκελίζει τις εποχές με τα μάτια γεμάτα ρέμβη και όνειρο, με το κορμί γεμάτο αίμα κ' ιδρώτα. Στο τέλος, ανακαλύπτουμε, φυσικά, πως στένεψε περισσότερο περιγυρά μας η γης και πως το άγνωστο τούτο κομμάτι που με το ταξίδι κερδίσαμε και το ζούμε πια με τη θύμηση σαν αγαπημένη μορφή δεν είναι παρά κάποιο άλλο σύνορο, κάποιο άλλο τείχος.

**Δημήτρης Βασιλειάδης**  
**Απόσπασμα από το βιβλίο «Θεωρία εφτάστηρη: η μαγεία του Ιόνιου» (1983)**

Το ιόνιο έχασε ένα κομμάτι του στο Μύρτο. Του το κράτησε η Κεφαλονιά. Το πιο πολύτιμο. Ο τόπος είναι στη Θηνιά. Κόρφος απροσδόκητος, σε ανατόξευση γα-

λάζιου. Το γαλάζιο σε αναθεώρηση ακραία, μεταφυσική. Δε μπορείς να το περιγράψεις. Δε γίνεται να το πιστέψεις. Δοκιμάζεις μονάχα να το πεις. Δεν είναι

**Γιάννης Ζουγανέλης**  
**Απόσπασμα από το βιβλίο του Γιώργου Χρονά «Τελετές μοτοσυκλέτας»**

«...Τόπος αλιανθής ή αλιπόρφυρος, είναι η γγγίς της θάλασσας γη, επιμένει μια γαλάζια επιγραφή κοντά στη Βάρκιζα: Αλιανθος!

...Ο δρόμος για το Σοϊνίο, λωρίδα ασφαλτορή, πορεύεται πλάι στον αιγιαλό. Από μια αναπάντηχη στροφή προβάλει ξαφνικά το νασιότατο άκρο της Αιτικής. Το άγαλμα της Λογχοφόρου σοφίας, δεν το διακρίνω! Χρόνια ερημωμένος ο πασιδάωνος ναός. Αριστερά, ο μικρός προπολεμικός δρόμος, οδηγεί αδιάφραστα στο Λαύριον. Στο λιμάνι, ένα παλιό καράβι σκούριασε πια. περιμένει την σειρά του να γίνει παλιοσίδερα... Κοιτώ αργά την πόλη. Τα σπίτια - παλιά νεοκλασικά- τα ξεβάφει συνέχεια ο χρόνος!

Έκεί που χάνεται η ματιά, ένα στενόμακρο νησί βουλιάζει μες στη θάλασσα. Στέκομαι όρθος στον άνδρο λόφο. Γύρω-γύρω κίτρινα αγκάθια και ένα απειροκίτρινο ασπαλάθι. «...με κλάδους ασπαλάθου εκόλαζον εις τον άδη οι Θεοί τους τυράνους...». Η μηχανή γερμένη στο πέτρινο πεζούλι κοιτάζει το νησί. Δεν της μιλά. Είναι η Μακρόνησος... Ο δρόμος γίνεται μεσογειακός. περνά μες από δάση διακρίνονται ίχνη από παλιά λατομεία, λείψανα αρχαίων δρόμων. Η εγκαταλεημένη σιδηροδρομική γραμ-

μή, αναπαύεται ξεχασμένη στην κοιλάδα του ποταμού.

Διασχίζουμε την πεδιάδα της Κερατέας. Διακρίνεται το Πάνειον όρος. Στην θέση της ομλωνυμης κώμης, υπήρχε άλλοτε ο αρχαίος δρόμος, Κεφαλή. Οι αρβανίτες ποιμένες ακούν τις νύχτες την σύριγγα του Πανός. Οι ήχοι της κατεβαίνουν με τον άνεμο, από την ιερή σπηλιά του τραγικού θεού...

Ο αγέρας της θάλασσας μαρτυρά τον δήμο Πρασιών (σημερινό Πόρτο Ράφτη).

Ποιος να το φανταζόταν, πώς τα μικρά κορίτσια που ήταν αφιερωμένα στην θεά του κυνηγιού, τα έλεγαν, άρκτους! Σε μια άλλη θάλασσα συναντάει κανείς τέτοια κορίτσια, που επίμονα τον κοιτούν κι έχουν στα χείλη ένα κρυφό χαμόγελο. ευλογημένα αρκούδια...

Στη Ραφήνα δύο καράβια σαλπάρουν μαζί. Το ένα πάει στην Κέα. το άλλο δεν ξέρω που πάει. Γατζωμένο στον βράχο ένα κατάλευκο ξεκκλήσι, είναι αφιερωμένο στα πλεούμενα του Ευβοϊκού. Ανώνυμος ναυτικός κρέμασε, αντί κανδήλας, στο ταβάνι, ένα παλιό πηδάλιο...».



# ECOFESTIVAL 2003

Του Ανδρέα Τσιλίρα

## Ανάγκη για θαρραλέα στήριξη

Η τρίτη απόπειρα της εταιρείας ΔΗΩ για τη διοργάνωση μιας γιορτής της βιολογικής γεωργίας στην Αθήνα ήταν αναμφίβολα και η πιο πετυχημένη. Ο στόχος ήταν από την αρχή ξεκάθαρος. Να καταγραφεί η αγορά της βιολογικής γεωργίας και βιολογικής κτηνοτροφίας, να θεσμοθετηθεί ένας διάλογος ανάμεσα στα μέλη της, να εκτιμηθεί η απήχηση στον κόσμο και να δοθεί η ευκαιρία στους ανυποψίαστους, για εξοικείωση με μια εναλλακτική μορφή επαγγελματικής δραστηριότητας και ουσιαστικής προστασίας του περιβάλλοντος και της δημόσιας υγείας.

Στο Εκθεσιακό Κέντρο Αθηνών συγκεντρώθηκαν περίπου 150 εκθέτες και αντιπρόσωποι φορέων που σχετίζονται με τη βιολογική γεωργία. Μαζί τους βρέθηκαν και 15000 επισκέπτες που ήρθαν σε επαφή με βιολογικά προϊόντα απ' όλη την Ελλάδα.

Καλλιεργητές και κτηνοτρόφοι από την Αρκαδία, τον Έβρο, την Πιερία, τη Γαύδο, την

Κεφαλλονιά, τη Ζάκυνθο, την Ημαθία, τη Σαντορίνη (δυστυχώς όχι όσοι θα θέλαμε από τη Δυτική Ελλάδα καθώς όπως μάθαμε, η πραγματικότητα στην περιοχή δεν είναι και η καλύτερη δυνατή για τις βιολογικές καλλιέργειες), παρουσίασαν τη δραστηριότητά τους, διαφήμιζαν τα προϊόντα τους και πιθανότατα έφυγαν από την έκθεση με την αισιοδοξία ότι στην επόμενη εκδήλωση όλα θα είναι πιο εύκολα.

Με την ίδια αισιοδοξία επισκεφθήκαμε κι εμείς την έκθεση, θεωρώντας ότι έστω και καθυστερημένα η βιολογική γεωργία –και μέσω αυτής η σύγχρονη αντίληψη για το τι σημαίνει περιβαλλοντική προστασία μακριά από ευχολόγια και εντυπωσιακούς ακτιβισμούς– βρήκε τη θέση του στην ελληνική πραγματικότητα.

Μας έλειψε βέβαια η επιστημονική διάσταση του όλου ζητήματος. Παρατηρήσαμε, ας πούμε, ότι αν κάποιος δεν ήταν γνώστης του θέματος θα έβρισκε δύσκολα τον τρόπο να ενημερωθεί όχι από έναν παραγωγό, αλλά από έναν αρμόδιο επιστήμονα. Επίσης παρατηρήσαμε και κάποιες υπερβολές, όπως για παράδειγμα, αυτό την «επιδείξη» ενός μικρού... κοτετσιού εντός του Συνεδριακού Κέντρου.

Έτσι μοιραία ο χαρακτήρας του φεστιβάλ ήταν περισσότερο εμπορικός. Σε αυτό συνέβαλαν οι επισκέπτες από τον Καναδά, τις Η.Π.Α., τη Νότια Αφρική, την Ιταλία, την Γερμανία, την Γαλλία, το Βέλγιο, τις Βαλκανικές χώρες και την Κύπρο, καθώς και η παρουσία της Διεθνούς Ομοσπονδίας για την βιολογική γεωργία στην Ελλάδα, της

IFOAM και η υποστήριξη του Μεσογειακού τμήματος της στο «Ecofestival».

Υπήρχαν, όμως, και τα καλά στοιχεία. Όπως, για παράδειγμα, αυτό της ύπαρξης στο χώρο του Τμήματος Βιολογικής Καλλιέργειας του ΑΤΕΙ Ιονίων Νήσων (Κεφαλλονιά), που είχε την ευκαιρία να αποδείξει ότι η Ελλάδα βγάζει πλέον εξειδικευμένους επιστήμονες πάνω στο χώρο της βιολογικής καλλιέργειας.

Εξίσου θετική ήταν η διαπίστωση ότι ο χώρος των ενασχολούμενων με τα βιολογικά προϊόντα έχει ανιληφθεί την ανάγκη της λειτουργίας συλλογικών φορέων (ελπίζουμε όχι στο πρότυπο των αμαρτωλών γεωργικών συναιτηρισμών του παρελθόντος),

ώστε να προωθήσουν πιο αποτελεσματικά τις διεκδικήσεις τους.

Μιλώντας για διεκδικήσεις... Πρέπει κάποια στιγμή χώροι όπως αυτός της βιολογικής καλλιέργειας να αντιμετωπιστούν λίγο πιο θαρραλέα από τους πολιτικούς φορείς. Γιατί όλοι στα λόγια χαιρόμαστε να βλέπουμε τα βιολογικά προϊόντα να γίνονται ολοένα και πιο δημοφιλή, όμως πρέπει κάποτε να τα υποστηρίξουμε και στην πράξη, λέγοντας ας πούμε ότι οι αγρότες δεν μπορούν να διεκδικούν διαρκώς επιδοτήσεις για τις παραδοσιακές καλλιέργειες, αλλά πρέπει κάποτε να πάρουν την ευθύνη προσαρμογής τους στα νέα δεδομένα.





# Σε ποιον θα αναθέσουμε την Περιβαλλοντική Εκπαίδευση;

Μια απόφαση του υπουργείου Παιδείας που ελήφθη στις αρχές της φετινής ακαδημαϊκής χρονιάς, προκάλεσε μια ενδιαφέρουσα συζήτηση γύρω από το καθεστώς της Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (Π.Ε.) στην Ελλάδα.

Σύμφωνα με τα μέχρι τώρα ισχύοντα, φορείς της Π.Ε. είναι τα σχολεία όλων των βαθμίδων (όπου το περιβάλλον δεν αποτελεί ξεχωριστό μάθημα, αλλά διαθεματική ενότητα), τα 19 Κέντρα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (ΚΠΕ), αλλά και τα Δίκτυα της Π.Ε. μέσω των οποίων προγράμματα Π.Ε. υλοποιούνται με τη συνεργασία εκπαιδευτικών, μη κυβερνητικών οργανώσεων και άλλων φορέων, χρηματοδοτούμενα συνήθως από κάποιο ελληνικό ή ευρωπαϊκό ταμείο.

Αυτά τα τελευταία, τα Δίκτυα, αφορά η απόφαση του υπουργείου, σύμφωνα με την οποία από φέτος τέτοιου είδους πρωτοβουλίες (που συνήθως αφορούν διασύνδεση σχολείων από την Ελλάδα και άλλες χώρες, μέσα από την οποία γίνονται αντισταθμιστικές ιδεών και εμπειριών, διοργανώνονται εκδηλώσεις και παράγεται εκπαιδευτικό υλικό) θα μπορούν να συντονίζονται μόνο από υπεύθυνους Π.Ε. της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και από τα ΚΠΕ.

Μια τέτοια απόφαση αφήνει στην ουσία εκτός Δικτύων τους βασικούς φορείς που μέχρι τώρα ήταν οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ), αλλά και οι εκπαιδευτικοί που δεν ήταν διορισμένοι σε κάποιο υπεύθυνο πόστο του υπουργείου. Όπως υποστηρίζουν δύο από τις πιο δραστήριες ΜΚΟ, η Ελληνική Εταιρεία Προστασίας της Φύσης και η Ελληνική Εταιρεία Προστασίας του Περιβάλλοντος και της Πολιτιστικής Κληρονομιάς, το πρόβλημα είναι μεγάλο και γι' αυτό ζήτησαν μια χρονική παράταση εφαρμογής της απόφασης, ώστε να υπάρξουν οι απαιτούμενες συζητήσεις με το υπουργείο και να βρεθεί μια φόρμουλα που δε θα αποκλείει κανέναν από το συντονισμό των Δικτύων. Παράλληλα αφήνουν να εν-

νοηθεί ότι πραγματικός στόχος του μέτρου είναι ο έλεγχος της Π.Ε. από μια μικρή ομάδα εκπαιδευτικών και μελών συγκεκριμένης περιβαλλοντικής οργάνωσης.

Όμως η συζήτηση είναι στην πραγματικότητα πιο ευρεία και αφορά το γενικότερο θέμα της αξιοπιστίας των λειτουργιών της Π.Ε. Έχοντας δει σε αρκετά σχολεία να υπάρχουν γυμνασιότες, φιλόλογοι, μουσικοί και θεατρολόγοι που να υλοποιούν (ελλείψει ειδικού) προγράμματα Π.Ε., είναι φυσικό να μην εμπιστευόμαστε απόλυτα το τελικό αποτέλεσμα. Κατά τον ίδιο τρόπο, υποθέτουμε, δε θα εμπιστευόταν ποτέ ένας σοβαρός φιλόλογος τη διδασκαλία των αρχαίων σε ένα γεωλόγο ή σε έναν περιβαλλοντολόγο!

Η σκέψη του υπουργείου να αφήσει εκτός συντονισμού Δικτύων τις ΜΚΟ θα μπορούσε να έχει μια λογική βάση, με δεδομένο ότι οι συντονιστές των Δικτύων διαχειρίζονται σε αρκετές περιπτώσεις υψηλούς προϋπολογισμούς, με αποτέλεσμα να υπάρχει η ανάγκη ενός ελέγχου. Θα είχε, όμως, όλο το δίκιο με το μέρος του το υπουργείο, αν εκτός από αυτό το μέτρο ελάμβανε επιτέλους και την απόφαση να χρησιμοποιήσει στην Π.Ε. εξειδικευμένους επιστήμονες κι όχι εκπαιδευτικούς, που απλώς επιμορφώνονται για λίγες ώρες ή που απλώς έχουν δείξει σημάδια περιβαλλοντικής ευαισθησίας.

Αν μάλιστα ζητούσε και από τις ΜΚΟ ανάλογες δεσμεύσεις, τότε η αξιοπιστία του θα ήταν πλήρης.



**mojoradio**

107.7 mo.johertz

MAJOR OUTLAW JAMMING OUTFIT



# Μας τα έστειλαν...

## Τα ξεφυλλίσαμε

### Περιοδικό της πόλης, Τεύχος 64

Συνεντεύξεις του Ντάντε Σπινόττι, της Σώτης Τριανταφύλλου και του Φοίβου Δεληβοριά, σελίδες για τον Αλέξανδρο Παπαδιαμάντη, τον Τάκη Κανελλόπουλο, ακόμα και το Θόδωρο Πάγκαλο, αναγνώσεις νέων βιβλίων και προσωπικές εξομολογήσεις, στη μηνιαία έκδοση πολιτικής και πολιτισμικής έκφρασης από την Καβάλα.

### εν Βόλω, Τεύχος 11

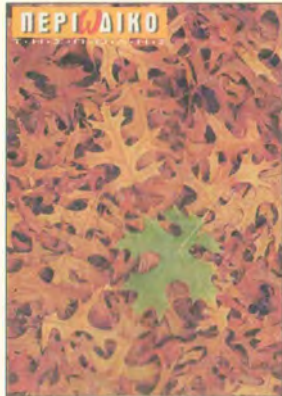
Η τριμηνιαία έκδοση του Δημοτικού Κέντρου Ιστορίας και Τεκμηρίωσης Βόλου κυκλοφόρησε το φθινόπωρο με αφιέρωμα στην εκπαίδευση (πρωτότυπη η ιδέα του Δημήτρη Παλιούρα για την εξέλιξη της σχολικής αρχιτεκτονικής στο Βόλο) και με θέματα για τον Πανελλήνιο Διαγωνισμό Φωτογραφίας, τις καλλιτεχνικές εκδηλώσεις της πόλης κ.ά.

### Highlights, Τεύχος 6

Με ένα χορταστικό αφιέρωμα στην Αθήνα, μακριά από κοινοτοπίες περί κοσμοπολιτισμού και Ολυμπιακών Αγώνων, με έγκυρη αρθρογραφία και συζητήσεις, το συνδρομητικό διμηνιαίο περιοδικό για τον πολιτισμό, διαρκώς διευρύνεται. Και στο τεύχος αυτό εμφανής η προτίμηση σε θέματα γύρω από τη σύγχρονη τέχνη, την αρχιτεκτονική και το χορό.

### Αντίφωνον, Τεύχος 1

Η Έωση Ελλήνων Μουσουργών πήρε το ρίσκο να εκφραστεί και... εντύπως. Το περιοδικό της διανέμεται δωρεάν σε ωδεία και κεντρι-



κά μουσικά καταστήματα και το πρώτο τεύχος έχει θέματα για το παρελθόν, το παρόν και το μέλλον της μουσικής, τη χρήση της τεχνολογίας, συζητήσεις με τον Γκάνθερ Σούλερ, τον Μενέλαο Παλάντιο και το Γιώργο Κουρουπό και δραστηριότητες ελλήνων καλλιτεχνών.

### Μαμά στείλε λεφτά, Τεύχος 33

Η παρέα από τα Ιωάννινα κυκλοφόρησε ένα πλουσιότερο από άλλες φορές τεύχος, με έναν πολύ ενδιαφέροντα οδηγό της πόλης τους, ένθετο διήγημα, συνεντεύξεις, απόψεις για τη μουσική, το χορό, το σινεμά και το βιβλίο, αλλά και στιγμές αιτιό την καθημερινή ζωή.

### Ερείπια ονείρων

Μια νέα εκδοτική απόπειρα του π. Παναγιώτη Καποδίστρια από τη Ζάκυνθο με ποιήματα δημοσιευμένα παλιότερα στα «Επτανησιακά Φύλλα» και φωτογραφίες από μια περιήγηση στο νησί στις αρχές του '80.

### Δικτατορία και αντίσταση στην Πάτρα (1967 - 1974)

Ο Δημήτρης Κοσμόπουλος ανέλαβε με την ευκαιρία της συμπλήρωσης τριάντα χρόνων από την εξέγερση του Πολυτεχνείου να γράψει την ιστορία της χουντικής επταετίας στην Πάτρα. Με ονόματα, εξιστορήσεις, ντοκουμέντα, αλλά και στοιχεία που βοηθούν να εξηγήσουμε τη μελλοντική εξέλιξη αρκετών από τους τότε πρωταγωνιστές. Το βιβλίο κυκλοφόρησε με τη στήριξη του Περιφερειακού Ταμείου Ανάπτυξης Δυτικής Ελλάδας.

## κυκλοφορεί

ΛΑΜΠΡΟΣ Σ. ΣΚΑΡΤΗΣ - ΓΙΩΡΓΟΣ Α. ΑΒΡΑΜΙΔΗΣ

# MADE IN GREECE

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟ, ΟΧΗΜΑ ΚΑΙ ΑΕΡΟΣΚΑΦΟΣ



ΤΥΠΟΡΑΜΑ

ένα ξεχωριστό λεύκωμα για την άγνωστη  
βιομηχανική ιστορία της χώρας μας



# Πού θα βρω το «δ»;

## ΠΑΤΡΑ

### Βιβλιοπωλεία

Αρχαϊκές Εκδόσεις  
Γνώση  
Γωνιά του βιβλίου  
Ελληνικά Γράμματα  
Μεθενίτης  
Παπασωτηρίου  
Πολύεδρο  
Πρωτοπορία  
ROAD  
Τροχός

### Καφέ – Μπαρ – Μεζεδοπωλεία

Δημαρχείο  
Διεθνές  
Εγκώμιο  
Εμπορικό  
Θεατρικό  
Κεντρικό  
Παναχαϊκό  
Rocky Raccoon  
Πάρκο της Ειρήνης  
Πάρωδος  
Cinema  
Σταθμός  
Χασομέρι

### Δισκοπωλεία

Discover  
Musical  
Sticky fingers

### Ξενοδοχεία

Αστήρ  
Βυζαντινό  
Πριμαρόλια  
Galaxy

## Αίθουσες τέχνης – Ωδεία

Δημοτική Πινακοθήκη  
«Millennium»  
Παλαιό Δημοτικό Νοσοκομείο  
Σταφιδαποθηκές Μπάρι  
Δημοτικό Ωδείο  
Ωδείο Μότσαρτ  
Ωδείο Πατρών – Φιλαρμονική Εταιρεία  
Ελληνικό Ωδείο  
Πατραϊκό Ωδείο  
Πολυφωνική Χορωδία  
Σχολή Μουσικής Πράξης;  
Ορχήστρα Νυκτών Εγχόρδων

## Άλλοι χώροι

Βιβλιοθήκη Πανεπιστημίου  
Δημοτική Βιβλιοθήκη  
Info Center  
Συνεδριακό Κέντρο Πανεπιστημίου  
Βιβλιοθήκη ΑΤΕΙ Πάτρας  
Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο  
Τυρογαμα

## ΑΙΓΙΟ

Κινηματογράφος «Απόλλων»  
Πολυτεχνείο

## ΝΑΥΠΑΚΤΟΣ

Εμμέλιος Μουσική Σχολή  
Καφέ «Άρωμα»  
Παπαχαράλαμποι Βιβλιοθήκη

## ΖΑΚΥΝΘΟΣ

Βιβλιοπωλείο – Πρακτορείο Ν. Τεμπονέρα  
Βυζαντινό Μουσείο  
ΤΕΙ Ζακύνθου

## ΙΩΑΝΝΙΝΑ

Βιβλιοπωλείο «Δωδώνη»  
Βιβλιοπωλείο «Ενδοχώρα»  
Καφέ – μπαρ «Πορτρέτο»

**Πέντε χρόνια με μια ματιά...**

Αν θέλετε κάποιο συγκεκριμένο τεύχος του περιοδικού, ή αναζητάτε ένα θέμα που κάποια στιγμή δημοσιεύτηκε, δεν έχετε παρά να τηλεφωνήσετε στο «δόντι» (Δευτέρα – Παρασκευή 12:00 - 14:00, τηλ. 2610 623669) και να μας το ζητήσετε. Επίσης μπορείτε να μας στείλετε σχετικά email ([info@todonti.gr](mailto:info@todonti.gr)) ή fax (2610 240250). Τα τεύχη 1, 3, 5, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 23 και 25 έχουν εξαντληθεί.

**5 ΧΡΟΝΙΑ**  
**το δόντι**



ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2003 - ΙΟΥΝΙΟΣ 2004

# SPECIALS

by SUPERFAST



BATES

Κάνετε κράτηση  
τώρα!

- ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΕΣ ΕΚΔΡΟΜΕΣ
- ΕΚΔΡΟΜΕΣ ΜΕ ΤΟ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟ ΣΑΣ
- ΕΙΔΙΚΑ ΠΑΚΕΤΑ

[www.superfast.com](http://www.superfast.com)

Για περισσότερες πληροφορίες και το ειδικό φυλλάδιο επικοινωνήστε με τον ταξιδιωτικό σας πράκτορα ή με τη Superfast Ferries: Όθωνος Αμαλίας 12, 262 23 Πάτρα, τηλ.: 2610 622 500



**SUPERFAST FERRIES**

Ο ΝΕΟΤΕΡΟΣ ΚΑΙ ΓΡΗΓΟΡΟΤΕΡΟΣ ΣΤΟΛΟΣ

